

Rapport til Erik fra Børre 10.245.

Taubåttaksjon torsdag 8.2.45.

Forord:

I henhold til mottatt ordre hentet jeg D. 11.s utsendte mann "Torstein" på jernbanen, fredag 2. ds.kl. 16.

Vi gikk øieblikkelig igang med drøftelsene og med å rådføre oss med våre spesialister på området. Da dagen for operasjonen var satt til følgende torsdag, var det ingen tid å spille, idet vi kun hadde 6 dage til forberedelsene.

De følgende dage gikk Torstein og undertegnede sammen eller alene og rekognoserte på byens kaier for å sette oss inn i taubåtenes bevegelser og i det hele tatt forholdene på kaien og havnen. Samtidig hadde vi stadig intim kontakt med en av våre folk som er ansatt i havnevesenet for å få fatt i mest mulig opplysninger.

På grunnlag av rekognoseringen kom vi til følgende: 2 alternative operasjonsplaner:

Plan 1: ( i korthet)

Vår mann innen havneetaten, som er velkjent av alle taubåtskipperne, skulde overbringe disse en operasjonsordre samme formiddag som båtene skulde dra avsted om eftermiddagen. (kopi av ordren vedlegges). Samtidig skulde han informere skipperne muntlig om forskjellige ting som talte til aksjonens fordel, så som at økonomisk støtte vilde bli ydet deres familier, og at det vilde bli sørget for meldinger i kringkastingen om at skipperne var blitt tvunget til å dra etc.

Plan 2: ( i korthet).

Vi selv, sammen med utvalgte folk fra området, skulde foreta bording av de enkelte taubåter umiddelbart før avreisen, uten at skipperne på forhånd hadde fått noen beskjed. I dette alternativ måtte våpenmakt brukes i

i nødsfall. Lederne av de enkelte bordingmannskaper skulde så overlevere skipperne en maskinskrevet operasjonsordre II 8 kopi vedlagt), samt samme muntlige informasjoner som forutsatt i plan I.

Efter fornyede drøftelser med områdets havnechef og tidligere omtalte i havnevesenet ansatte mann, uttrykte disse sin skepsis for planens gjennomførelse, samt fremhevet vanskelighetene ved at en av havnevesenets folk informerte skipperne. Vi bestemte oss derfor til å bruke plan II. Denne bestemmelse blev fattet onsdag.

#### Mannskapene.

Mandag 5/2. sammenkaldte jeg til møte 22 av våre beste folk. For en vesentlig del (15 mann) tok jeg disse fra sprengkommandoen. Av de resterende 7 var 2 gruppechefer og 2 tropschefer, som jeg tok med fordi jeg mente at disse i kraft av sin stilling burde ha litt erfaring i rent praktiske ting. Jeg gav en redegjørelse for den kommende aksjon og tok det for en selvfølge at alle var med. Derefter gav jeg, for å sondere stemningen, ordet fritt. Bortsett fra visse negative elementer, var det en sterk positiv stemning for aksjonen og jeg hadde inntrykk av at 80% bare hadde ventet på noe slikt for å vise hvad de duset til. Jeg bestemmet nytt møte til onsdag 7<sup>e</sup> ds. for dettilfelle at plan I skulde følges. Da vilde vi nemlig hatt fordelingen til de forskjellige båter ferdig. Som tidligere nevnt blev det imidlertid besluttet å følge plan II.

Mannskapene blev delt på 3 puljer og blev beordret til å møte på 3 forskjellige steder med telefon. Møte tid torsdag 8/2. kl. 13. Det blev samtidig opprettet 1 utkikspost i Østerelven og 1 i Vesterelven med direkte forbindelse med hovedkvarteret for å rapportere inn- og utgående båter.

Til Erik fra Børra.

Aksjonen torsdag 8/2.45.

Kl. 13 meldtes fra møteplassene at samtlige undtatt en svak sjel, var fremmøtt.

To mann var da allerede kl. 7.30 morgen gått ombord i D/S "Per" som var beordret til Rauer for å slepe skyteskiver for tyskerne. Disse to hentet 1 stengum og 1 pistol til bevepning. Skipperen var onsdag blitt informert og var villig til å samarbeide. Våre folk var således ombord under hele skiveslepningen og etter endt jobb førte de båten utenskjørs til Sverige. Tyskerne vilde holde båten tilbake på Rauer for skiveslepning dagen etter, men skipperen fikk, ved å skylde på alle mulige og umulige ting, tilsist tillatelse til å dra (hjem?)

Neste båt som gikk ut var D/S "Fix" som gikk fra Titankaien kl. 15.20. Vi hadde på forhånd avtalt med rederen at båten skulde befinne sig der kl. 15 uten at han viste hvad det gjaldt. To av våre folk gikk ombord og viste skipperen ordren samtidig med våpene. Båten var ute i elven og på vei sydover på rekordtid.

Disse to båtene og D/S "Oscarsborg" var de eneste vi hadde arrangert oss med på forhånd. Sistnevnte skip lot vi reise tilsist, idet Torstein og undertegnede skulde være med her og benytte denne som lederskip.

Efterhvert fikk vi meldinger inn fra våre observatører rundt kaiene om de forskjellige båtens bevegelser og benyttet første chance til å borde dem. Enkelte båter fikk ombord dobbelt bordingsmannskap og gikk rundt for å borde en båt til. Alt gikk etter planen uten at noe hendte av alvorlig art. På avtalt møteplass ved Terneskjar var kl. 18.30 ti båter + en tom leker for-

samlet. Kurs til Sverige blev stukket ut, stoppet motorene på de motordrevne fartøier og tok disse på slep og gikk på linje over grensen ved Kattholmen. Vel over stakk vi ut kurs sydever langs svensklandet og gikk fortsatt på linje med "Oscarsborg" i teten.

Utenfor Dynekilen blev vi møtt av en svensk vaktbåt, som loset oss inn til en bra ankringsplass hvor vi ankret side om side. D/S "Per" og bjergningsdamperen "Uredd" var da allerede kommet.

Efter en stund kom båten for tilbaketransporten tilstede og kl. 23 forlot våre folk fartøiene og tiltrådte tilbaketuren. På grunn av endel sjø, tåke og usiktbart vær, var vi ikke fremme ved kaien i Slevik før kl. 5.00. Under fraværet hadde våre etterretning folk hele tiden vært i virksomhet, og vi fikk melding av en fremmøtt ordonans på kaien med det samme vi kom at det ikke hadde vært noe ekstraordinært å merke i byen, og at kupet ennå ikke var blitt opdaget.

I etterretningstjenesten deltok 23 mann.

Endel detaljer som kan ha interesse!

D/S "Lillegutt" var for utgående i Østerelven, da den møtte D/S "Fram", som kom fra Oslo med en tom leker på slep. En av de to bordingsmannskapene på "Lillegutt" (en troppshef) beordret "Lillegutt" til å gå op på siden av "Fram" og han hoppet derefter ombord, bevepnet med en stengun, sprang op på broen til skipperen og beordret denne til å snu og gå sydever. Kuppet lykkedes, og "Fram" kom vel over sammen med de andre.

D/S "Frank" lå ved Nygårdskaien rett foran en bevepnet tysk hvalbåt. Den hadde bare råd ved å fyre med, så det var umulig å få steamen op. Våre folk ventet efter bordingen lengst mulig for steamens skyld, men måtte

til slutt gi ordre til avgang. Maskinen hadde da bare 30 punds trykk, og det var såvidt den greiet å kroke sig rundt Isegran.

Før D/S "Tor"'s vedkommende, som lå lengere op, måtte våre folk hente både skipperen og maskinisten. Dette lykkedes i siste liten og "Tor" passerte blendingsgrensen 10 min. efter "Frank" og 5 min. over blandingstid.

Til Erik fra Børre.

Det var et hell at "Tor" var siste båt ut Østerelven, idet den nu innhentet "Frank" som nærmest drev utover, og tok denne på slep ut til møteplassen. "Frank" vilde ellers hatt små chancer, med det dårlige trykk på steamen, til å kunne nå møteplassen tidsnok.

Det kan fortelles en not og omtenksemhet fra hvert fartøi, men det vil føre for langt å redegjøre for alle episoder. Jeg vil dog bemerke at samtlige deltagere i kupet viste en enestående ånd og en vilje til å ville, som ikke er dagligdags. Det var til sine tider forfælselig konkurranse om å få de båtene som vi anså for værst. Samtlige deltagere var bevæpnet, enten med stengun eller pistol, således at det som regel gikk to menn ombord i hver båt med ulik bevegning.

Børre.

Kopi av ordre for plan I og II.

Forsvarets Overkommando.  
Operasjonsordre nr. 1473 a. 367-b.

London S.W.1. 27.1.45.

Grunnet forestående operasjoner beordres følgende fartøier fjernes fra distriktet og transportert til Sverige under ledelse av norske marine Commandostyrker:

1. Denofa III	200 tonn	{ var i Oslo)	
2. Fram	77 "	{ nu i Sverige)	1.
3. Oter	12 "	{ liten og dårlig, lå dessuten vanskelig til).	
4. Lyr	31 "	{ nu i Sverige)	2.
5. Hauge	14 "	{ forefantet ikke i distriktet her)	
6. Lillegutt	27 "	{ nu i Sverige)	3.
7. Marnet	15 "	{ " " " }	4.
8. Fix	23 "	{ " " " }	5.
9. Frank	16 "	{ " " " }	6.
10. Hedvig	27 "	{ " " " }	7.
11. Glimt	18 "	{ " " " }	8.
12. Snapp	25 "	{ kjelerep. og kjelesjau)	
13. Per	41 "	{ nu i Sverige)	9.
14. Torp	28 "	{ opplagt og foreløbig ubrukelig).	
15. Sam	8 "	{ tysk mannskap stasjonert på Rauer).	
16. Tor	47 "	{ nu i Sverige)	10.
17. Oscarsborg	59 "	{ " " " }	11.

(Følgende avsnitt gjaldt plan I:)

Hver av skipperne kan selv bestemme hvor de vil være på en bestemt tid mellom kl. 14.30 og 15.30 torsdag 8. februar 1945, for å ta ombord væpnede commandotropper. Hvis de ikke innfinner sig der, vil forholdet øieblikkelig bli innrapportert til Forsvarets Overkommando, London.

Følgende pasus var satt inn istedenfor ovenstående for plan II).

Skipperne har å adlyde ordre fra commandotroppene fra det øieblik de er ombord. Hvis de motsetter sig dette, vil det bli brukt våpenmakt og forholdet vil øieblikkelig bli innrapportert til Forsvarets Overkommando, London.

(Følgende var likt opsatt i begge ordres).

Svikere vil senere bli stillet for krigsrett, hvis de da ikke allerede er blitt likvidert av commandotroppene for at de i en av krigens viktigste faser har vist en meget forrederisk og unasjonalt holdning.

Nærstående operasjonsordre forelegges kun skipperen ombord og han har absolut taushetsplikt. Hvis ikke, kan der være fare for at denne viktige operasjon mislykkes og vedkommende må fa betraktes som angiver som har angitt operasjonen til fienden.

Sjøforsvarets Overkommando avd. 3.a.



BORDINGSMANNSKAPENE bestod av følgende karer:

1. Olav Pedersen.
2. Ragnar Kjölberg.
3. Erik Torgersen.
4. Peder Anker Pedersen.
5. Truls Ambjørnsen.
6. Knut Brynildsen.
7. Leif Wilhelm Tumann.
8. Lars Aker.
9. Arne Næsgård
10. Reidar Brede Olsen.
11. Helge Hals Hundsal.
12. Harry Thøgersen.
13. Oddvar Hansen.
14. Torkild Henning Andersen.
15. Erling Carlsen.
16. Arne Emil Emilsen.
17. Bjarne Emilsen.
18. William Knudsen.
19. Hans Iversen.



M. 1: 250000

Det begynte nu å gå slag i slag. Vi hadde fått beskjed om at droppeplassen ved Trestikken var godkjent og pludselig en dag får vi i de siste instruksjoner om merkning og signal for plassen, samt beskjed om at vår sammelding er "Tann for tunge". Sammeldingene blev fra nu av fulgt med ekstra interesse av de to-tre som foreløbig blev informert. Samtidig blev det tatt ut droppegjeng og disse fikk sine instruksjoner. Pludselig en dag kom så vår sammelding over London radio. Apparatet blev satt i sving og mannskapene møtte, men dessverre forgjeves. Ingen fly kom. Dette gjentok sig to gange, men tredje gang kom så endelig det ventede og efterlengtede slipp. Rapporten forteller:

Rapport.

1. mars 1945.

Til Erik fra Børre.

Vedr. slipp på myra ved Trestikken.

Forberedelse.

Efter forgjeves å ha vært på den uttatte plass to ganger tidligere fikk vi mandag 26. februar kl. 15.00 igjen sammelding. Til tross for advarsler fra underrettet hold besluttet jeg å motta slippet idet jeg mente at vi måtte finne oss i å løpe en viss risiko for at det skulde bli veikontroll etc., så guttene blev igjen underrettet og beordret til møte-  
stedet.

Kl. 19.30 var 18 mann utrustet med ski og vi forlot byen pr. lastebil og kjørte Veumveien over Horgen og Hauge bro. I bakken ovekfor denne stoppet jeg bilen og sendte en patrulje i forveien med beskjed om å signalisere når veien var klar. Signalet kom og vi kjørte over broen og opover langs Ågårdselven hvor jeg på et velegnet sted stoppet bilen og lesset av. Guttene blev fordelt i 3 forskjellige retninger og gikk avsted i puljer på to mann med ordre om å gå direkte til møtestedet på myra.

Kl. 22.15 var alle samlet der og samtlige var kommet op uten å vekke noen oppmerksomhet. Lyktemennene blev straks uttatt og sendt på plass som avmerket på vedlagte skisse.

Det var fint vær med måneskin, vinden var S.S.V. styrke 3, hvorfor lyktene blev plassert såvidt langt syd på myra, man måtte jo gjøre regning med en viss avdrift på skjennene. De øvrige 6 som kom fra Råde blev plassert omkring myra på uttatte oberverasjonsplasser og til vakter.

Vaktene.

Ved Missingnykkrysset blev satt 2 vak-

ter og ved Engen gård ved Svindalsveien 2. Ytterligere 2 mann avpatruljerte veien fra Engen til Solli bru på sykkel fra kl. 22.00 til 06.20. 2 mann vepnet med Stengun blev postert i SV. ende av myra, da det er her hovedstien kommer op fra Isbakktjerret. Således sikret mente jeg det var forsvarlig å ta innet slippet.

#### Slippet.

Kl. 23.35 blev det meldt flytur, lyktene blev øieblikkelig tennt og en kort stund efter kom et stort 4 motors fly inn fra nordvest i lav höide. Det observerte straks våre signaler for vi fikk et blink til svar hverpå det forsvandt i SO. retning. Ca. 3-4 min. efter hörte vi det kom tilbake og så fikk vi öie på det der det kom strykende over nordre del av Trestikken i ca. 150 m. höide.

Flyet gikk meget sakte og pludselig slapp det alle containerne på en gang, skjermene foldet sig ut og de dalte pent og pyntelig ned på myra. Det var vel knapt 150 mellem første og siste container. Tilsammen så vi da 13 skjerner i luften og vi fant også 13 containers. Senere opdaget vi at skjermene på 3 containers ikke hadde foldet sig ut, for vi fant 3 stk. ille tilredte på fjellet i slippretningen som inntegnet på skissen.

Vi gikk øiebløkkelig igang med å demontere containerne, mens endel av guttene samlet sammen skjermene på et sted i kanten av myra. Først begynte vi å åpne containerne, men så forstod vi at det vilde bli dobbelt arbeide å åpne dem på stedet. Vi lot da 2 og 2 mann ta en container, legge den op på 4 ski og således kjøre alt til nordenden av myra ( ved blått kryss på

sen) og samle dem der for senere demontering.

I mellomtiden kom nok et fly.

Kl. 23.55, også inn fra NV., observerte våre signaler, gav oss et blink og forsvant i SO. retning. Fly nr. 2 kom inn som vist på skissen, altså endel mere midt på myra og krysset denne mere på tvers. Dette fly fløi forttere og en god del høiere, ca. 200 meter antar jeg og slapp litt over midten av plassen. Skjermene drev litt av og landet som vist på skissen. Containerne, 17 i tallet, faldt nydelig og hadde ikke tatt skade. Dette var et perfekt slipp. Eftersom jeg kunne forstå var piloten på fly nr. 1 mere rutinert, han fløi saktere og lavere og vilde ha levert alt innen 150 m. om alle skjermene hadde folles sig ut. Wisikoen for at uvedkommende kunne ha sett dette slipp var minimal på grunn av den ringe høide. Vaktposten vår ved Engen stod på en høide med god oversikt, han så slippet i brøkielen av et sekund, så var skjermene borte. Ved fly nr. 2 derimot var skjermene synlig lengere tid.

Alt tatt i betraktning må vi regne med at dette var et særdeles heldig slipp under gunstige omstendigheter.

#### Diverse.

Efter å ha samlet og tatt op fall-skjermene og containers begynte åpningen av sistnevnte. Av 1131s droppechef blev det anbefalt oss å telle innholdet i hver enkelt container, men dette viste sig ugjærlig for oss. For det første hadde vi ikke tid til det og for det andre tror jeg ikke vi har anledning til å komme med reklamasjoner angående manglende ting i standardcontainers. Derfor satte jeg i sving 4 mann til å åpne dem og sortere innholdet og let retene bare op

til hulen. Stien derop var bta til å begynne med, men etterhvert vasset man i løs tørr sne til op på leggen således at det var en manns arbeide å gå uten bår den 300 m. lange vei dit op.

Kl. 05.30 gikk den siste børen op til hulen og så var det bare containerne igjen. De veiet i sig selv ca. 30-40 kg. og var vel 3 m. lange og 50-60 cm. i diameter så de var ikke noe særlig hendige å håndtere. Dessverre for oss hadde vi ikke noe tjern å helle dem ut i og dermed være ferdig med den, så vi var henvist til å finne et sted i skogen til dem. Isebaktjernet ligger jo 1 km. borte og dessuten var det tykk is. Vi fyltde skjermene, stry og vatt i containerne og gjøtbedem bak trær og kratt under utoverhengende fjell ( ved små røde kryss på skissen). Stien går tilvenstre for bekken - tilhøre forden er det meget uveisomt og meget lite sannsynlig at noen går så vi fant at de stedene var de best egnede. Kl. 06.40 var den siste plasert og det begynte å lysne. Vi kunne rette ryggen på velgjort arbeide. Sæntlige deltagere, undtatt undertegnede, "Dag" og to mann til, fikk beskjed om å ta sig hjem på beste måte og forlot ossi puljer på 2-3 mann. Noen gikk over Råde, andre over Tume, noen veien og enkelte over Skinnerflo.

Vi 4 som var igjen tok oss litt Benzafinyl og mat og begynte å slette spor. Stiene måtte jevnes, alt stry og småting fjernes, hullene i myra stoppes igjen og jevnes. De tre containers som faldt i fjellet hadde laget ordentlig huskestue. Den første var faldt på fjellet

og sprøttet jord og lyng i 30 m. omkrets. Den andre hadde truffet et tre ved roten, revet det overende, hoppet 20 m. lenger ned, brukket et nytt tre og endelig lagt sig tilro efter å ha gravet sig et nytt hull. Den tredje hadde også laget saker, idet den var faldt perpendikulært på en fjellrabb og følgelig lå strödd i loco biter i omegnen i ca. 100 m. omkrets. Innholdet av samtlige var delvis utenfor containeren. Av 9 rifler og 9 bajonetter i den ene var det ikke et helt stykke igjen.

Med dette arbeide holdt vi på til kl. 13.30. Da anså vi oss for ferdige med jobben og gikk på ski til hytta, satte skiene der og gikk til fots over Grotland og kom oss til byen kl. 16.30.



### En liten episode.

Ved 11.00 tiden tok vi oss et stykke mat i sola, da vi hørte skistaver på myra. 2 mann med pistoler fikk beskjed om å følge etter og ta mannen hvis han viste tegn til å gå til hulen eller firket mistenkelig forøvrig. Vår frykt viste sig å være ugrunnet idet mannen fulgte en sti eller løipe tilhøre i nordenden av myra. Denne løipe har vi tidligere vært opmerksomme på. Forøvrig opdaget vi ikke noe mistenkelig og vi regner med at ingenting fra vår side kan lede til den tanke at det har vært dropp på myra.

Den cyklende patrulje og vaktene ved Missingayra og Engen blev inndratt kl. 6.30. Disse hadde i løpet av natten med 2 timers mellomrum rapportert til mig og der var aldrig noe ekstraordinært å merke.

### Samlet fortegnelse over antall stykker:

Geværer:	150	stk. derav ca. 10 defekte.
Brengun:	9	" " " 3 "
Stengun:	55	"
Bajonetter:	130	"
Ann. bokser:	29	store til brengun og rifle
" "	6	til stengun
" "	4	blandet
Winjalcker:	4	
Jakker:	4	
Benklar:	2	

+ diverse plastik sprengstoff og utstyr til dette  
+ ca. 200 belter til samunisjon, altså 10 000 skudd  
1 lysagregat for bensindrift, transportabelt.

Forøvrig intet av følgende sorter: sjokolade, cigarett, tobakk.

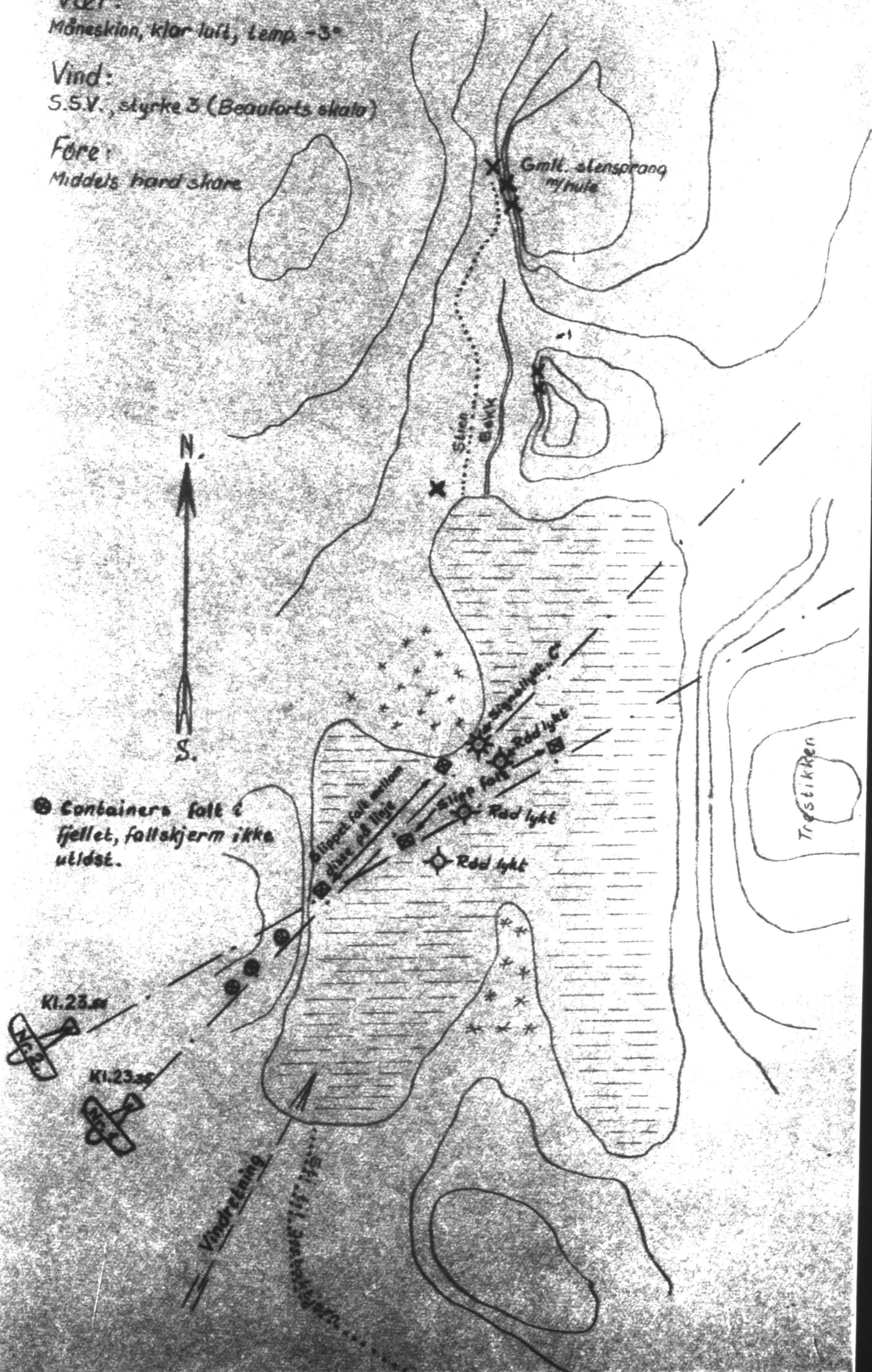
Hilson

Börre

Vær:  
Måneskin, klar luft, Temp. -3°

Vind:  
S.S.V., styrke 3 (Beauforts skala)

Føre:  
Midde's hard skare



Straks efter droppen var berget pent og pynkelig kom ordren om rekognosering og planleggelse av jernbaneattentater og klok av skade fra bensinaksjonen blev nu rekognoseringen tatt grundig og planene lagt efter nøie overveielser. Aksjonsordren kom og tidspunktet var fastsatt til kl. 3 natt til 15.3.

Aksjonen hadde dekknavnet "Betongblandingen" og rapporten forteller:

Rapport.  
Til Erik  
Fra Børre.

1132.

18. s. 1945.

Vedr. "Betongblandingen".

Forord.

Tirsdag aften den 13. mars kl. 24.00 fikk jeg beskjed om at tidligere planlagte aksjon mot jernbanene skulde iverksettes døgnet derefter.

I løpet av denne meget korte tid skulde de nødvendige ingredienser for "betongblandingen" skaffes tilveie, guttene instrueres pånytt, alle planer gås nøie gjennom og iverksettes.

Meldigvis hadde vi samme dag fått bragt på det rene at vi hadde "ingrediensene" på droppeplassen. Disse blev transportert ned til området pr. sykkel (10 mann plus speidere) samme natt, så den sak blev bragt i orden.

Allerede fra neste morgen av blev de forskjellige planer gjennomgått målhefene, et arbeide som var ferdig kl. 21.00 hvorefter der blev holdt en generell orientering for samtlige. Senere blev sprengstoff (plastic) med tilbehør utlevert og guttene gikk hver til sitt for å forberede aksjonen.

Følgende våpen blev utlevert:

3	stk.	11.25	Colt
4	"	2.65	aut.
2	"	6.35	"
1	"	7.50	Nagant.

Hver gruppe hadde sine egne speidere som sikring og dessuten var områdets etterretningstjeneste i virksomhet hele døgnet. Gjennom denne tjeneste fikk vi jevnlig data gjennom rapporter om politiets og tyskernes bevegelser.

AKSJONEN.

Plan I:

Fredrikstad jernbanestasjon.

Mannskap 7 menn.

Alting laget ferdig på forhånd, ledninger, luntelengier etc. Samtlige møtte på et bestemt sted utenfor et gjerde. Pludselig hørtes der 2 skudd ca. 15 m. fra dem og tilsynelatende i deres retning. Alle springer vekk og i dekning. Lederen og resten av guttene, undtatt 2 mann, møtte 10 min. senere ved aksjonsstedet. Den ene av de manglende hadde kalten og tidshlyantene. Der blev lett efter dem forgjeves til kl. 02.40 hvorefter lederen kom til hovedkvarteret og avgav negativ rapport.

Den frafalne har selvfølgelig undskyldninger i massevis, men er tatt i skole og degradert i det stille.  
Resultat - 0.

Plan II. Jernbanebru V. Frydenbergvei.

Aksjonen sløifet iflg. ordre.

Plan III. Jernbanebru Veumveien..

Mannskap: 5 mann.

Denne aksjonen var vellykket. Alt blev laget ferdig på forhånd og passet nøyaktig. Da broen er mer enn 5 m. høi var ledningene meget vanskelige å plassere. De blev dog anbragt efter planen bortsett fra de to østlige støttebjelker.

Der kom nemlig til et intermezzo med en mann fra nattvaktkompaniet således at arbeidet blev endel forsinket. Til gjengjeld blev den dobbelte plastic satt på de vestlige støtter med den følge at bjelkene totalt forsvant.

Nattvakten blev holdt op. Hans grenseboerbevis undersøkt så man fikk klarlagt at han var en bra mann hvorfra der intet kunne være å frykte. Nattvakten kjente ingen av våre folk, det var meget mørkt, og dessuten blev han under trusler forholdt diverse ting. Han blev på stedet til kl. 02.37 da tidsblyanten blev knekket, da han fikk ordre om å forsvinne omgående.

Resultatet var meget godt, 2 H-bjelker skåret rett gjennom, 2 andre skåret 90% gjennom, 2 støtter kuttet og skinner revet op.

Plan IV. Jernbanebru Fjeldberg.

Mannskap: 3 mann.

Ledningene ferdig på forhånd, alt efter planen. Et intermezzo: under arbeidet kom 2 cyklister med kraftige lys. Mannen som arbeidet oppe på brua blev liggende mellom skinnene mens de 2 cyklende tyske vaktposter passerte under brua. "Nøkså nervepirrende", sa han. Forøvrig passerte 3 andre civile under arbeidet. Tidsblyanten knekket kl. 02.30.

Resultat: 4 H-bjelker gjennemsåret, skinner revet op og ledningsmast skadet.

Plan V. Sporskifte ved Fjeldberg.

Mannskap: 3 mann.

Sprengning utført i henhold til planen, bortsett fra skinnelager da de stadig blev avbrutt av sin vaktpost som varslet i utide 3 ganger. Guttene blev selvsagt nervøse av så mye bråk, men fikk dog tenkt blyanten kl. 02.35. Vakten får reprimande.

Plan VI. Skinner og ledningsstøper.

Mannskap: 3 mann.

Alt utført efter planen. Tyske vakter passerte stedet under arbeidet, men guttene kamuflerte sig godt i en sans sølete grøft 7-8 meter unna. Deres egen mor kjente dem ikke igjen da de kom hjem. Tidsblyant knekket kl. 02.30.

Plan VII. Jernbanebru ved Kjølberg.

Mannskap: 2 mann.

I dette tilfelle hadde guttene ledningene ferdig på trebretter som bare var til å feste opunder. Sprengninga foregikk etter planen.

Tidsblyant knekket kl. 02.30.

Plan VIII.

a. Penser Örnens stasjon.

Mannskap: 2 mann.

Sprengning utført etter planen. Sivil vaktmann 30 m. unna da skuddet gikk - fin luftetur ut på jordet. Tyske vakter lå og sov i skur 20 m. unna. Tidsblyant knekket kl. 02.20 på grunn av ankommende tyske vakter.

b. Betongmast og skinner.

Mannskap: 2 mann.

Efter planen, 1 betongmast med transformator og dobbelt skinnebrudd. Masten kuttet av, transformatoren løsnet og faldt ned på skinnegangen og forårsaket alvorlig kortslutning. Ledningsnett i uorden. Tidsblyant knekket kl. 02.30.

c. Penser på Onsøy stasjon.

Mannskap: 2 mann.

Alt sprengt etter planen.

Tidsblyant knekket kl. 02.30.

Retrett:

Santlige målchefer meldte av på meldeplass i byen når alle var kommet hjem. De lengst unna, f. eks. plan VI og VII var nok så hårdt ute, guttene for plan VI var utenfor byen da skuddene smaldt, men klarte sig allikevel usett inn. Plan VII-guttene derimot, overnattet utenfor byen og kom inn ved middagstid neste dag.

I alle tilfelle blev ingen sett og gjenkjent, så 1132 er intakt.

Almindelig ang. "betongblandingen"

Guttene var selvfølgelig spent dagen efter og tok sig en tur for å se på sakene. Stort sett er de fornøiet med det engelske sprengstoffet og vi fikk jo god anledning til anskuelserundervisning. Vi har notert oss alle feil vi har gjort og de vil bli gjort til gjenstand for inngående drøftelser - var sikker. Nu tenker jeg særlig på ledningenes form og plasing. Gjennomgående var det gjort god virkning. Ved Fjeldbergbrua stod f. eks. en skisse 3-4 meter tilvers med halve slippers hengende som modne pærer nedefter. Her fikk ledningsnettet også skader. Forøvrig var det ingen særlig skade på civileiendom, 1 katt steindød 100 m.

unna, uten en skramme. I mann såret av splinter, noen hundre ødelagte vinduer, og noen gross taksten som skiftet plass.

Bemerkninger i sin almindelighet.

Nå har vi jo så noenlunde peiling på hvorfor aksjonen blev satt igang så den saken er i orden. Men hvorfor i allverden blev aksjonen begynt kl. 21.00 i Vestfold fulgt av den store i Oslo kl. 22.00 når vi her i Østfold først skulde la det gå kl. 3 om natta ?

Vi har bragt i erfaring at så var tilfelle og man må være opmærksom på at vi blev utsatt for et skjerpet vakthold fra tysk side som vanskeliggjorde vårt arbeide og forøket risikoen for guttene i betraktelig grad ! Men heldigvis gikk det bra, og det var guttas skyld.

Jeg har ikke kunnet ta med alt ved hver operasjon på grunn av plassen, men overalt hadde gutta ekstra bry med å komme unna tyske vakter.

Stort sett kan man dog si at aksjonen var vellykket idet den lyktes til ca. 90%. Og vi har lært en hel del om slike ting så neste gang vil det nok gå bedre.

Hilsen Børre.

Stabens kommandoplass var under aksjonen opprettet  
i en villa i Grønli hageby, hvortil alle rapporter  
innløp etterhvert.



De deltagende jegere var udenom stab og efterretning følgende:

**Plan I:**

Truls Ambjørnsen, Leif Tuman, Ivar Engh, Ola Ambjørnsen, Hans Andreassen, Harry Hansen, Odvar Hansen og Torild Andersen.

**Plan II.** Sløifet iflg. ordre.

**Plan III.**

Erik Torgersen, Anker Pedersen, William Knudsen, Hans Iversen og Øivind Thon.

**Plan IV**

Ragnar Hansen, Lars Aker og Arne Næsgård.

**Plan V:**

Arvid Iversen, Henry Thøgersen og Arthur Sørensen.

**Plan VI:**

Knut Brynhildsen og Reidar Olsen.

**Plan VII:**

Bjørn Berger og Knut Agerup Andersen.

**Plan VIII: A/**

Anders Forsberg og Hans Klev

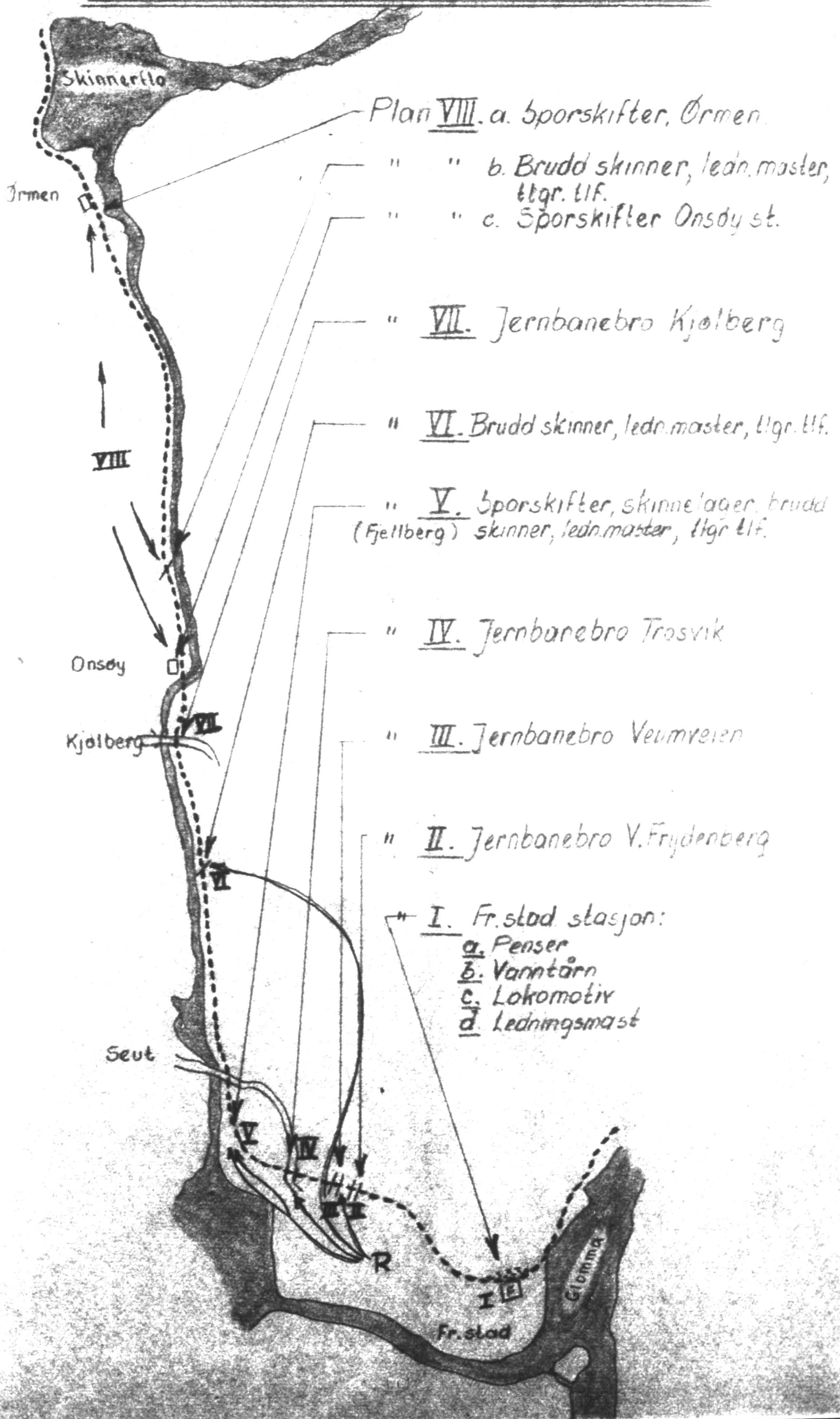
**B/**

Bjarne Emilsen og Age Carlsson

**C/**

Erling Carlsson og Arve Emilsen.

# GENERALPLAN TIL ORDRE AV 4.3.45.



Den uttatte havnegruppe var i mellomtiden spesi-  
alutdannet. Likeledes var arbeidet med instruksjon  
og trening av de øvrige mannskaper forsert. De siste  
forsyninger kjørt frem til de endelige lagringsplas-  
ser og alt som gjøres kunne var blitt gjort i forsert  
tempo, da det nu var klart for alle at slutten nærmet sig  
enten nå dette blev invasjon eller kapitulasjon.

Om eftermiddagen 14. april blir så plud-  
selig "Jan" arrestert og under fluktforsøk skutt gjennom  
hodet. Heldigvis uten dødelig utgang, men dog alvorlig  
nok, idet han mistet det ene øie. Da "Jan" på grunn av  
sin stilling som D. 11's representant var kjent og kjente  
alle de viktigste lederne både i D. 11 i A. 113 og i vårt  
eget område var dette en katastrofe som truet med å rulle  
op hele Mil.org i Østfold. I første rekke viste imidler-  
tid Jan selv en 1steklasses holdning tåltrods for skudd-  
såret og holdt hodet klart, spilte komedie for Gestapo og  
slap alvorligere forhold med det samme. Samtlige i ledel-  
sen blev øieblikkelig <sup>beordret</sup> bevaret i dekning og melding blev  
sendt til D. 11 og A. 113. Det blev snart bragt på det  
rene at Jan var blitt bragt til tysk lege og derfra på  
St. Josephs hospital hvor han straks blev operert. Vår  
sanitetschef Odd viste ved denne anledning en snarrådighet  
som avtvinger respekt idet han øieblikkelig i samråd med  
staben gikk igang med planer om å få Jan ut av sykehuset  
og i sikkerhet for Gestapo igjen fikk anledning til å  
fortsette forhørene. Planen lykkedes aldeles strålende og  
Jan blev hentet på sykehuset samme natt og tatt i dek-  
ning i et privat hjem inntil Sverige-transport kunne  
arrangeres. Dette blev ordnet i løpet av neste dag. Både  
transporten ut av byen og båttransporten til Sverige

gikk knirkefritt. Hans hustru, barn og barnepike  
blev sendt efter den følgende dag. Curådet og Mil.  
org. forøvrig i Østfold kunne igjen puste lettet og  
Gestapo var atter blitt imponert og ertet til bri-  
stepunktet.

19.4. tildelte vi dem det neste slag,  
idet havnegruppen under "Torsteins" ledelse kapret og  
førte lasteskipene D/S "Active" og M/S "Denofa 3" over  
til Sverige rett for neset på tyskerne.

"Torstein" forteller om denne aksjon:

## Da "Activ" og "Denofa 3" blev kidnappet.

Det var adskillig mere spennende med Activ og Denofa 3 enn med slepebåtene. De som deltok i kuppet var følgende: Denofa 3: Truls Ambjørnsen, Ivar Pettersen, Activ: Anker Pedersen, Rolf Stenbeck, Rolf Johansen, Inge Steensland ( Askeladden) . Av disse hadde 3 vært med ved slepebåteksjonen.

Det tyske vakthold var meget skjerpet, og skibene måtte ha tillatelse fra Hafenskapitän for å gå ut. På Activ var de tyske vakter gått fra borde i Fredrikstad for å byttes ut med nye folk.

Vi allierte oss med kaptein Thoresen på De-No-Fa 3, som var meget villig og båten blev lastet med tomfat, som ikke var verdifulle. Den fikk papirer for å gå til Oslo neste dag kl. 6.30. Kaptein Thoresen gikk til Hafenskapitän og fikk tillatelsen. Activ lå ved Titankaien, og om ettermiddagen gikk jeg ombord, men kapteinen og de fleste av mannskapet var sterkt beruset, så å få noe fornuftig ut av den var ikke råd. Losen skulde komme kl. 7 om morgenen. Og kapteinen ga fenden i Hafenskapitän og tillatelse, bare han fikk los.

Jeg fortalte kapteinen at 4 vepnede menn ville komme ombord om natten og han sa det var all right. Om kvelden telefonerte jeg til losen og sa jeg var kapteinen og bad han komme kl. 5.45 neste morgen, da det var en fordel å komme tidlig til bunkringshavn.

Det var meningen å ta losen med til Sverige, men senere på kvellen fortalte etterrettings-  
chefen at han var arrestert og ikke kunne forlate landet.

Vi bestemte da at vi skulde ta ut båten uten los, idet vi stolte på at kapteinen kjente løpet. Vi gikk ombord kl. 24 den 18/4. for å ha kontroll med mannskap og skib. Da vaktholdet var særlig strengt, opstod det vanskeligheter med å få smuglet våpen og folk ombord. Men ved midnatt blev det flyalarm som forårsaket større trafikk på veiene og vi slapp rett forbi vekten og ombord.

Ombord i båten innkvarterte vi oss i kapteinens salong og han og flere av mannskapet var fremdeles sterkt beruset og lå og sov. Resten var på fylla i Fredrikstad. To av mannskapene kom ombord i løpet av natten og de var like fulle, men gikk stille til køis.

Kl. 3 var jeg nede i maskinrummet og da viste det sig at det var bare 30 pundes trykk på kjelen, mens det normalt skal være 180. Maskinist og to fyrbøtere blev purret og sendt ned for å fyre. De var fremdeles langt fra edru, men gikk straks igang med fyring og var meget ivrige for å få steamen på topp.

Kl. 5.45 kom losen, men han blev da sendt tilbake.

Kl. 6 gjorde vi klar for å gå ut. Det var da flere tyske vakter på kaien, men vi håpet at disse trodde vi gikk ut efter ordre fra Hafenkaptajn. Da kapteinen kom på brua spurte han med en gang efter losen, da han selv var helt ukjent. Jeg svarte at jeg var kjent og skulde ta båten ut skjønt jeg aldrig hadde vært der før.

Kl. 6.15 skulde kapteinen ta båten ut fra kaien. Vi hadde da fått beskjed om at alt var klart i maskinen. Forbiningene blev kastet loss og det blev slått sakte fart på maskinen, men ingen ting skjedde.

Båten gled ut fra kaisiden. Det var sterk strøm og den førte oss nedover mot to tyske lektere som lå fortøiet 20/30 m. aktenfor oss. Det blev flere ganger slått full, halv og sakte fart, men maskinen kom ikke igang. Å få en fortøining iland var for sent og Activ gikk med et kraftig stöt rett inn i lekteren. Jeg må si at jeg følte mig litt varm noen minutter da. Dette vakte stor röre blandt de tyske og norske vakter på kaiene. Mannskapene ombord i lekteren sprang også op og undret sig på hvad som var skjedd. Men ingen fattet mistanda da alle kunne se at kapteinen var beruset.

Da vi kom ned i maskinen for å undersøke hvad som var i veien, satt 2. maskinisten og sov.

Kl. 6.30 var alt i orden og vi gikk ut uten at tyskerne sa noe. Været var klart og det var god siktbarhet. Vi gikk med halvfart, slik at Denofa 3 som skulde komme efter, kunne ta oss igjen. Tyskerne foretok sig absolut ingenting på de forskjellige kontrollstasjoner og utkiksposter som vi gikk forbi. Hver gang vi passerte en tysk stasjon, kystfestning eller vaktbåt, heiste vi kjenningssignalet til Activ, med det resultat at de antagelig trodde vi var i lovlig erinde. Det var nokså spennende. Jeg tror aldrig vi hadde kommet frem hvis vi ikke hadde bløffet dem på den måten.

Da vi var like utenfor kystfestningen på Kjököy, så vi at Denofa 3 kom ut av havnen for full fart. Ombord der hadde alt gått efter programmet.

Löperen hvor Denofa 3 innhentet oss. Vi lot den gå først utover, fordi Activ som gjorde større fart lettere kunne komme sig vekk, hvis vi var blitt forfulgt av va tbåtene.

Ved utløpet av Lööeren lå to tyske større vaktbåter for anker. Dessuten er det er utkikstårn som er satt op efter taubåtaksjonen. Lenger syd-öst mot Herföi lå det en annen tysk vaktbåt. Vi heiste igjen kjenningssignalet og satte kursen mot Sverige mellem Tisler og Herföi. Heller ikke nå foretok tyskerne sig noe.

Hafenkapitän, som ikke viste at jeg var med på aksjonen, har siden fortalt mig at han fikk telefon fra festningen på Kjököy, om at vi gikk ut. Bare Denofa 3 hadde tillatelse. Han sendte da beskjed til en motorracer ved Herföi at den skulde beskytte oss, men det vist sig heldigvis at den fikk motorstopp, så jeg må si vi hadde flaks. Ellers hadde våre chancer vært små.

Kl. 8.15 passerte vi grensen. Vi gikk nedover mot Strömstad, men blev stoppet av et svensk marinefartöi som förte oss til Langörensna hvor vi kom med taubåtene.

Kl. 12 blev bordingsmannskapet tatt iland til politistasjonen i Strömstad. Båtene gikk samme eftermiddag til Lysekil. Landsfishälen var meget elskverdig. Han gav tillatelse til at bordingsmannskapet reiste tilbake samme kveld med fiskerbåten som lå klar og ventet. Vi fikk lov til å sende alle våpen og all ammunisjon tilbake. Samtidig gav han beskjed til avisene om at



bordingsmannskapet var blitt avvepnet og internert.

"Torstein"

("Askeladden").

Det var nu mange aksjoner som var planlagt efter grundige rekognoseringsringer hvorav kan nevnes: Surstoffabrikken på Denofa, Gasfabrikken A/S Gasakkumulator, Telefon- og Telegrafbygningen, Kringkastingsstasjonen, Gestapos hovedkvarter, samtlige tyske sentralkontorer i byen, samt Rolvsøybroene,. Planene blev gjort klare med detaljerte skisser etc. og forsturstoff og gassfabrikasjonen samt for Gestapokontorerne forelå allerede ordre om klar til aksjon på et øiebliks varsel.

Aksjonsplanene var ofte dristig og frekt utformet, men samtidig også ganske sikkert praktisk gjennomførbare.

Angrep Gestapos hovedkvarter i Fredrikstad.I. Befrielse av fanger i panserhvelv i kjelleren.

Angrep utføres mørk natt ved 3 tiden.

Nøkkel til hoveddøren has.

Bevepning: stengun, pistoler og håndgranater.

2 mann fra telefonlaget bryter alle telefonlinjer ved frakobling i koblingsboks utenfor bygningen.

3 mann vaktholdt utenfor bygningen:

Nr. 1 i Cicignonparken utenfor fasaden med utsyn mot Fergestedsveien, Jernbanegaten og Skolegaten.

Nr. 2 i Cicignonparken med utsikt mot Tollboden og søndre tverrvegg av bygningen.

Nr. 3 ved søndre hjørne av bygningen med utsikt mot bryggene og fergestedet.

9 mann går inn i bygningen gjennom hoveddøren:

2 mann tar oppstilling i hallen og dekker trappen fra 2. etasje, samt hovedinngangen.

2 mann gjennemsøker kontorene til høyre for eksp.

1 av disse henter nøkkelen på Dargers kontor (nøkkelen til hvelvet) og går ned i kjelleren via kjellertrappen ved sideinngangsdøren og nedgangen til kjelleren.

1 mann gjennemsøker kontorene til venstre for eksp. og returnerer til hallen til forsterkning der.

Evtl. personer som måtte befinne sig i kontorene eller komme ned fra 2. etasje, holdes oppe og samles i hallen og tas derfra med ned i kjelleren, hvor de etter at fangene er løslatt, settes inn i hvelvet istedenfor disse.

3 mann går ned i kjelleren via trappen ved hovedinngangen. 1 av disse tar post rett ned for trappen.

Nr. 2 gjennemsøker kjellerrummene til venstre rundt safen.

Nr. 3 går gjennom kjellerrummene rett for og til høyre og tar post i døren til sidenegangen og avventer mannen som kommer med nøkkelen. Når denne kommer går han til safen og fangene befries. Fangene + nøkkelmannen, vaktene i saferummene og vaktene ved hovednedgangen går straks opp hovednedgangen. Vaktene i hallen gir beskjed til vaktene i ekspedisjonen og alle disse går ut hovedinngangen sammen med fangene og kjellerfolkene.

Kjellervakten ved døren til sidenegangen går opp denne og tar med sig vaktene i 1. etg. ved sideinngangen og går ut sidedøren og tar med sig vaktene ved søndre hjørne og vaktene mot tollboden og retirerer mellom tanksperrene langs Cicignonparken til Welhavens gate til ventende bil. Partiet som kommer ut hoveddøren tar med sig vaktene mot Fergestedsveien og retirerer gjennom Cicignonparken og frem til Welhavensgate til ventende bil.

Hvis flere biler så kjører den ene ned Bingsgate og svinger inn i Cicignongate og videre. Den neste kjører Welhavensgate frem til H.N.Hauges gate og videre.

"Arne".

posteres  
i døren i  
ekspedisjonen

Den andre  
blir stående  
på post ved  
sideinngangs-  
døren

Angrep Gestapos hovedkvarter i Fredrikstad.II. Røving av arkivet i hvelvet i 1. etasje.

Angrep utføres mørk natt ved 3 tiden.  
 Nøkkel til hoveddøren has.  
 Bevepning: Stengun, pistoler og håndgranater.

2 mann kutter telefon som i plan I.

3 mann vakthold utenfor som i plan I.

9 mann får inn i bygningen via hoveddøren:

1 mann plasseres som vakt ved kjellernedgangen og hoveddøren straks innenfor denne.

3 mann plasseres i hallen og dekker trappen fra II. etg.

1 mann posteres innenfor døren i ekspedisjonen.

2 mann gjennomsøker tilvenstre for eksp. og ser etter hvelvnøkkelen på frk. Haas' kontor.

2 mann gjennomsøker tilhøire for eksp. og plasserer sig som vakt ved sideinngangen og kjellernedgangen der.

Evtl. fanger samles i hallen som i plan I.

Hvis nøkkel ikke finnes på frk. Haas' kontor så går de to som søkte etter den tilbake til hallen og sammen med de 3 vaktene der op i 2. etg. Vaktmannen i eksp. trekker da inn i hallen for å være til hjelp hvis trengs.

I 2. etg. plasseres 1 mann øverst i trappen.

2 mann går inn i anretningen og gjennomsøker varelsene på høire side.

2 mann går tilvenstre og inn i peisestuen og videre gjennom varelsene på venstre side.

Evtl. tilstedeværende holdes op (eller skytes hvis motstand gjøres) og samles på trappegangen og tas med ned i 1. etasje så snart nøkkelen er bragt for en dag. De 5 vaktene og fangene går gjennom galleren, ekspedisjonen og sekretærens kontor, låser op sahen der og tar ut det som er av interesse og låser fangene inn isteden. Retrett 3 mann via sideutgangen sammen med vaktene der og 2 vakter utenfor. 2 mann via hallen og hoveddøren hver vaktene tas med samt 1 vakt utenfor. Videre til bil eller biler i Welhavensgt. som i plan I.

"Arne"

Angrep på Gestapos hovedkvarter i Fredrikstad.III. Ødeleggelse av bygningen med innhold og stab.

Angrep utføres mørk natt ved 3 tiden.

Nøkkel til hoveddøren has.

Bevepning. Stengun, pistoler og evtl. håndgranater.

Sprengning alt. A:

2 mann kutter telefonkabler som i plan I.

3 mann vakt utenfor som i plan I.

9 mann med ferdiggjorte kraftige ladninger plasserer disse som følger:

1	4	kjellervinduer på fasaden	
1	2	"	" søndre tverrvegg
1	2	"	" søndre langvegg mot elven
1	1	"	" tverrvegg mot Fergestedsveien.

9 ladninger 1 til hver mann.

Ladningene forbindes med detonerende lunte og antennes med tidsblyant (2 stk) innstilt på 10 min.

Retrett gjennom parken til Welhavensgate som i plan I:

Sprengning alt. B:

2 mann kutter telefonkabel som i plan I.

3 mann vakt utenfor som i plan I.

9 mann går inn i hovedinngangen og plasseres og gjennomzøker 1 etg. som i plan I. De 4 karene som går i kjelleren har med sig kraftige sorengladninger som plasseres 1 ved hver tversgående bærevegg ved hver skorsten, 1 ved langsgående bærevegg midt i huset og 1 ved bensinlageret tilhøre for nedgangstrappen. Ladningene forbindes med detonerende lunte og antennes med tidsblyant (2 stk), innstilt på 15 min.

Retrett gjennom parken til Welhavensgt. som i plan I.

"Arne"

FERGESTEDSVEIEN 1, 1.etj.

M. 1:200

Til Welhavensgt.

Til Jernbanen

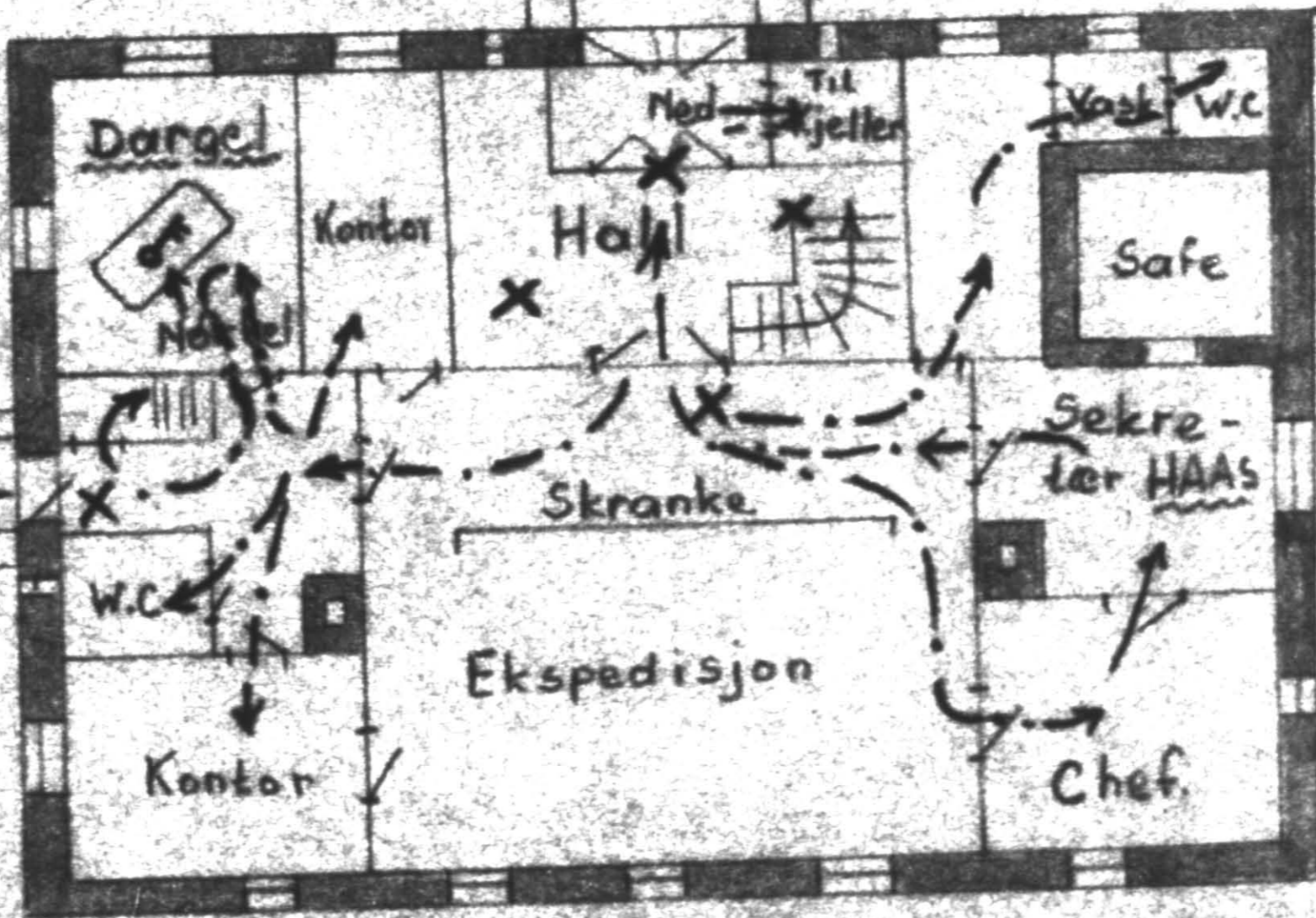
Til Skolegt.

Cirignonpark

Til Tollboden

N.

S.



X = Vaktposter

Fergestedet

Fergestedsvaien

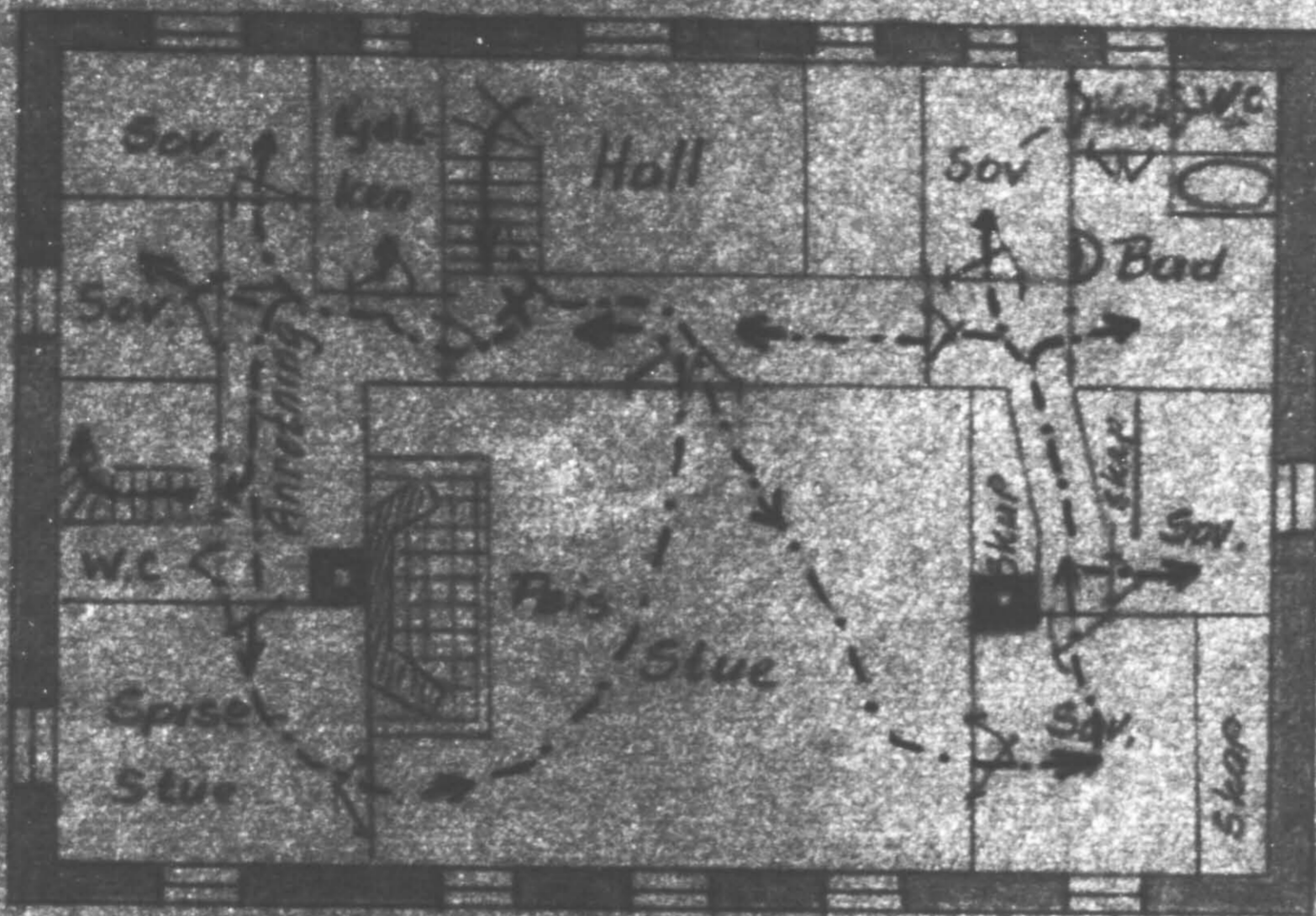
perter  
Jan  
store  
stener

Slapp

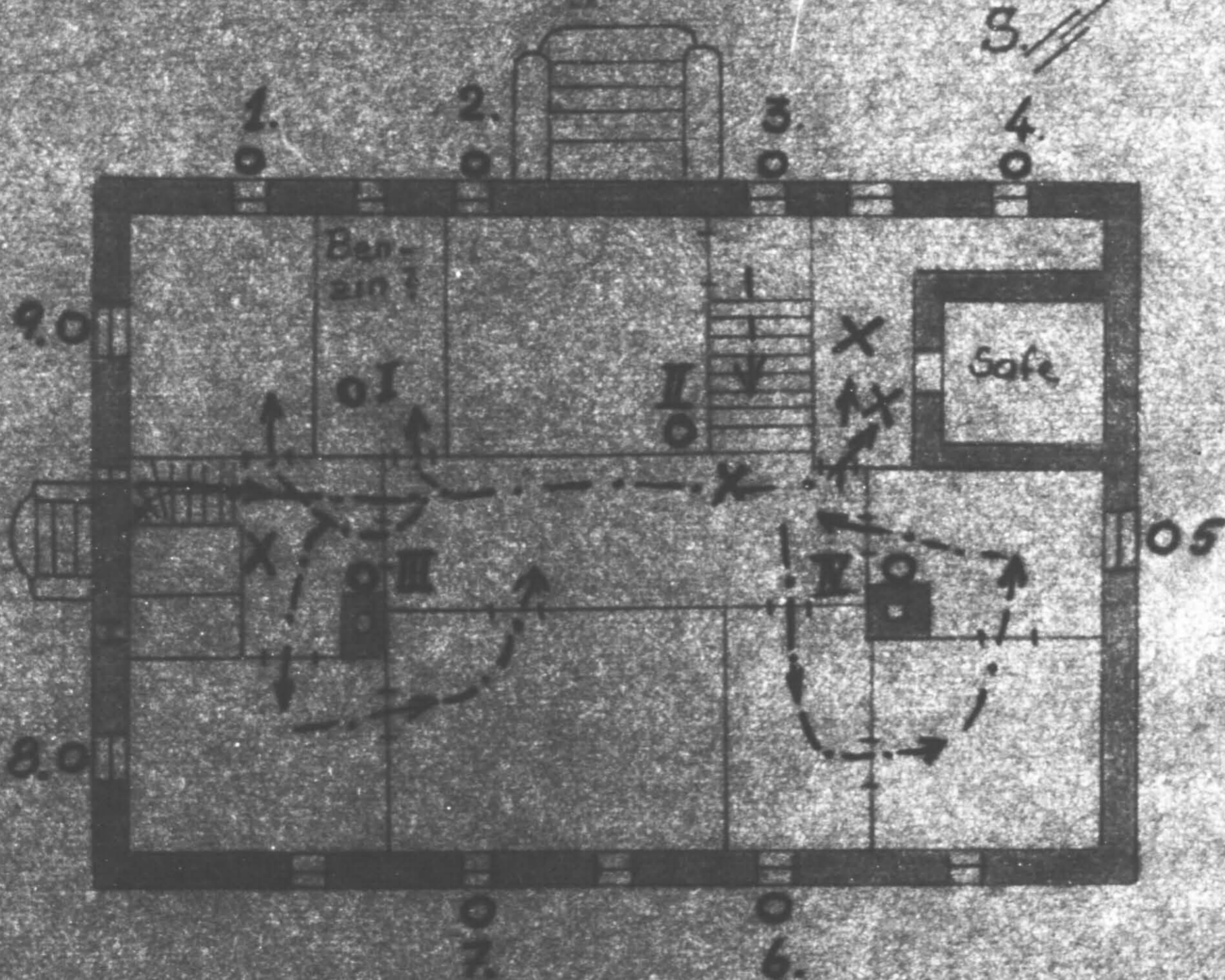
FERGESTEDSVEIEN 1.

M. 1:200

Plan av 2. etj



Plan av kjeller



1132. 27.3 1945.

N.A.G. (Norsk Gasaccumulator).

Operasjonsplan.

Mannskap 4 mann. Bevepning 2 stengun. Sprengstoff (plastic) 2 k

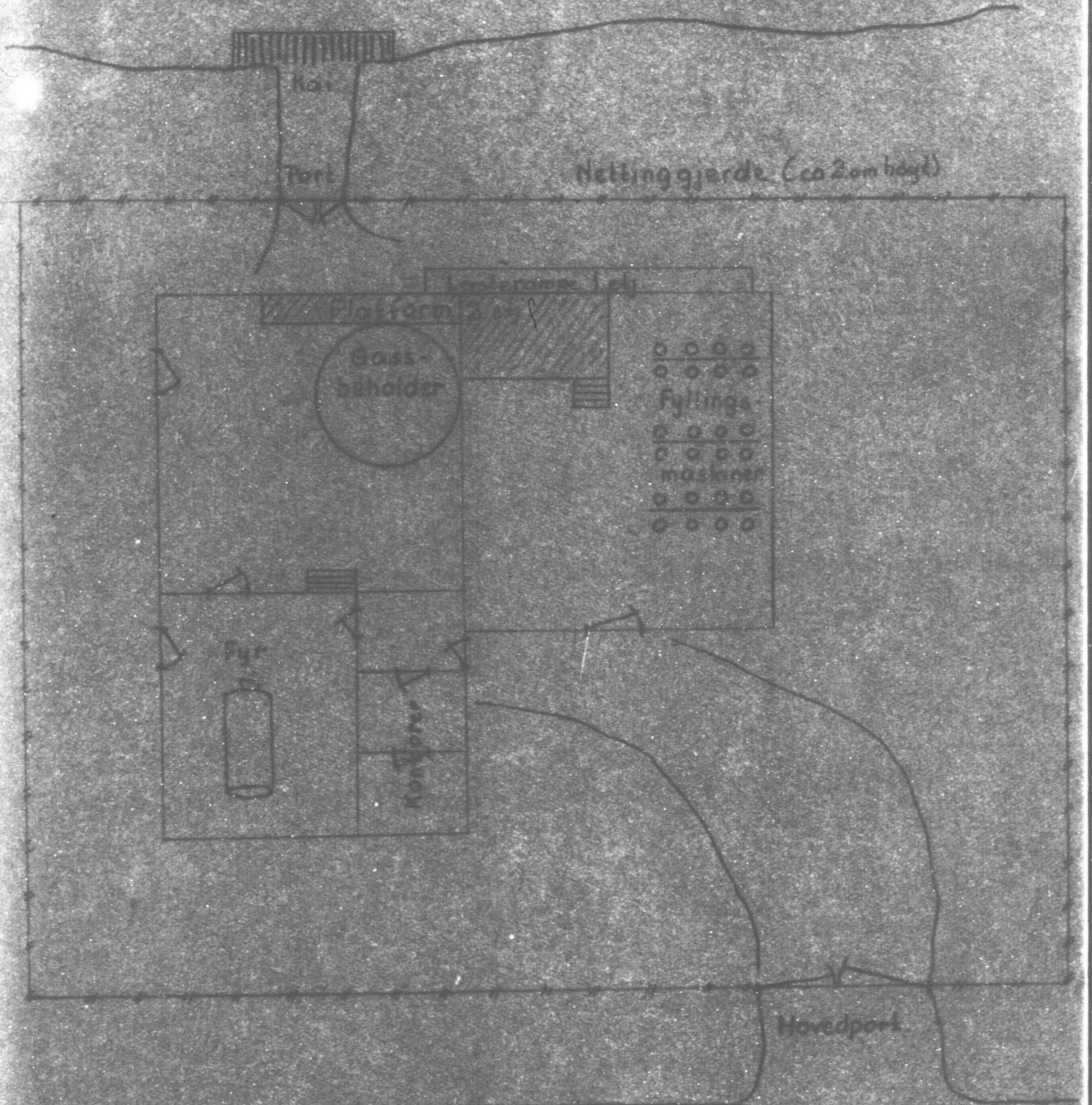
Fabrikken er ubevoktet så adkomsten kan velges på det mest passende sted. 3 mann klatrer over gjerdet, 1 vaktpost med stengun blir stlende utenfor gjerdet og holder øie med veien. De andre, 2 med hver sin ladning på 1 kg. 1 med stengun bryter op døren inn til kontoret og går derfra inn i fabrikken. Ladningene plasseres på kompresoren. Tendes med 1/2 times tidsblyant.

Dette under forutsetning av at aksjonen skjer på samme tid som Denofa. Hvis den først skal iverksettes etter Denofa, må man forutsette at der er tyske vakter, eller i alle fall sterk bevoktning av fabrikkområdet, hvilket selvsagt bevirker en vanskeliggjørelse av operasjonen. I dette tilfelle økes mannskapet med stengunners og der går frem efter en ny plan som opsettes efter senere nøiaktig rekognosering av vakter etc.

Bürre.



Søutei ven



Nettinggjærde (ca 20m høyd)

Gass-beholder

Plattform

Fyllingsmaskiner

Kontroll

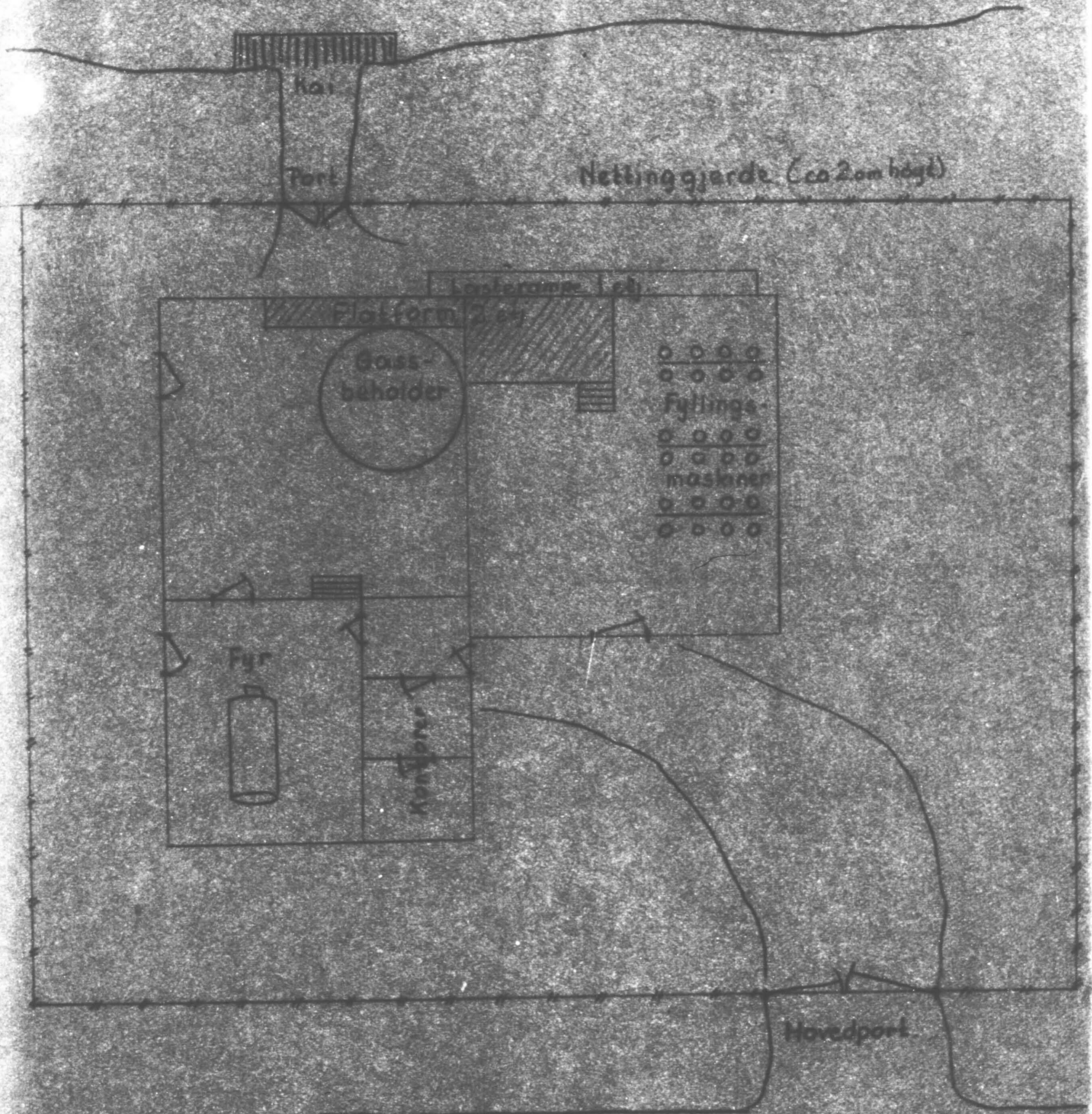
Gass

Hovedport

Masseveien

1/5 GASACUMULATOR

Sautelven



Masseelven

1/3 GASACUMULATOR

Ordre No. 34. fra 1132 Erik.

Angrep på Kringkasteren og ødeleggelse av denne.

Alt. 1. Der forutsettes at saken på kringkasteren skal være minst mulig, slik at den hurtigst kan settes i drift igjen. ( Se skisse Nr. 3 ). Opgaven løses ved å bryte strømtilførselen. Dette gjøres ved enten å kutte 5 000 V. jordkabel eller ved å sette transformator kiosken Heibergsgate/Vaterland ut av drift. Kabelen går over Tønnefabrikkens eiendom. Den ligger på 1 a 2 fots dyp. Beliggenheten er fastslått. Nøkkel til Tønnefabrikkens eiendom er i vår besiddelse. Arbeidet med kuttingen av kabelen kan foregå usett av vaktposter på kringkasteren og usett av vaktposter på Ekstraksjonsverket. Nødvendig energimengde for sending = 40 kw.

Alt. 2. Sprengning av masten.

Den nye mast på kringkasteren virker som senderantenne og står på isolator. Fundamentet er jordet. Masten bæres av 3 x 4 barduner ca. 1" tykke. 4 barduner i hvert feste med 3 fester rundt masten. Hvis de 4 barduner d.v.s. 1 feste ødelegges falder masten.

På kringkasteren er det 7 tyske vaktposter, hvorav 3 politifolk.

Planen gjennomføres slik: En patrulje på 5 mann. 2 mann starter fra dekning syd for Rosenberg gård på avtalt tid. og 3 mann fra Øvold tiå samme tid. De 2 mann kan usett komme frem til inngangsporten og sperre veien for tyskerne som evtl. vil forsøke å komme ut. De 3 mann (Sprengkommandoen) kommer i le av strandbredden og 2 mindre høider syd for stasjonen til nettinggjerdet rundt stasjonen, klipper sig gjennom og er fremme ved det sydligste bardunefeste til avtalt tid. Sprengladningen 4 stk. a 1 kg. festes til hvert sitt bardunefeste, tids-

blyant på 2 min. benyttes. Samtlige mannskaper trekker sig tilbake samme vei de kom og treffes på avtalt sted.

#### Beskyttelse av Kringkasteren.

Chefen for vaktpostene er Sonderführer Sieglitz. Han regnes for meget ivrig i tjenesten. Hovedchefen for hele landet regnes for fanatiker som kan gi ordre til hvad som helst. Bygningen må besettes. Vedlagt følger plan over 1. og 2. etasje ( Skisse nr. 1 og 2). 1 lag ( 10 mann ) går inn i bygningen fra sydøst. Nøkkel til begge hoveddører er i vår besiddelse. Døren forseres, 3 mann står klar for å trenge inn i vaktrummet 1. etasje, 1 mann blir stående i trappen. 1 mann holdes klar for vakt av rum med sprengstoff i 1. etasje. 5 mann går op i annen etg. 1 blir stående i gangen, 4 mann holdes klar for å overmanne vekten i 2. etg. På avtalt signal som formidles gjennom 1 mann i trappen og 1 mann i gangen 2 etg. gåes til aksjon. De 2 som trenger inn i vaktrummet hvor håndgranatene er lagret forserer rummet så langt at de dekker granatene. Vaktene på stasjonen pleier vanligvis ikke å bære våpnene på sig, hvilket letter aksjonen meget.

#### Angrep på Heeresverpflegungsdienststelle (Tordenskjoldmuseet) og Bordflak. Se skisse nr. 4.

Det er tatt ut målchef. Da aksjonen må gjøres samtidig for begge mål er 1 mann inkl. målchef.

5 mann inkl. målchef.

#### Alt. 1.

Alle 5 passerer bordflak kaster brandbomber gjennom vinduene (lave udekkede vinduer) følger opmerket rød rute forbi kirken over gjerdet til høire og kommer inn på Tordenskjoldmuseet bakfra. Kaster brandbomber

2

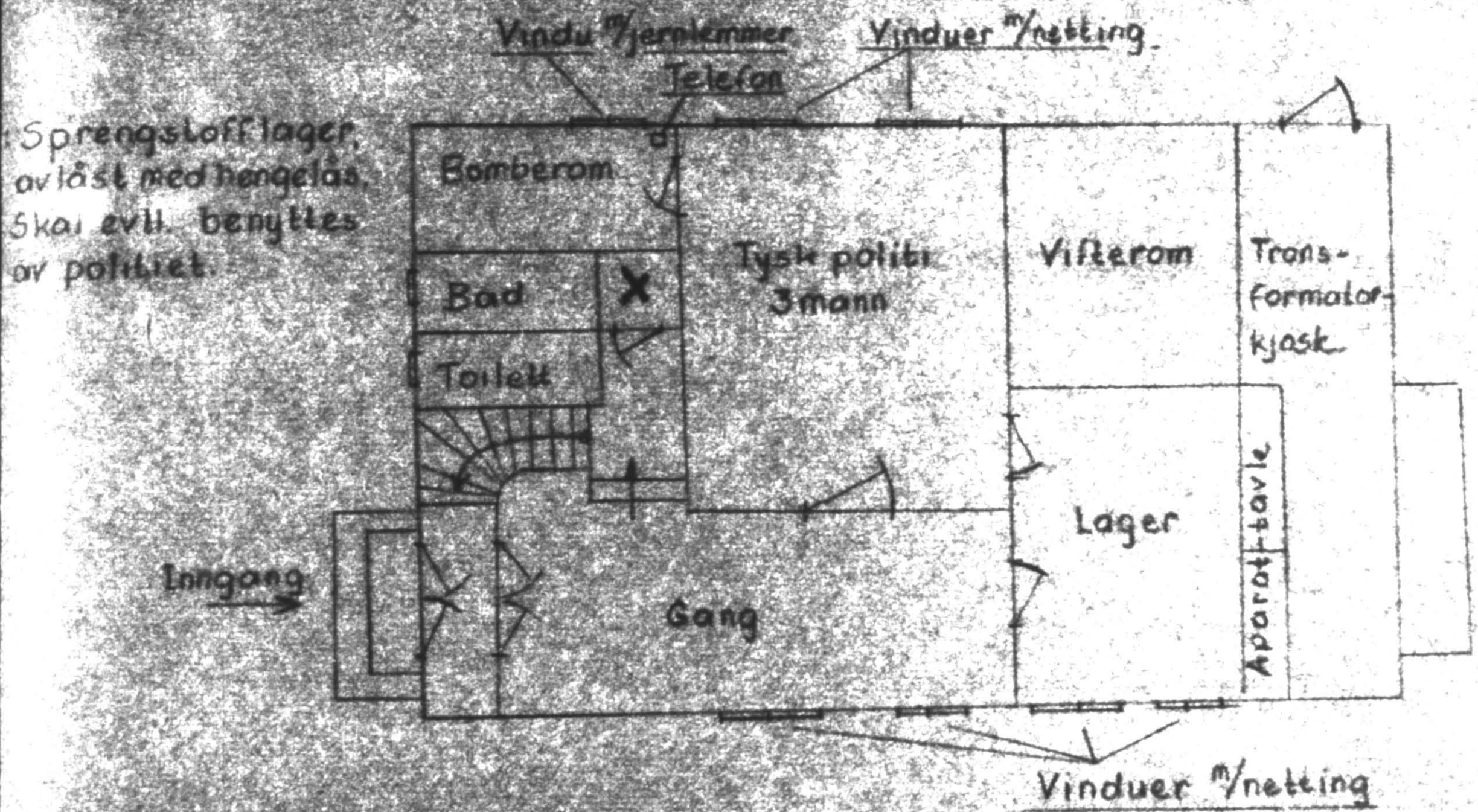
gjennom vinduene. Retrett samme vei eller  
spredning i Gamlebyen til sine resp. hjem.

Alt. 2.

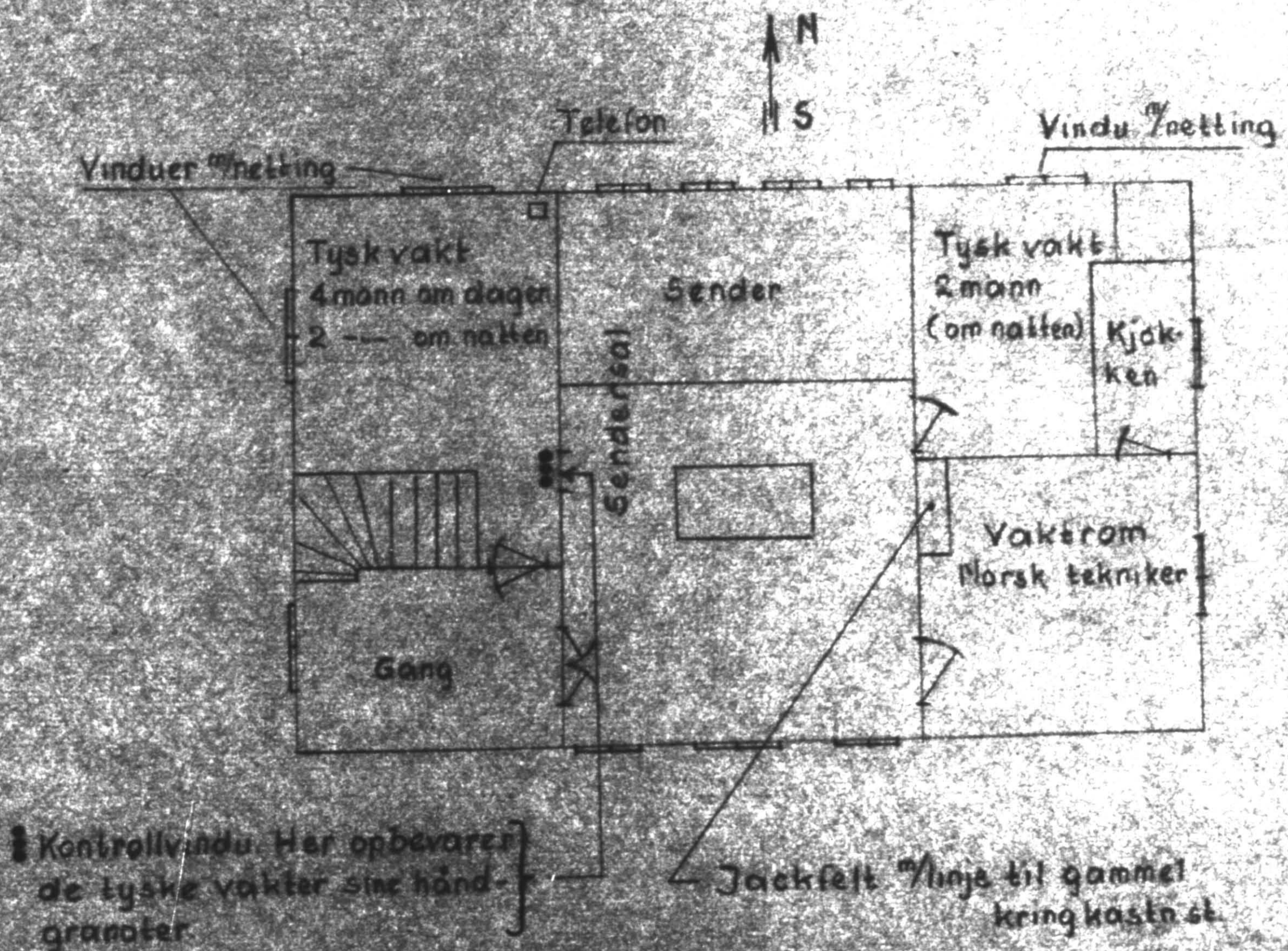
Aksjonsgruppen deles i 2 x 2 mann holder sig i  
dekning i nærheten av bordflak og 2 mann i  
Kirkeparken. Aksjonen på samme måte som ovenfor på  
avtalt tidspunkt.

Hilsen 6/4.

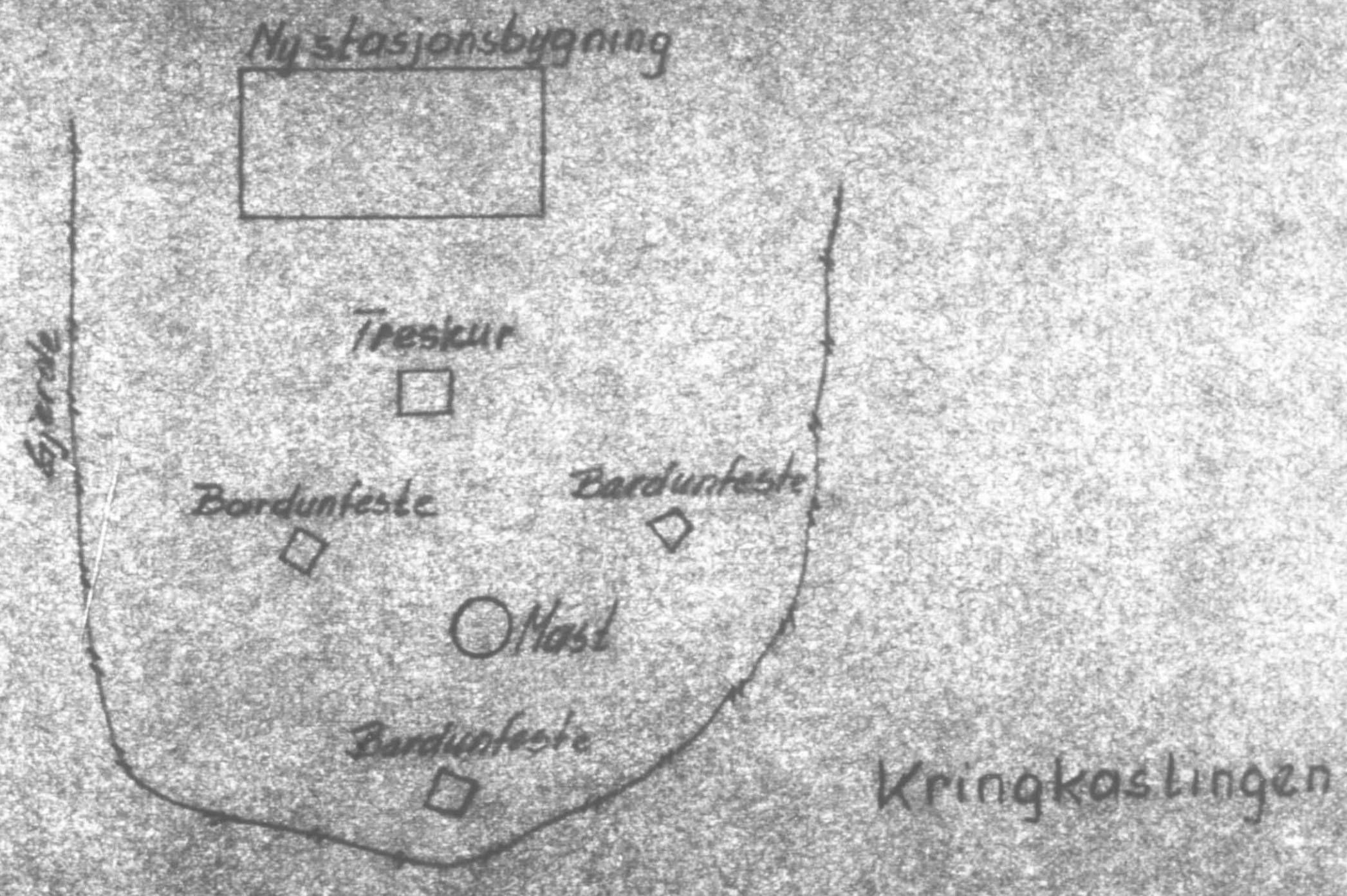
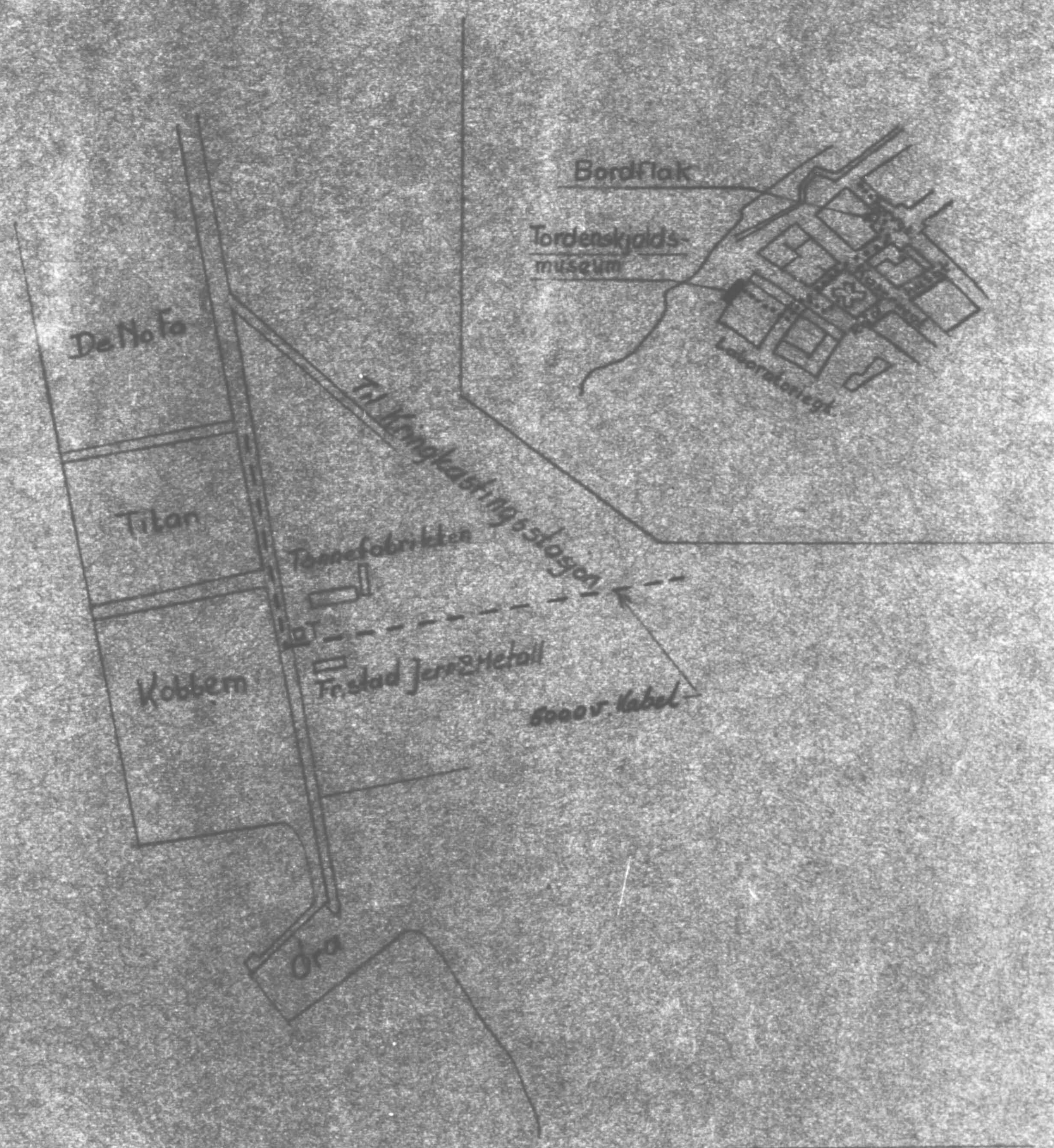
# KRINGKASTEREN



## Plan over 1. etj.



## Plan over 2. etj.



I slutten av april var imidlertid Tysklands kapitulasjon sikker. Spørsmålet begynte nu å dreie sig om hvorvidt tyskerne vilde betrakte Norge som sin siste skanse og sette sig til motverge her og at invasjonen derfor blev nødvendig. For å sikre hjelp til en evt. invasionsflåte i form av kjentmenn og loser blev så losaksjonen satt i verk 25.4. og samtlige loser i distriktet sendt over til Sverige for der å stå til disposisjon på et øiebliks varsel. Rapporten forteller herom:



25.4.1945.

Ifølge ordre blev følgende loser beordret til Sverige:

Kystloser:

Fredrik Narnten  
Arne Stensvik  
Nils Engebretsen.

Havneloser:

ARPSBORG	Petter Reinertsen.	De 5 reiste med Fr.stad losskjöite.
.	Hans Fredriksen.	
ALDEN	Per Bye.	Egen motorsnekke.
.	Alex. Johansen.	" "
.	Anton Johansen.	" "

Herfølloser:

x	Knut Ekely. Hans Julsen. Rolf Julsen. Anton Pedersen.	Skjöite nr. 2.
x	Hans Martinsen Anton Johansen Ragnv. Vauger Nielsen.	" " 3.
x	Hans Larsen Ludvik Olsen Ola Andreassen. Joh. Jonassen Ole Johansen Oscar Edvartsen	
x	Joh. Olsen Herman Arntzen.	" " 5.

De med x merkede er skjöiteformand.  
Skjöite nr. 4 blev igjen p.g.a. maskinskade.  
Kystlos Peder Pettersen blev ikke med p.g.a.  
fravar i Kr.sand S.  
Skal forsöke å få ham avgärde senere.

Mannskapet på skjöite nr. 4 og 4 reiste fra Slevik  
etter bussens ankomst fra Fredrikstad ca. kl. 17  
med beregnet ankomst til Herføl kl. 19.  
Skjöite nr. 3 og 2 lå ferdig til avgang og var av-  
talen at man straks skulde begi sig ivei.  
På dette er der anmodet om bekræftelse fra Sverige  
som ventes å innlöpe iaften ca. kl. 21.

Fredrikstad Skjöiten samt motorbåtene avgikk herfra  
til forskjellige tider för kl. 17 med beregnet ankomst  
N. Sandö og Gravningsund kl. 19. Disse båter gikk  
straks over til Sandviken. Bekreftigelse på at denne  
transport er kommet vel frem har jeg fått idag kl. 10.

GUNDER

( 367/0)

Ordre nr. CC. o.1. a.b.c. : 1ste Mobiliseringsvarsel kom 30/4. Ordren som går ut på at mannskaper og staber skal holde sig klar og undgå internering og evtl. arrestering blev øieblikkelig bekjentgjort. Transportavdelingen måtte dessuten holde klar tilstrekkelig antall lastevogner og personvogner.

Ordre nr. CC. o.2.a.b.c.: 2det mobiliseringsvarsel kom 1.5 om aftenen og blev gjort effektivt fra 2.5 om morgenen. Ordren går ut på at staben skal gå i beredskapsstilling, radiosamband opprettes og samtlige sambandslinjer, mobiliseres. Biler og farkoster i beredskap.

Nu var det alvor. Erik, Arne, Björn, Claus og Gunnar opprettet hovedkvarter på Mollestad gård i Onsøy. Radiotelegrafist blev innkaldt sammesteds. Vektmannskaper blev mobilisert og utsatt på strategiske punkter rundt hovedkvarteret og ordonansrutene til D. 11 og A. 113, samt til Fr.stad blev satt i sving med fullt mannskap som tok kvarter på sine resp. etappeplasser. Børre og Arne II opprettet meldestasjon i byen og stod med egne ordonanser i forbindelse med staben og A. 113 og var ved siden av en formidlingscentral for post også for en formidlingscentral for ordrer fra staben til gruppene. Arbeidet med de siste forberedelser pågikk nu natt og dag både ved hovedkvarteret, ved meldeplasser i byen og i de enkelte grupper og på deres forlegningsplasser. Forsyningschefen Finn og dennes nestkommanderende Finsen samt sanitetschefen Odd gikk samtidig i delvis dekning. Staben innkaldte gruppechefer og fagchefer til

avsluttende konferanser og forbindelse blev opret-  
tet med den uttatte rikspolitichef.

## STAB OG GRUPPECHEFER 1945.

36. Områdechef.

"Erik" Egil Blakstad.

### Staben:

361. Områdechefens adjutant.

"Arne" Torstein Talseth.

362. Stabschef.

"Björn" Kit Andersen.

363. Efterretningschef.

"Claus" Ingvald Tendal.

362/o. Nestkomm. stabschef.

"Börre" Olav Pedersen

### Fagchefer tilknyttet staben:

364. Pionerchef.

"Dag" Ragnar Kjölberg, senere  
Kurt Olsen.

365. Våpenchef.

"Egil" Olav Pedersen, senere  
Trygve Mølsom.

366. Forsyningschef.

"Finn" John Olavesen.

367. Havnechef.

"Gunnar" Ragnar Kjölberg.

368. Industrichef.

"Hans" Thorvald Björnstad.

369. Forvaltningschef.

"Ivar" Leif Grøner.

6/6. Transportchef.

"Karl" Asmund Klemsdal.

6/7. Sanitetschef.

"Odd" dr. Åke Gregersen.

6/8. Sambandschef.

"Sigurd" Olav Bøyesen.

### Viktige stedfortredere til stab og fagchefer:

36/o. Områdechefens stedfortreder:

Ragnvald Wilberg.

361/o. Adjutantens stedfortreder.

Juhl Holmen.

363/o. Efterretningschefens stedfortr.

Rasmus Reknes.

366/o. Forsyningschefens stedfortr.

Rolf H. Aronson.

### Gruppechefer:

Gruppechef 6/1. Fr.stad V.

Tor Rustad.

" 6/2. Slemmen og "Tomtegubben":

Ove Olsen.

" 6/3. Onsøy.

Erling Carlsen.

" 6/4. Fr.stad Ø, Borge og  
Torsnes.

Trygve Mølsom.

" 6/5. Kråkerøy.

Bernt Berntsen.

" 6/6. Transport.

Asmund Klemsdal.

" 6/7. Sanitetsgruppe

Fr.stad V.

Dr. Andreas Johnsen.

" " San.gr. Onsøy.

Dr. Carl Finne.

" " " Fr.stad Ø.

Dr. Torolv Sjøtorp.

" " " Kr.øy.

Dr. Olav Haraldson.

" " Feltlasarettchef:

Dr. Arne Bråstad.

" 6/8. Samband.

Olav Bøyesen.

" 6/9. Hvaler.

Martin Berg Kristoffersen

" Sjøtransportgruppen.

"Birger" Berger Sørensen.

### Havnekommandoen "Polar Bear" 6/E (Østfold).

Chef.

"Torstein" Inge Steensland.

Havnechef.

"Gunnar" Ragnar Kjölberg.

Nestkomm. havnechef.

"Ernst" Erik Torgersen.

Bordingsgruppechef.

"Alf" Anker Pedersen.

Sprengningsgruppechef.

"Per" Björn Berger

Antisambandsgruppechef

"Kristoffer" Knut Brynildsen

Booby-trapping & sambandsgr.chef.

"Lars" Leif W. Tuman

Efterretningsgruppechef

"Tor" Truls Ambjørnsen.

Aksjonsgruppechef (målschef i

"Anton" Arvid Iversen.

Fr.stad Ø).

"Frank" Frithjof Aalberg

Killers and sniperchef (målsch. Krøy)

### Diverse fagchefer:

Chef for sprengkommandoen

"Börre" Olav Pedersen

" " Drogpegjengen

"Börre" Olav Pedersen

" " "ZITA" tjenesren

"Jan" Sigurd Halvorsen

og senere

"Odd" Åke Gregersen.

mens staben arbeidet fra dekket stilling.

Utførtes 5/5 nok en liten aksjon som satte ytterligere skrekk i Gestapo, nemlig bortførelse av 2 av Gestapos eget personale frk. Erichsen og frk. Harms. Foranledningen til dette kup var at gestapisten Dargel en tid tidligere hadde fått noen skudd gjennom ryggen av tyske vaktposter og nu lå på syehus i Oslo. Da han var den som hadde arbeidet med å få has på Mil. org. i Østfold satt han inne med viktige opplysninger om dette arbeide. Gestapochefen sendte derfor Dargels sekretær Erichsen inn til Oslo for å få opplysningene fra Dargel og hurtigst mulig komme tilbake med disse så arbeidet med å forsøke å få ødelagt våre organisasjoner kunne fortsette. Dette fikk vi opplysning om gjennom "Zita" rapportene og besluttet å kidnappe frk. Erichsen straks ved hjemkomsten. Likeledes blev besluttet å kidnappe frk. Harms som var den eneste som kunne bruke Gestapos koder ved radioforbindelsene med andre Gestapohovedkvarter, idet vi ved Hæblers flukt hadde fått erfaring for at omklistning til ny kode og utdannelse av nye kodeløsere tok flere uker. På den måte vilde vi således først få rede på, ved forhør av frk. Erichsen, hvad Gestapo viste om oss og dernest gripe alvorlig inn i arbeidstempet ved å fjerne frk. Harms. Planen var å ta demene med ut på en hytte og der pumpe dem for alle opplysninger og derefter omgående eksportere dem til Sverige med samtidig beskjed til norske myndigheter om å internere dem der. Alt forløp etter planen og demene som blev skremt etter beste Gestapemønster, plapret villig iveri. Eksporten gikk likeledes smertefritt. Aksjonen blev ledet av Claus og Børre.

En annen ting av betydning hendte også under stabens opphold på Møllestad. Man fikk forbindelse med tyske soldater på Skåra luftvern batteri og fikk istand en avtale med disse at i tilfelle det kom til kampf handlinger mellom oss og tyskerne så skulde soldatene overgi batteriet og offisererne til oss uten kamp. Likeledes var de villige til å forsyne oss med endel håndvåpen på forhånd. Denne avtale viste sig å få stor betydning under innrykningen i byen 9/5., idet mannskapene da nektet å åpne ild mot våre bilkolonner, til tross for at de blev beordret til dette av sine offiserer.

Efterhvert som dagene gikk og ordonanstrafikk etc. øket eftersom situasjonen blev mere og mere spent, blev det klart at hovedkvarteret i lengden ikke kunne klare å holde sig uopdaget på samme sted, idet tyske soldater stadig var å se i nærheten og ved et par anledninger var helt inne i gården. Forberedelse blev derfor gjort til flytning, natten til 8.5 kom imidlertid ordre om full mobilisering av havnegruppen "Polar Bear" og samme ordre for Tomtegubben III. Situasjonen begynte nu å bli hektisk og tingene tok til å hende med rasende fart. 8.5 kl. 11<sup>30</sup> kom ordre Co.1.2.3.a.b.c.: full mobilisering. Ordren blev omgående videregitt pr. telefon, med motorcykelordonanser og på alle mulige brukbare måter og blev overalt mottatt med begeistring av de utålmodige mannskaper som de siste dagene praktisk talt hadde sovet på ryggsekken og alt funksjonerte knirkefritt. Utstyret var på plass, forsyningstjenesten tok til å virke med en gang, forbindelseslinjene blev opprettet på utrolig kort tid, bilene møtte på avtalte steder uten kluss og sommel av noen art. Forhåndsarbeidet hadde ikke vært forgjeves. Rapportjournalen forteller om begivenhetene!

1132. Ansgar - 15.5 kl. 0200.

Oversiktsrapport 8/5. og 9/5.45.

8.5. kl. 0400. Mottatt ordre : Tomtegubben III og Polar Bear II beordres i beredskapsstilling.

"Polar Bear" var iflg. rapport fra Torstein hemmelig mobilisert allerede 7.5. og hadde hemmelig besatt Porselensbryggen og Denofakaiene samme dag kl. 23.00.

Mobiliseringsordre og ordre til Tomtegubben om å gå i stilling ved Rolvsøybreene blev straks sendt ut telefonisk og skriftlig bekreftet umiddelbart etterpå.

8.5. kl. 1130.

Mottatt ordre CC. 12.3.A.BSC.

8.5. kl. 17.00

HK, flyttet fra Mollestad og opprettet på Thorbjørnrød.

8.5. kl. 1815.

40 mann an gruppe "Tomtegubben", utrustet og tatt stilling ved "y" i Rolvsøy.

8.5. kl. 1930.

369. Industrichefen melder: 1132 s bedriftsvern mobilisert og trått i funksjon. 369 kvarter på Sleipner Motorfabrik.

8.5. kl. 2300.

Mobiliseringsoversikt:

Stab:	18	mann
Forsyning	9	"
Polar Bear	120	"
6/1. Vestsiden	76	"
6/2. Glønnen	77	"
6/3. Onsøy	75	"
6/4. Østsiden	80	"
6/5. Kråkerøy	72	"
6/6. Transport	50	"
6/7. Sanitet	100	"
6/8. Etterretning	21	"
6/8. Samband	85	"
6/9. Hvaler	50	"

833 mann

Mobiliseringen fortsetter. Folk med lang vei meldt ennå ikke rukket frem til forlegningsplassene.

8.5. kl. 2300.

40 mann fra 6/3 klar for polititjeneste og utrykning.

9.5. kl. 0330.

Ordre mottatt: Besatt politistasjonen og NS. kontoret.



9.5 kl. 0340.

Ordre til 6/3, pr. telefon: besett:  
Vestsideens politistasjon.  
Politikammeret.  
Byfogdkontoret.  
Politistasjonen Østside.  
Fergestedsvn. i Gestapo.  
NS, Heimen.  
NS, kontoret Nygårdsgaten.

9.5. kl. 0340.

Ordre til 6/2: Bevokt Rolvsøybroene  
og var klar til å knytte forbindelse  
med NS, styrker på nordsiden av broen.

II.

Oversiktsrapport.

- 9.5 kl. 0500. Mottatt avsnittsordre om besettelse av broer nevnt i skriv av 5.5.
- 9.5. kl. 0405. Ordre til 6/1: Besett:  
Onsøy jernbanebro.  
Kjølberg jernbaneundergang.  
Seut veibro.  
Seut jernbaneundergang.  
Fjeldberg jernbaneundergang.  
Veumveien jernbaneundergang.
- 9.5 kl. 0415. Besettelsesordre for pol. st. og N.S. kontoret og besettelsesordre for jernbanebroer bekreftet skriftlig.
- 9.5. kl. 0530. Vestsidens Pol. stasjon besatt med 8 mann  

Politikammeret og Byfogd	"	"	13	"
Østsidens Pol. st	"	"	6	"
N.S. Heimen	"	"	6	"
N.S. kontoret	"	"	4	"
Gestapo	"	"	4	"

alle fra gruppe 6/3. Alt uten motstand.

- 9.5. kl. 0645. Resten av 6/3 + 25 mann fra 6/1 avgitt til politiet.

- 9.5. kl. 0745. Onsøy jernbanebro besatt med 2 mann  

Kjølberg jernbaneu.g.	"	"	2	"
Seut Veibro	"	"	2	"
Fjeldberg jernbaneu.g.	"	"	2	"
Veumveien jernbaneu.g.	"	"	2	"

alle fra 6/1. Alt uten motstand.

- 9.5. kl. 0745. Ordre til 6/1 om å inndra vakt på Seutveibro.  
 9.5. kl. 0745. Ordre til 6/1 om å besette Telefongården (Telegraf og telefoncentral).

- 9.5. kl. 0830. Telegraf og telefoncentralen besatt 4 mann fra 6/1. Tyske vakter tilstede på tysk automatecentral i samme bygning.

- 9.5. kl. 1200. Staven rykket inn i Fergestedsveien 1 hvor HK. er opprettet.

- 9.5. kl. 1200. Melding om at samtlige mobiliserte jegere og befal rykket inn i nye forlegninger i henhold til ordre.

6/1 og 6/2 : Folkets Hus.

6/3 og 6/5 : Betel.

6/4 : Denofa.

6/9: Forblir på Hvaler og gitt politi- myndighet.

- 9.5. kl. 1200. Polar Bear besatt Fr.stad Tremelfabrik.

- 9.5. kl. 1200. 6/9. melder å ha besatt Kirkøy, Spjerøy og Gravingssund telefoncentraler samt herredshuset og lensmannsbolig og kontor. Arrester NS. medl. i samråd med lensm. Refne.

1132. Ansgar 15.5 kl. 0200.

Oversiktsrapport.

III.

- 9.5. kl. 1230. Ordre til 6/4: Besett:  
Kringkastingsstasjonen.  
Transformatoranlegg Øra.
- 9.5. kl. 12.30. Ordre til 6/2: besett:  
Tankanlegg på Krosnes.
- 9.5. kl. 1230. Ordre til 6/5: Besett:  
Fredrikstad Jernbanestasjon.  
Fredrikstad Forsyningsnemnd.
- 9.5. kl. 1300. Polar Bear besatt Ekstraksjonsverket.
- 9.5. kl. 1305. Kringkastingsstasjonen og Trafo, Øra  
besatt med 5 mann fra 6/4.
- 9.5. kl. 1315. Fredrikstad jernbanestasjon besatt med  
5 mann fra 6/5.
- 9/5. kl. 1315. Fredrikstad Forsyningsnemnd besatt med  
2 mann fra 6/5.
- 9/5. kl. 1400. Tankanlegget på Krosnes besatt med 12 mann  
fra 6/2.
- 9/5. kl. 2130. 6/9 avlevert fanger (N.S.) på Halden  
Pol.kammer.

9/5. kl. 2300. Mobiliseringsoversikt:

Stab og ordensanser .....	29	mann
Stabsvakter Fergestedsvn.l. ....	15	"
Polar Bear .....	170	"
6/1. Vestsiden (25 pol).....	77	"
6/2. Glemmen (44 Tomtegub)	77	"
6/3. Onsøy (75 pol).....	75	"
6/4. Østsiden.....	90	"
6/5. Kråkerøy .....	79	"
6/6. Transport .....	80	"
6/7. Sanitet .....	104	"
6/8. Etterretning og samband	111	"
6/9. Hvaler .....	50	"
366. Forsyning .....	6	"
	<hr/>	
	964	mann

Hilsen  
Arne

Den første melding staben mottok ved innrykningen på Gestapos kontorer var en telefon fra Ortskommandanten om at tyske officerer var antastet av våre folk og at dette var ensbetydende med åpen kamp. Samtidig kom melding om at tyskerne forskanset sig i stillinger Ved Mineberget og Kongsten. Dette tegnet ikke lovende, men Erik beholdt hodet kaldt og ga Ortskommandanten beskjed om at saken straks skulde undersøkes da hele affæren måtte bero på en eller annen misforståelse, idet våre folk hadde bestemte ordre om ikke å angripe tyske officerer eller soldater uten i selvforsvar. Ved undersøkelse viste det sig at "officererne" blev redusert til en mann som var antastet av noen fulle unggutter som ikke hadde noe med Mil. org. å gjøre og Ortskommandanten blev efter å ha mottatt disse opplysninger betraktelig spakere. Efterhvert som dagene gikk var det forresten en fornøielse å se hvordan de høiere tyske officerer blev tammere og tammere for tilsist å følge våre minste vink og ønsker uten det svakeste forsøk på protester.

Område 1132:

Sluttopgave over mobiliserte mannskaper i mai 1945.

Befal <sup>L</sup> og staben .....	19
Befal .....	67
Jegere .....	857
Ordonanser og kontorfunksjonærer....	50
Sanitet .....	79
Transport.....	16
Forsyningstjenesten .....	60
Rekvirerte chauffører .....	70
+ Industrigruppen .....	<u>350</u>
Totalt mobilisert.....	<u>1568</u>

1132 - Ansvar - 19.5.

Øversiktsrapport 10.5 til 18.5 og delvis 19.5.

- 10.5 kl. 1115. Haugeton Ungdomsskole, hvor det tidl. var hirdforlegning besatt. 4 mann fra 6/2.
- 10.5 kl. 1115. St. Croix skole, tidl. tysk forlegning, besatt og benyttet til internering for NS. fanger. 6 mann fra 6/1.
- 10.5 kl. 12.00. Patrulje på jakt etter rapportert hird i skauen syd for Haugeton. Resultatløs. 5 mann fra 6/8.
- 10.5. kl. 1200. Norske politistyrker fra Sverige forlagt på De-No-Fa A/S. 27 mann.
- 10.5 kl. 1210. 10 mann avgitt til politiet fra 6/4.
- 10.5. kl. 1210. Patrulje på 4 mann på rekognosering. Mineberget grunnet rapport om at tyskerne bemannet bunkers der. Meldingen overdrevet.
- 10.5 kl. 1800. Polar Bear satt ut vakt på Glommens mek. Verksted.
- 10.5 kl. 18.00. Polar Bear satt ut vakt på Fr.stad mek. Verksted.
- 10.5. kl. 2000. 2 mann vakt på Bratthammeren fra 6/1.
- 10.5. kl. 2110. 2 mann vakt på Trosvik skole fra 6/8.
- 11.5. kl. 1100. 3 mann vakt på lyttestasjon Hankø fra 6/8.
- 11.5. kl. 1100. 3 mann vakt på lyttestasjon på Utne fra 6/8.
- 11.5. kl. 11.45. 6 mann fra 6/5 vakt på Kjøkøy befestninger.
- 11.5 kl. 1155. 3 mann vakt på Kjølberg. Forlegning fra 6/4.
- 11.5 kl. 12.15. 2 mann vakt Telefon og Telegraf.
- 11.5. kl. 1235. 15 NS. fanger avhentet til rydning på Denofas kaier. Bevoktning av 6/4.
- 11.5. kl. 1235. Bil med 2 mann sendt Mysen for hentning av våpen. Mottok 21 rifler.
- 11.5. kl. 1530. Vakt Trera skole 2 mann fra 6/1.
- 11.5 kl. 1830. Rekognoseringspatrulje sendt til Tor-gauten befestninger fra 6/8.
- 11.5 kl. 1915. 4 mann sendt til Ortskommandantur for vakthold og optelling. Sendt fra 6/5.
- 11.5 kl. 1950. 2 mann vakt ved Franskridt forlegning Trera.

Ansgar - 19.5.

II.

Oversiktsrapport fortsatt:

- 11.5 kl. 2000. Vakt hold ved Ortskommandantur overtatt av Polar Bear som oppretter sitt stabskontor der.
- 11.5 kl. 2030. Seiersten skole (tysk forlegning) vakt hold 3 mann fra PB.
- 11.5. kl. 2100. Arne og Gustav eksortert av 2 norske politisoldater til konferansemøde kommandanten på Torgauten festning hvor bestemt at vi skal sette vakt samtidig med de tyske (14 tyskere igjen der).
- 11.5 kl. 2100. Tysk forlegning Håndverkeren, vakt og optelling 4 mann fra 6/5.
- 11.5 kl. 2100. Rekognoseringspatrulje Skårabatteriet og Kjølberg herregård. Patruljen 4 mann fra 6/8.
- 11.5 kl. 2130. 6/5 avgitt 35 mann til avløsning av utslitt politi.
- 11.5 kl. 2200. Torgauten befestning vakt hold satt med 6 mann fra 6/14.
- 11.5 kl. 2200. Avgitt 6 mann til politiet for avløsning, fra 6/4.
- 11.5 kl. 2330. Melding om at tyskerne har forlatt Rauer befestning og etterlatt sig 400 russiske fanger.
- 11.5 kl. 2330. Forlegning ved Bratli vakt 2 mann fra 6/2.
- 11.5 kl. 2330. Tyske forlegninger: Per Veldes vei 2-3-4, Trafaveien 30-32, Fjellveien 1 og Parkveien 13-17. overtatt. Vakter (patruljerende) 4mann fra 6/2.
- 12.5 kl. 0015. 6 mann til forsterkning fra PB. sendt til Torgauten befestning.
- 12.5 kl. 0430. Norsk polititropp fra Sverige 27 mann avreist fra Denofa til HK. for nærmere ordre.
- 12.5 kl. 0505. Polititroppen under Gustavs kommando avreist for besettelse av Rauer befestning.
- 12.5 kl. 0545. Båt klar i Engalsviken for overferging til Rauer.
- 12.5 kl. 0625. Rauer besatt av norske politisoldater. Optelling av russiske fanger, viste sig å være 379 stk.
- 12.5 kl. 1050. Vakt ved forlegning bak Trara skole 2 mann fra 6/5.
- 12.5 kl. 1050. Bevoktning av frontkjemper Erik Johansens hus på Krakerøy 2 mann fra 6/5.

### III.

Angar 19.5.

Oversiktsrapport fortsatt:

- 12.5 kl. 1055. Vakt 2 mann fra 6/5 ved Lahellemoen skole. Tidl. tysk forlegning. Optelling.
- 12.5 kl. 1055. 2 mann fra 6/8 vakt ved Lahellemoens Misjonshus.
- 12.5 kl. 1135. 3 mann fra 6/2 vakt ved Åsebråten forlegn.
- 12.5 kl. 1200. 2 mann vakt Fredrikstad Brødbakeri fra 6/1.
- 12.5 kl. 1215. PB, overtatt vakten ved Seiersten skole 2 mann.
- 12.5 kl. 1230. 6/4 sendt bilpatrulje etter gul bil med bevæpnet NS. kar. Resultatløst.
- 12.5 kl. 1230. 15 mann avgitt fra 6/4 til PB.
- 12.5 kl. 1400. 6/1 hentet med bil mindre tysk lager avautomobilgummil igjengjent i garasje.
- 12.5 kl. 1500. 2 mann Feldpost Ridehusgt. fra 6/8.
- 12.5 kl. 1530. Avgitt 5 mann til politiet fra 6/8.
- 12.5 kl. 1815. 6/1 avgitt 10 mann til politiet til avløsning
- 12.5 kl. 18.30. 6/1 avgitt 25 mann til politiet til avløsning.
- 12.5 kl. 2100. PB, satt 2 mann vakt ved Sorgenfri lagre.
- 13.5 kl. 0015. 10 mann til forsterkning av vakt ved Torgauten befestninger og til avløsning fra PB.
- 13.5 kl. 110. 2 mann med bil fra 6/4 sendt til Mysen for hentning av våpen. Mottok 46 rifler, 2 brengunø ca. 7000 skudd. 9 geværremmer og 24 brengunmagasiner.
- 13.5 kl. 1200. 2 mann vakt ved Heeresunterkunftverwaltung fra 6/5.
- 13.5 kl. 1200. Svenskutdannede politisoldater vakthold ved "Haus Phoenix". Tyskerne beordret ut innen kl. 1200. Vakten overtatt av 2 mann fra PB.
- 13.5 kl. 1415. Patrulje 6 mann fra 6/8 på jakt etter hird i skauen syd for Haugtun. Praktisk talt hele nordre Rolvsøy helt til Hatten og Skihytta blev gjennomtrålt uten resultat.
- 14.5 kl. 1010. 4 mann vaktpost i veikryss ved artilleristall - utstyrt med brengun og stengun fra 6/4 for kontroll av tysk biltrafikk.
- 14.5 kl. 0910 6 mann fra 6/1 lossning av jernbanevogn.
- 14.5.kl.1600 Minelager og kai Fr.stad Ø overtatt - 3 mann fra "PB" etter ordre fra HK.



## Oversiktsrapport fortsatt:

- 15.5 kl. 1135. 6 NS. fanger ryddet Heeresunterkunft-  
verwaltung. Bevoktning av 3 mann fra 6/1.
- 15.5 kl. 1405. Patrulje 3 mann fra 6/4 rekognosering  
Kongsten fort. Tyskerne fortsatt der.
- 15.5 kl. 1600. Patruljer på 5 mann fra hver av gruppene  
6/4 og 6/5 for fjernelse av alle tyske  
skilt og henvisningsopslag.
- 15.5 kl. 1700. Patrulje vaktmannskap for HK. fjernelse  
av gateskilt i Plünnekes gate, idet  
gatens navn skal forandres. (P. NS.)
- 16.5 kl. 1000. Større arrangement for russiske fanger  
på Rauer. Arrangementet istandbragt av sani-  
tetschefen. Innsamlet lastebil full med  
kaker.
- 16.5 kl. 1130. 2 mann fra 6/1 vakt ved Gr.stad Preser-  
ving Co.
- 16.5 kl. 1200. Patrulje fra 6/5 3 mann til Bekkhus for  
å hindre ødeleggelse av etterlatte  
tyske effekter etc.
- 16.5 kl. 1400. 5 mann patrulje fra 6/8 letning etter for-  
svunnet overmervøs dame i Evenrødskaue. Uten resultat.
- 17.5 kl. 0000. Tysk bil anrop av vakt i veikryss ved  
arelleristallene uten å stoppe. Vakten  
skjöt skudd gjennom karosseriet og  
bilen stoppet straks. En tysker sprang  
ut med maskinpistol og rettet denne mot  
vaktene, disse rettet stenguns mot ham  
hvorefter han senket sitt våpen og bilen  
blev kontrollert. Papirene var i orden.
- 17.5 kl. 0710. 6/1 avgitt 8 mann til avløsning for poli-  
tiet.
- 17.5 kl. 1730. Mil.ørg. avdeling på 120 mann inkl. stab  
og flaggborg samt 10 mann norske politi-  
tropper fremmøte i Middelskolens gårds-  
plass for deltagelse i borgertog. Mann-  
skapene marsjerte til skolegården og marsjen  
i toget forløp knirkefritt og korrekt.
- 17.5  
Mannskapene blev gitt permisjon i størst  
mulig utstrekning. Brestensball arrangert  
på hjørnet av Phoenix. Flombelysning. Staben  
enkel festlighet i Victoria hotel. Gjester:  
løytnant Magne Molvig og "Jan" samt Thor-  
stein. Enkle tilstelninger i mannskaps-  
forlegningene.
- 18.5 kl. 1030. 7 manns patrulje fra 6/8 på jakt etter  
frontkjemper og gestapohjelper Kjell Jo-  
hansen i Kjennestraktene i Onsdø. Uten re-

sultat.

18.5 kl. 1500. Overtagelse av tankanlegget på Krosnes  
fra tyskerne. 5 mann fra HK. og 6/5 .  
2 mann igjen som vakt.

## Oversiktsrapport fortsatt:

- 18.5 kl. 1530. Vakt overtatt av 2 mann fra 6/1. på tankanlegget Kresnes. Beholdninger 19000 ltr. bensin og 22000 til 25000 liter parafin.
- 18.5. kl. 1900. 6/9 med 4mann avlevert 3 tyske desertører hvorav den ene hadde optrådt som franktirør ådet han hadde skudt på våre gutter. Tatt i fengslig forvaring iflg. ordre fra A. 113. Se spesialrapport.
- 18.5 kl. 2130. Melding om at ammunisjon fra ss. "Janze Fritzer"? transporteres til Ekstraksjonsverklageret og overgis oss.
- 19.5. kl. 0935. Melding om mine og sprenglegeme observert i Slevik. Politisoldater på Rauer varslet og tar sig av demonteringen.
- 19.5 kl. 1215. Rauer melder at tyskerne kommet tilbake for å hente diverse. 45 mann sterkt bevæpnet og politisoldatene for svake til å kunne stoppe dem. Tyskerne har med papirer på at de har tillatelse til å hente sine effekter. (Papirene utstedt av A.113).
- 19.5. Svenskutdannede politisoldater fra Moss besetter Skåra og Fendal luftvern batterier. Politisoldater stasjonert i Fr.stad besetter Hauge luftvern batteri.

I tillegg til ovenstående vaktoppgaver etc. har det vært meget arbeide med optelling og sikring av ting av alle slag som tyskerne har efterlatt sig, en masse arbeide med kontrollering av tyskere på gater, utstedelse av passersedler for tyske enkeltpersoner, formasjoner og biler - og en rekke andre ting av høist forskjellig natur. Gruppens forlegninger er forsøkt gjort hyggeligst mulig og planer om en centralisering av hele forlegningen under arbeide.

Mannskapene driver i fristunder fra vaktjeneste, marsjtrening og skytetrening på dertil egnede steder.

En rekke permisjonsandragender er innvilget til karer som trenges ekstra i arbeidslivet. Permisjonene utstedes inntil videre og mannskapene kan innkaldes igjen på kort varsel.

Hilsen

"Erik"

-----  
"Arne"

1132. - Ansgar - 29.5 kl. 1600.

Oversiktsrapport 19.5 - 28.5.

- 19.5 kl. 1030. Samtlige tankanlegg for bensin gitt ordre om å overta vaktholdet og ansvaret selv.
- 19.5 kl. 1500. Bordflakk Østsiden overtatt. Intet av verdi. Avlåst. Ikke utsatt vakt.
- 20.5 kl. 1700. Mannskapsmønstring for områdechefen vel 300 mann.
- 20.5 kl. 1000. Mannskapsmønstring for Axel, antall som ovenfor.
- 20.5 kl. 1030. Defileringsfor Axel, antall som ovenfor.
- 20.5 kl. 1200. Inspeksjon med Axel og Ansgar på Utne og Rauer.
- 20.5 kl. 1800. PB. overtatt vakthold på Torgauten og Kjøköy med 10 mann på hvert sted.
- 20.5 kl. 2200. Slepebåtene hjem fra Sverige.
- 21.5 kl. 0430. Politisoldatene overtatt vaktholdet på Kjøköy og Torgauten. HS. Holder vaktstyrke på 6 mann utenfor festningsområdet på Torgauten beliggende lyskasteranlegg.
- 21.5 kl. 1530. Avlevert mot kvittering 4 tyske deserterere innfanget på Hvaler, på Tune lager.
- 21.5. Vaktholdoversikt over 55 vakt punkter med vaktstyrke tilsammen 556 mann sendt A. 113. Listen viser stillingen pr. 21.5
- 22.5 Telefonbeskjed fra A. 113 om redusering av vakt punktenes antall til det absolut nødvendige. Ny vaktpostliste utarbeidet og sendt A. 113 omfattende 31. vakt oppgaver med en vaktstyrke på tilsammen 296 mann. Ordre om inntrekning av vaktposter i henhold til denne liste utsendt og ordnet. Denne liste viser derfor stillingen om ettermiddagen 22.5.
- 22.5 kl. 0900. Vakt 3 mann utsatt på Minebergetlager. Vakten tatt fra 6/5.
- 22.5 kl. 1410. Trera Ammunisjonslager overtatt. Vakt utsatt 4 mann fra 6/5.
- 23.5 kl. 1300. Kongsten fort overtatt. Lager av amm. og sprengstoff. Vakt 3 mann fra 6/4.
- 23.5 kl. 1413. Tysker ved navn Tüd begått selvmord på Kringkasteren. Overlatt til Ortskommandanten.

- 23.5 kl. 1505. Navnet Blücher Brücke fjernet fra Kommandantbryggen Fr.stad Ø.
- 23.5 kl. 1800. Innganget tysk desertør sendt Tune lager.
- 24.5 kl. 1600. Russisk major Povel Nascilejevitsch begravet under æresbevisning fra russiske officerer og våre styrker. 4 mann fra staben med områdechefen i spissen samt en avdeling på 30 mann deltok. Krans blev lagt på kisten med tale av områdechefen. Æressalutt avfyrt ved graven av russiske og norske avdelinger.
- 25.5. Følgende miner demolert av PB. og Politisoldater:  
 Mine ved Seihausen.  
 " " Bårstad Skjelsbo.  
 " " Kråka.  
 " 1/4 mil Øst av Torbjørnskjør mellom Mørodden og Guttormskjør.
- 26.5 kl. 1800. Leven ombord i Jantje Fritzen. 1 tysker arrestert og innsatt i fengsel. Udela alt celleinventar i løpet av natten og blev satt i kjelleren. Hafenskapen gjort ansvarlig og lovet betale. Fangen skal sitte i 3 døgn.
- 27.5. Avtale med Hafenskapen om at HS. overtar alt ansvar for lagrene på Ekstraksjonsverket.
- 27.5. Tilbakekommet utsendt patrulje på jakt efter Gestapomedhjelper Kjell Johansen. Patruljen startet foregående aften kl. 22.30 og arbeidet hele natten uten resultat.
- 28.5 kl. 1200. Overtatt Cieignon brakkeforlegning og gått igang med rengjøring og istandsetning for innrykning av hele områdets jegerstyrker. Vedlagt kopi av overtagelsesdokumentet.

Staben har hatt en rekke besøk av allierte og russiske officerer og det er dessuten stillet biler til disposisjon for russiske inspeksjonsturer etc. over hele Østfold, til bybesøk etc. Kinobesøk er arrangert for endel russere. Ellers har det meldt sig en rekke spørsmål av forskjellig art som har krevet arbeide og utredning. Vår gruppe 6/8 har dessuten vært i stadig virksomhet med optellinger og registreringer av alle slags tyske efterlatenskaper. Stabsmedlemmer har stadig vært på inspeksjon av tyske anlegg og egne forlegninger. Gruppene har for hvilestyrkene hatt regelmessig gymnastikk, marsjövøvelser og skytning på skytebanene. Det har vært utsendt patruljer og anstillet undersøkelser i en rekke tilfelle av mindre betydning som er blitt rapportert til HK. Det dreier sig imidlertid her om ting som enten ikke har bragt noe resultat eller som er så ubetydelig så det ikke er nødvendig å ta med.

Hilsen

"Erik"

"Arne"

Bevoktningsoppgaver: pr. 20.545.

1/Besatte bevoktningspunkter:

a/ Politisoldatene:

Rauer befestninger .....	ca.	12	mann.
Torgauten befestninger .....	"	10	"
Kjøköy befestninger .....	"	10	"
Skåra Luftvern batteri .....	"	10	"
Hauge Luftvern batteri .....	"	10	"
Fendal Luftvern batteri .....	"	10	"

ca. 62 mann

b/ Hjemmestyrkene: Vaktstyrke i 1 døgn.

Politi og fengsel og interneringsvakt hold.....	152	mann
Tantegubben, Rolvsøysundbreene .....	40	"
Forlegning 6/1 .....	5	"
Forlegning 6/4 .....	5	"
Forlegning 6/5 .....	5	"
Forlegning 6/8 .....	5	"
Seut vei og jernbanebro .....	5	"
Onsøy jernbanebro .....	5	"
Torgauten lyakasteranlegg .....	5	"
Utne flypeileanlegg .....	5	"
Hankø flypeileanlegg .....	5	"
Bratthamaren observasjonsanlegg .....	5	"
Kringkasteren .....	5	"
Tankanlegg Kresnes .....	5	"
Jernbanestasjonen .....	15	"
Telefon og telegrafgården .....	5	"
Ammunisjonslager Trara .....	5	"
Veikryss Artilleristallene .....	15	"
Trara skole .....	5	"
Lahellemoens skole .....	5	"
Lahellemoens Misjonshus .....	5	"
Ksebråtens forlegning .....	5	"
Traraforlegningene (en rekke forskj. hus) .....	66	"
Kråkerøy forlegning .....	6	"
Vinmonopolens utsalg .....	3	"
Fredrikstad Preserving Co. ....	6	"
Vakt HK. Fergestedsvn. 1. ....	12	"
Telefonarbeidervakter .....	5	"
Ordonansvakter ved HK .....	4	"
Telefonvakter ved HK .....	4	"
Utrykningspatroljevakt .....	4	"
Heeresunterkunft .....	6	"
Kirkøy Telefoncentral .....	3	"
Spjarøy Telefoncentral .....	3	"
Gravningssund Telefoncentral .....	3	"
Leismann og Herredhus Hvaler .....	6	"

Polar Bear:

Forlegning Østsiden .....	3	"
Forlegning Sjømannsskolen .....	3	"
Forlegning Norsk Tekn. Porselen .....	3	"

trsp.

378 mann

Transport .....	378	mann.
P.B. Hovedkvarter Børsen .....	3	"
Sorgenfri lagre .....	6	"
Tremelfabrikken (knott) .....	6	"
Ekstraksjonsverket lagre .....	6	"
Brygge Østsiden .....	3	"
Fr.stad mek. Verksted .....	15	"
Glommens mek. Verksted.....	3	"
Norsk tekn. Porselensfabrik brygger.....	3	"
Seiersten skole .....	3	"

Grensevakt:

Sjøvaktpatruljetjeneste Hvaler .....	12	"
--------------------------------------	----	---

Sanitetsvakt, Rauer, Vestsiden og Østsiden ..	438	mann
Chauffører ved HK. forlegningene etc.....	29	"
Forsyningstjenesten .....	20	"
	7	"

494 mann.

Hertil kommer Staven, Gruppestabene, reserver i hvile og permitterte.

Mål som gjerne skulde vært besatt:  
(vil bli besatt så snart råd er).

- Transformatorstasjonen i Oredalen.
- Transformatorstasjonen på Øra { har vært besatt }.
- Veuveien jernbaneundergang. { " " " }
- Kjörbogården Østsiden.
- Infanterikasernen Østsiden.
- Artillerikasernen Østsiden.
- Tøihuset Østsiden.
- Militære lagerbygninger Østsiden ( tysk vakt fremdeles ).
- Kongsten fort og barakker { tysk vakt fremdeles }.
- Mineberget forlegningene { " " " }
- Tollbodbyggen { " " " }
- Hafenkapitan, Tollboden.. { " " " }
- Barakkeområde Cicignon.. { " " " }
- Bordflakk Cicignon. { " " " }
- Norges Bank { " " " }
- Telefoncentraler i Området ( 9 stk ).
- Tyske vaktfartøier i uthavner burde overtas til patruljetjeneste eller samles i Fredrikstad.
- Bratli befestningsanlegg ( tysk vakt og forlegning fremdeles ).

Hilsen

"Arne"

Og slik fortsatte det fra dag til dag. De utroligste spørsmål måtte tas op til drøftning og HS: måtte ta sig avalt mulig fra den minste bagatell som forespørsler efter eiendeler som var kommet bort til forhandlinger med høierestående tyske officerer om overgivelse av samtlige festningsanlegg og tyske anlegg i Østfold fylke etc.

Av andre begivenheter nevnes:



I anledning Kongens hjemkomst og 7. juni stillet ca. 200 mann av Mil. org. jegere og befal til appell i Middelskolegården kl. 9.00 morgen.

Områdechefen mønstret styrkene og holdt derefter følgende tale:

Kjære kamerater i Mil. org.

Idag kommer Norges Konge Håkonen 7. tilbake til Norge. Hans hjemkomst er symbolet på at frigjøringsverket nå er tilendebragt, at vi igjen er frie menn og kvinner og at 5 mørke år går over i historien.

Vi har ikke alltid vært klar over hvad Kongen betød for oss. Før krigen var mange av oss tilbøielig til å trekke litt på skuldrene av kongedømmet, til å anse det for en institusjon som i alle fall ikke var moderne.

I aprildagene 1940 lærte vi å tenke anderledes. Kongen var den som tok den aller første støten. Når vi andre, ikke minstvi idrettsmenn sto fast da påkjenningen kom, skal vi ikke glemme at Kong Håkon var den første. Alle vi andre hadde hans eksempel og hans holdning for øinene da kravet kom til oss. Det var ikke bare innad at Kong Håkon holdning var utslagsgivende. Utad viste han Norges ansikt. Dette var Norge, her lå landet, dette var Norges vilje.

At Kongen kunne gjøre dette berodde først og fremst på at han var en uredd mann og en mann som fulgte pliktens bud og ikke lot sig føre vill av strålende forespeilinger. Men det hadde en årsak til: Kongen representerte en tradisjon, en århundrelag tradisjon.

Gjennem Norges mer enn 1000 årige historie  
går det en klar linje: KONGEN.

I vanskelige tider var det Kongen det norske  
folk så hen til. Det var Kongen og St. Olavs lov  
som var ankeret som berget vår selvstendighet gjennom  
de vanskelige tider i vår historie. Og da landet  
etterhånden arbeidet sig op igjen av fornedrelsen  
etter Svartedauen, så var Kongen og hans arverett  
til Harald Hårfagres kongestol det faste holde -  
punkt i kampen.

Kong Håkon har ved sitt liv og sin innsats vist  
sig som enverdig representant på denne arverdige og  
tradisjonsrike kongestol. Ingen har sagt det bedre  
enn Arnulf Överland i sitt glimrende dikt til  
Kongen:

Ditt løfte: Alt for Norge  
det har du trofast holdt,  
Om vi stod fram på torget  
og ropte på revolt,  
om våre ord var krasse,  
deg ledet ingen vill.  
Du hørte ingen klasse  
men hele folket til.

Slik skal vår konge være,  
så rolig og så rank.  
Du er vår egen ære,  
ulastelig og blank.  
Selv på den tunge dagen,  
da skjold og verge brast,  
og da vår hær var slagen,  
stod du fremdeles fast.

Mot usseldommen, sviket,  
mot niddings leiesvenn,  
stod samlet hele riket.  
Vi venter dig igjen.  
Om våpenløse, svake,  
vi holder ennå stand.  
Vi venter dig tilbake,  
her til ditt folk, ditt land.

Vi ønsker Kongen velkommen tilbake til Norge. Kongen  
og fedreland er ett.

Efter talen spilte et musikkorps  
Kongesangen og "Ja, vi elsker", hvorefter mann-  
skapene avmarsjerte til sine nye forlegninger på  
Tollbodplassen.

Apellen forløp stilfullt og høitidelig og  
guttene som møtte fram fullt bevæpnet og med rygg-  
sekker ga et ypperlig bilde av sund og frisk ung-  
dom med stram holdning og militær disiplin.

I anledning dagen var det ekstra for-  
pleining i barakkene og mannskapene blev i størst mulig  
utstrekning gitt fri for å delta i festlighetene i byen.

---

9.6. Hjemmestyrkenes store parade for H.M. Kongen i Oslo hvor området deltok med 200 mann med områdechefen og 4 mann av staben i spissen. Avdelingene var i anledningen skaffet uniform bestående av grå kjeledresser med armbind og grøn Montylue med merke og vakte beretfiget opsikt under paraden og blev bl. a. spesielt nevnt i Kringkastingsreportasjen.

15.6 hadde området sin største raid med over 100 mann i aktivitet på/en gang i samarbeide med engelske tropper. Raiden som gjaldt massia efter tyske mannlig og kvinnelige gestapister i Mineberg og Kongstenleiren forløp presist og vellykket. Rapporten forteller:

Rapport i anledning av engelsk-norsk rassistia på Minebergleiren og Kongstenleiren 15.6 kl. 0900.

I henhold til ordres gitt av og avtale truffet med 3 engelske majorer, samt kaptein Magne Molvig fra British Security Service ved besök på HK. 14.6 kl. 1200 blev följende ordres utsendt:

Öieblikkelig fordobling av våre vaktstyrker rundt det tyske bevegelsesområde samt ytterligere cyklende patruljer rundt området.

100 bevapnede jegere og befal stiller klar på forlegningen 15.6 kl. 0630. Forseglede detaljordres åpnes kl. 0600 15.6. Transportviler samtidig klar på östsidan av elven ved fergestedet, 2 engelsktalende jegere stiller samtidig. Forseglede ordres for disse åpnes kl. 0600 15.6.

3 bevapnede jegere plasseres kl. 0800 på vestre side av gamlebyens fergested og stopper og opbringer all tysk trafikk. Tyske personer interneres i Hallen på HK. under bevoktning av HK.s vaktmannskaper. Evtl. biler kjøres tilside i Skolegaten og passes på av en vaktmann.

De forseglede ordres gikk ut på:

kl. 0630 sendes 1 mann til gamlebyens fergested og stopper fergen på vestsiden av elven klar til innskipning av mannskapene.

kl. 0635 avmarsjerer 100 mann til fergestedet, fergen over og innskipper sig öieblikkelig i de ventende biler, 50 mann kjörer straks nordover forbi Mineberget til liten sidevei nord for Haugsten merket med rött kryss på vedlagte kartskisse.

Underveis settes ut vaktposter med passende mellomrum langs veien, 1ste mann plasseres et stykke nord for Minebergleiren slik at vekten ikke vekker oppmerksomhet i leiren. Vaktpostenes plassering tydes med små tverrstreker på kartskisse vedlagt. Oppgave for vaktene: stoppe enhver tysker, mannlig eller kvinnelig, som forsøker å komme utenfor bevegelsesområdet. Den resterende styrke plasseres med ca. 20 m. mellomrum langs den på kartet inntegnede røde opmarsjlinje slik at siste mann i vaktlinjen vil få kontakt med siste mann i vaktlinje opprettet fra sydsiden av området.

50 mann kjører straks sydøstover forbi Kongsten og ut til veikryss ved Ulfeng skole merket med rødt kryss på kartet. Underveis settes ut vaktposter med passende mellomrum langs veien, 1ste mann plasseres et stykke utenfor Kongstenleiren slik at vekten ikke vekker oppmerksomhet i leiren. Oppgave for vaktene: passe på at ingen tyskere, mannlige eller kvinnelige, kommer utenfor bevegelsesområdet. Den resterende styrke plasseres med ca. 20 m. mellomrum langs den på kartet inntegnede røde opmarsjlinje slik at siste mann i vaktlinjen vil få kontakt med siste mann i vaktlinje opprettet fra nord-siden av området.

Partiene har ordre om at de skal vekke minst mulig oppmerksomhet når de passerer Minebergleiren og Kongstenleiren slik at tyskerne skal tro at det er en uskyldig ekspedisjon eller mannskaper på vei til skyteøvelser på den militære skytebane.

Opmarsjen og vaktutsettelsen skal være ferdig kl. 0730. De to engelsktalende jegere sendes til Sarpfossbroens østre ende hvor de skal befinne sig kl. 0730. og avventer der engelsk troppe-transportkolonne som vil ankomme ca. kl. 0800. Kolonnen stoppes og jegerne melder sig som veivisere for de engelske officerer med oppgave å vise korteste og beste vei til Minebergglageret og Kongstenleiren og forøvrig rette sig etter de engelske officerers ordres. Etter utført jobb slutter jegerne sig til våre egne vaktposter mellom Minebergleiren og veikrysset ved Artilleristallene og mellom Kongstenleiren og samme veikryss. En mann til forsterkning på hver sted. Oppgave: hindre tyskerne å komme utenfor bevegelsesområdet.

#### Aksjonen:

kl. 0730 starter samtidig alle mannskaper opmarsjert langs den røde opmarsjelinje, marsj vestover i terrenget og gjennomtråle hele det tyske bevegelsesområde og tar med sig og jager foran sig alle tyskere, som måtte påtreffes der. Hver bitt av terrenget skal nøie undersøkes, likeså skal forespørsel gjøres på alle bondegårder etc. slik at styrkene sikker på at alle tyskere blir innfanget og jaget tilbake til leirene ved Mineberget og Kongsten. Gjennomtrålingen fortsetter helt frem til leirene og manskapene skal kl. 0900 være fremme ved disse og der slutte en kompakt vaktlinje foran leirene og bli stående der til nærmere ordre kommer. Det er av avgjørende betydning at manskapene avpasser gjennemsøkningsmarsjen slik at de ikke rekker frem til leirene vesentlig før eller vesentlig senere enn kl. 0900.

Under aksjonen eller fremmarsjen i terrenget er det strengt forbudt å bruke våpenmakt uten i rene forsvarstilfelle. Mannskapene har imidlertid full tillatelse til å kommandere og herje med tyskerne som de påtreffer - skrike ordrer til dem og få fart i dem og få satt sig i respekt slik at de forstår at nu er det alvor og at de har å finne sig i det omgående og uten motstand.

Efter avtale møtte områdechefen og dennes adjutant, samt sanitetschefen og 5 extra utvalgte lotter på HK. kl. 0800. Samtidig møtte kaptein Molvig samt diverse andre engelske offiserer medbringende 2 mannlige og 2 kvinnelige angivere som var medtatt fra Akershus, uttatt til å være behjelpelig med utplukning av Gestapo og angivere i leirene ( Den ene av disse var angiver nr. 1: Finn Kaas).

Samtlige innskipet sig i biler og dro fra HK. kl. 0830 over til østsiden og forbi Minebergleiren til avtalt møtested ved Rakkestadsvingen hvor engelsk troppe-transport skulde møtes kl. 0845. Denne kom frem nøyaktig til avtalt tid og aksjonen som var bestemt til kl. 0900 kunne settes igang.

Kl. 0855 startet hele kolonnen samtidig som våre jegere og befal dukket op i terrenget noen få hundre meter fra forlegningene efter å ha gjennomført gjennomtrålingen. Bilene kjørte forbi Minebergleiren hvor den største del av styrken svinget av inn i leiren og på utrolig kort tid hadde inntatt strategiske stillinger rundt overalt innenfor innhegningene samtidig med at HS. jegerne tok oppstilling i passende avstand utenfor. Resten av kolonnen kjørte for full fros videre til Kongstenleiren, hvor nøyaktig det samme gjentok sig på utrolig kort tid. Kaptein Molvig, samt chefen for de engelske



troppene gikk straks inn til kommandanten, beslagta telefonen og forklarte ham situasjonen. Tyskerne, damer og herrer, blev beordret opstilt øieblikkelig som de stod og gikk og beordret utpå slatta mellem begge leirene. De syke blev undersøkt av vår lege og de som simulerte blev beordret op og ut sammen med de andre. De øvrige blev besiktiget av de medbragte angivere og papirene undersøkt.

Kommandobilene tok derefter den tyske kommandanten med sig og kjørte til Minebergleiren hvor det samme gjentok sig.

Kommandanten fikk ordre om at alt skulde skje i rasende fart og tyskerne måtte springe tilnøpstillingsplassen i leiren og avmarsjere omgående til samlingsplassen på sletta mellem leirene.

Så snart tyskerne var samlet på samlingsplassen under kontroll av en kompakt vaktring med fingeren på avtrekkeren, blev det foretatt en omfattende bagasje-kontroll i begge leire. Herunder blev 7 rifler fraatt de tyske vaktmannskaper, idet de fikk ordre om at de kunne klare sig med 2 rifler i hver leir. Offiserenes pistoler blev likeledessamlet sammen, men blev tilbakelevert efter aksjonen.

På samlingsplassen blev samtlige tyske damer (900 stk) opstilt i 4 rekker med 15 meters mellemrum på den ene siden og de tyske soldater (200) blev opstillet på samme måte et stykke fra damene.

(Det bemerkes at det blåste ganske kraftig og sur vind og mesteparten var meget mangelfullt påkledd i shorts

etc. og hadde det derfor noe surt eftersom timene gikk).

Ledelsen og de 4 angivere gjennomgikk derefter rekkene en for en og angiverne plukket ut etterhvert kjente ansikter fra Gestapokontorer etc. Disse blev øieblikkelig tatt tilside av hver sin engelske soldat og samlet for sig selv. Damene blev gjennomgått først og alle måtte strå i stram givakt og se rett frem. Hvis noen så til siden så fikk de øieblikkelig en skarp irettesettelse. Derefter kom turen til de tyske soldatene og også her fandtes det for angiverne kjente ansikter som straks blev tatt ut av rekken og fikk en engelsk bajonett i baken og måtte i springmarsj bevege til til et samlingssted for disse ca. 100 m. borte. Her blev de opstilt med 15 meter mellem hver mann på alle kanter og måtte stå helt stille og se rett frem samtidig som det var forbudt å snakke. Snakkeforbud gjaldt forøvrig for alle.

Alt i alt blev det en flott fangst på 59 damer, hvorav 2 meget viktige samt 8 herrer, alle tidligere i Gestapotjeneste og hvorav flere var meget viktige og spesielt en, nemlig chefen for Gestapo i Drammen, som har ødelagt mange bra nordmenn.

De arrestertes bagasje blev hentet under sterk bevoktning av engelske soldater. Navnelister blev optatt over mannlige og kvinnelige fanger og disse blev derefter stuert inn i lastebiler, som i mellomtiden var kjørt frem. En personbil fra Kongstenleiren blev likeledes medtatt av Security Service.

Angiverne, fangene og de engelske troppestykker satte sig, efter at de resterende tyske internerte var marsjert tilbake til sine leire, i bevegelse til Oslo via Sarpsborg.

Kaptein Molvig blev med til HK. for kontroll av de tyskere som i mellomtiden var innbragt dit.

HS. styrkene blev beordret tilbake til sine forlegninger så snart de farlige personene var plukket ut av rekkene og avmarsjerte ca. kl. 1300.

Aksjonen var avsluttet ca. kl. 1400.

Ved fremkomsten til HK. viste det sig at en lang rekke tyske kjøretøier var opbragt og en rekke personer internert der. Blandt disse en general og en annen meget høistående tysk officer. Likeledes var den tyske leirkommandants adjutant og Hafenskapitāns nestkommanderen innbragt. Ingen av de innbragte var imidlertid mistenkelige og fikk derfor lov til å gå ca. kl. 1430. Flere av disse hadde da ventet siden kl. 0800 morgen. Den engelske ledelse uttrykte sin tilfredshet med at alt klaffet og at tidspunktene blev nøiaktig fulgt av våre jegere og var meget taknemlige for hjelpen.

HK, 16.645 kl. 20.45.

Arne.

20.6. Ny raid i samband med British Security Service mot större tysk lager i militære magasinbyggninger Fr.stad 8. Raiden var vellykket.

24.6. St.Hans aften opstod det pludselig brann i ammunisjonslagrene på Femdal Luftvernatteri hvor norske politisoldater fra Sverige hadde vaktholdet. Dette kunne blitt en meget alvorlig historie, idet granatene eksploderte stadig vekk og splinter etc. fløi lange veier gjennom luften. Våre avdelinger blev imidlertid øieblikkelig utkommandert og utførte et glimrende og farefullt arbeide medsperring av veier, evakuering av folk fra utsatte steder etc. og hjalp til med slukningsarbeidet slik at faren ansåes for over i løpet av noen timer.

26.6 blev den tyske major Rösler arrestert fordi han var utenfor leirområdet 5 min. etter tiden. Ved undersøkelsen av hans papirer kom det for dagen at 2 tyske gestapister omu skjulte sig i leirene på Østsiden og den ene av disse blev dagen efter straks arrestert. Den annen blev likeledes arrestert noen dage efter på anvisning fra oss i en tysk sykeleir på Hønefoss.

1.7 var det større rassa ombord i tysk fartøi Amazone som ankom med 37 tyske kvinner og ca. 100 tyske soldater.

3.7 arrestertes s.s. dame Gerda Lindbek hvilket igjen gav støtet til en større raid samme dag, hvorunder 58 norske tyskertøser og NS. damer som hadde arbeidet for tyskerne blev arrestert.

Det blev i denne tiden utspilt en fotballmatch mot område 1131, arrangert et orienteringsløp for hele D.11, samt arrangert et commando-løp også åpent for deltagere fra hele distriktet. Alle 3 arrangementer var meget vellykket.

Mil. org. avisen forteller om begivenhetene :

## Mil.org. spiller fotball.

Områdene 1131 og 1132 2-1.

Underholdende kamp på Sarpsborg Stadion.

Onsdag den 13. juni bar områdene fra Fredrikstad og Sarpsborg med distrikter samlet på Sarpsborg Stadion. Det var noe uvant innen Mil. org. som var på ferde. Guttene skulde spille fotball.

La det være sagt med en gang. Også innen Mil. org. fotballen representerer byene ganske sikkert noe av toppen. Tidligere når representanter for disse to byer møttes til dyst enten det nå gjaldt fot- eller håndball, eller det var andre ting, så var det ikke bare noble midler som blev benyttet for at hver især kunne hevde sig på beste måte. Det var derfor med bange anelser vi nå så dette oppgjør i møte mellom HS. gutter, allerede kjent langt utenfor landets grenser for å være noe av det mest krigerske som finnes. Våre bange anelser var uberettiget. Det krigerske blev lagt igjen i garderoben sammen med Sten og Bren, kjeledresser og armbind med H.7. Skikkelsene som så frembød sig i fredelige fotballdrakter viste sig å være mer venlig stemt overfor hverandre enn fotballag flest. Hele spillet bar også preg av dette. Stille og fredelig bølget spillet frem og tilbake. Pent vekslende med trekantkombinasjoner, småspill og "lange sugerer ut på veng".

Under den nye form for "battle drill" som guttene nå var iferd med, var det område 1131 som kom med de første dropp. At dropp er kommet il feil adresse, har hendt før så vi blev ikke særlig forundret om de gode forsök ikke førte til det forönskede resultat. Først efter 3.5 min. fikk löperekken til 1131 drillet sig til en åpning. Et höiere flankangrep utløst ved Håkon Hansen, som for anledningen minst var bevæpnet med en erobret panserneve, resulterte i et skudd som det ikke lykkes 1132's iherdige forsvarere å avverge. Under noen oplöp fra 1132 viste Evert sig som en god sambandsmann. Han opsmappet gjentatte ganger motstandernes varsel om angrep, og omadrewserte de til sine styrker som straks gjorde motangrep. Det lykkes likevel 1132 å få sammenkaldt sine tropper til stormangrep. Hovedæren for den heldige avslutning må tilskrives venstre flanke som uten skånsel, med opplantede bajonetter i nærkamp, kjempet sig gjennom forsvarsmuren til 1131 for til slutt å plasere lørkulen i målet. Tilbake stod bare en "ödegård" som ikke hadde chancer til å kunne avverge skuddet.

Hverken battle drill eller flankangrep så lenger ut til å more spillerne. Vi fikk istedet for en stund overvære noe som nærmest minnet om en ping-pong match. Höt og luftig gikk ballen fra 16 m. til 16.m, spillerne så ut til å synes det var svært så morsomt, mens vi på tribunen kjedet oss. Endelig vat det en som greide å få til et ordentlig slipp. Containeren var imidlertid ingen som önsket å beholde og den gikk resultatløst

fra mann til mann, inntil hærenes overkommando, Aage Gade-Sørensen, gav signal til foreløbig våpenhvile.

Efter våpenhvilen vilde 1132 svært gjerne få overtaket. Det innstilte sitt langtrekkehdeartilleri, kanonader Torkild, men Ödegård var atter blitt en uinntakelig festning efter reparasjoner i pausen. Godt understøttet av de tre i dekningspatruljen med h.h. Ottesen i spissen organiserte 1131's överste befalende Jacken, nye angrep. Efter 16 min. hård kamp lykkes det å erobre 1132's innerste maskingeverrede, og midt i dette blev kulen plasert. Det avgjørende skudd blev også denne gang avfyrt fra höire ved Håkon. Endelig gikk så signal til at dagens battle drill var avgjort og endelig våpenstilstand inntrådte. Troppene trakk sig svettende tilbake.



## Krigssport under fredelige forhold.

Det første "lovlige" orienteringsløp i Fredrikstad-distriktet på over fire år.

112 mann hadde meldt sig til denne første fredens dyst og etter deltakerlisten så det faktisk ut til å bli krig på kniven om de første plassene, men dessverre var nok de fleste bare programhelter. Vel halvparten stilte til start ~~en~~ solskinsmettet, men likevel kjølig søndag midt i juni.

Ialt startet 64 mann fordelt på tre klasser, 4 områder var representert fra distriktet. 60 mann fullførte, noen gav allerede op ved første post som vistnok skapte mange grå hår i hodet.

Løipeleggeren, Hans Staverø, hadde nedlagt et godt arbeide og kan være vel fornøiet med løipa, som etter de flestes mening var godt anlagt. De fire poster var sikkert plasert ved godt synlige punkter i terrenget.

Første etappe var langetappe, vel 3 km. og posten lå ca. 600 m. nord for et nedlagt bruk ved Rørfjell med en bekk som markert detalj. 2.post ved bekketryss syd for Tomb herregård, 3.post ca. 500 m. vest for Holmebråten gård, og 4.post ved en kalle ca. 150 m. syd for veikryss ved sag. Innkomst var i nærheten av startstedet ved Rötne gård. Løipa var i luftlinje ca. 8 km., men blev adskillig lenger i terrenget som igrunnen var meget småkupert og ofte meget kronglete med myrer og underskog.

Tidene i de respektive klasser må sies å være meget gode. Treningen for de flestes vedkommende kunne jo neppe være skjöttet som den skulde, men de gamle orienterere fornektor sig ikke. Lukter de konkurransen, så er de straks på pletten. Som et typisk eksempel på iver og konkurranselyst må en få lov til å dra frem Jon Josefsen, som plasserte sig på 5. plassen efter å ha sluppet ut fra Grini i pinsen og efterå ha blitt operert for blinntarm med påfølgende dobbeltsidig lungebetendelse.

Ingv. Tendal ønsket løperne vel møtt til konkurransen igjen efter alle disse års "tjuetrening" i skauen, og det var samme som til slutt uttalte håpet om at det nå skulde bli ordentlig fart i orienteringsporten her i Norge. Nå trængtes det ikke mere å være forsiktig med innbydelser til løpene, og de gamle traverne som bokstavelig talt går igjen i skauen, skulde nå herefter få nye, unge krefter å konkurrere med.

Det vellykkede arrangement blev avsluttet med "Ja, vi elsker".

#### Premielisten:

#### Klasse 1. ( under 35 år):

1. Nils Nilsen, Sarpsborg. ....	1.21.53
2. Just W. Høy, Fredrikstad .....	1.25.53
3. Finn Christensen, Fredrikstad.....	1.34.00
4. Lars Aker, Fredrikstad.....	1.39.03
5. Jon Josefsen, Fredrikstad.....	1.39.03
6. Oddvar Inagsholdt, Fredrikstad....	1.44.18
7. Torkell Dahl, Halden .....	1.45.20
8. Trygve Halvorsen, Halden .....	1.47.10
9. William Knudsen, Fredrikstad.....	1.52.07

Seks mann fikk ikke notert slutt-tid p.g.a. for sein innkomst. Fire mann gav op underveis.

Klasse 2:

1. Ingvald Tendal, Fredrikstad .....	1.35.30
2. T. Kristiansen, Fredrikstad.....	1.41.30
3. Karl Gustavsen, Sarpsborg.....	1.43.00
4. Jens Larsen, Fredrikstad .....	

Klasse 3:

1. Sign. Eriksen, Sarpsborg .....	2.47.35.
-----------------------------------	----------

Forøvrig blev det hele tiden drevet intense skyte-  
øvelser på skytebanen i Björndalen og på den militære  
skyttebane på Östsiden.

Hjemmestyrkenes oppløsning blev fastsatt til 15.7.  
etter at det på forhånd var anmodet om frivillig del-  
tagelse i vaktbataljon bestående av NS. folk for  
samarbeide med regulære tropper. Det meldte sig ca.  
120 stk. fra området her inkludert en rekke av våre  
officerer.

Opløsningsdagen møtte ca. 600 mann til en avslut-  
tende parade på Fredrikstad Stadion med tale av områ-  
dechefen og avsnittschefen. Hele styrken marsjerte  
derfeter med områdets eget musikkorps i spissen  
gjennom byen til Biblioteket, hvor det var arrangert  
en festlig sammenkomst med bespianing, kabarett og  
taler. Festen fortsattes derpa i den beste stemning  
på Phönixhjørnet, hvor det var arrangert brostensball  
i flombelysning.

Avviklingen av stabens arbeide, overle-  
vering av våpen og ammunisjon, sabotasjemateriell og sa-  
nitetsmaterieell etc. tok enn timer. 2.8. blev imidlertid  
hovedkvarterets kontorer overlevert og Mil. org. område  
1132 hadde definitivt ophört å eksistere. Minnene om  
looevis av hendinger, morsomme, farefulle, spennende  
gjennem 5 år i arbeide og kamp for frihet, konge og  
fedreland vil imidlertid for alltid sveise mil.org.jegere  
og befal i Område 1132 sammen i et ubrytelig kameratskap,  
som sikkert vil vise sig å bare igjennem hvad som

enn måtte komme i fremtiden og sette oss istand til  
på et øiebliks varsel igjen , kunne ta op kampen  
mot fiender av landet, hvis dette skulde vise sig  
å bli nødvendig.

Torstein Talseth

Gruppen er for det vesentligste satt sammen av gutter fra vestre Fredrikstad, men det er også med en del fra østre Fredrikstad og Glemmen. Opprindelig bestod gruppen av 4 tropper hver på 4 lag, ialt 160 gutter. Dener imidlertid blitt redusert etterhvert av forskjellige grunner. Noen har flyttet fra byen, noen har rømt til Sverige og endelig måtte vi avgi 40 mann til Hvanekommandoen våren 1945. Ved mobiliseringen var den blitt redusert til 3 tropper med ialt 94 mann. Det var 100% fremmøte ved mobiliseringen.

Gruppen består av gutter i alle aldre og i de forskjelligste yrker, såsom ingeniører, kontorfolk, chauffører, håndverkere, verkstedarbeidere, sykepleiere etc. Det kan nevnes at vi hadde et lag på politistasjonen og 1 lag på jernbanen. Disse lag var selvsagt til stor nytte for hele området under okkupasjonen med opplysninger og meget annet.

Treningen har foregått lagvis. Det har vært øvelser i skauen med orientering, angrep og forsvarsøvelser og forøvrig alle nødvendige øvelser. Endel av guttene har vært med i sprengkommandoen og fått spesiell øvelse i sprengninger. De teoretiske øvelser har foregått på forskjellige steder i byen. Våpenøvelsene har for det meste også funnet sted i byen. Endel av guttene fikk instruksjon av spesialister og resten av gruppen blev så instruert av de som var opplært. Gruppens våpenlager har delvis vært i byen og delvis å omegnen.

Gutter fra gruppen har deltatt i alle

aksjoner som har vært i området, bl. a. i slepebåtaksjonen og sprengningen av jernbanen. Vi har selv sagt også hatt gutter med i dropplaget og tatt imot våpen fra fly og fraktet våpnene til lagerplasser i byen og nærmeste oger. Under okkupasjonen kom flere av guttene i berøring med flyktingstransporten og var behjelpelig med dette. Det er umulig å få med alt som er gjort under okkupasjonen. Alle har vært med på et eller annet og har hatt mere eller mindre spennede opplevelser.

Noen dage før freden skulde vi forsøke å skaffe oss endel våpen fra tyskerne. Vi fikk melding fra jernbanen at det var noen solide jernkasser som var godt emballert, som vi trodde inneholdt våpen. Bil og mannskap blev sendt op for å hente kassene. Det blev kvittert med fingert navn og våre folk på jernbanen leverte ut kassene. Da kassene kom på lagerplassen og de blev åpnet viste det sig å være maling. Vi trodde vi skulde gjort et godt kup og det kan ikke nektes at vi var skuffet.

Engang vi skulde frakte endel våpen fra en lagerplass til et annet sted for å pusse over våpnene kjørte vi ut med lastebil til lagerplassen. Plassen lå inne i skauen og vi undersøkte rundt omkring og alt var stille. Vi begynte da å laste sekkene med våpnene på bilen og var fort ferdig og kjørte avgårde. Senere fortalte en kjenning av chaufføren at han hadde kommet forbi mens guttene holdt på med å laste på bilen. Han skjønnte det var noe som ikke burde sees og smudde og gikk en annen vei og holdt t kjeft med det han hadde sett. Ja, vi hadde befolkningen på vår side.

Mobiliseringsordenen kom 8. mai kl. 12 og blev straks gitt videre til guttene gjennom de vanlige kanaler. Det var ikke lenge før guttene var på vei til møtestedet, torvmyren syd for Nordre Veum og det gikk en karavane av sykler og biler til Nordre Veum. Det var foruten vår gruppe også gruppe 6/2 og saniteten som hadde samme møteplass så det blev nok så folksomt. Vi kjørte forbi Trara skole, hvor den tyske vakt sto på plassen. Vakten måtte vel lure på hvad dette var, men han gjorde ikke antydning til å stoppe oss og det var vel det beste for alle parter.-

Det gikk greit utna med fremmøtet og allerede kl. 16 kunne listene med navn og nummer på guttene sendes til Områdechefen. Vebnede vakter var satt ut og vi hadde også radiovakt i våre radioer for å følge med i tilfelle det skulde komme noen viktige meldinger. Vi ventet nu bare på den første ordre. - Om kvelden tok vi kvarter på Nordre Veumgårdene, hvor vi blev tatt godt imot og eierne stille plass til disposisjon uten at vi behövet å rekvirere. Det var forresten mange folk fra gårdene rundt der allerefe for på en av N. Veum gårdene var det radio med høitaler og det var virkelig noe som var verd å höre i radioen den dagen. Forsyningen hadde straks tatt kvarter på Gunneröd, hvortil maten var kjørt og god tid i forveien og lagret på gården hvor eieren hadde stillet plass til disposisjon.

Kl. 4 om natten fikk vi den første jobben. Områdechefen ringte og gav ordre om å sette ut vakter på flere steder langs jernbanen mellem Fredrikstad og Onsbø. Siden gikk det slag i slag med vakt og patruljetjeneste, utrykninger etc.



Om formiddagen 9.mai fikk vi ordre om å flytte til byen og ta kvarter på Folkets Hus & Fredrikstad. Det blev øieblikkelig opbrudd og vi måtte kjøre fra lagskausen som folkene på gården holdt på å koke til oss. Vi kom fort til byen, som myldret av glade mennesker som feiret freden. På veien nedover tok vi forresten med oss en nasist som fange. Han blev straks overlevert til politiet. Det blev hårde vakter for guttene til å begynne med og de fikk ingen anledning til å feire freden, men det var ingen sure miner for det. Alle gjorde sin plikt med glede. Etterhvert blev det litt mindre vakttjeneste og det blev da drevet våpen- og skyteøvelser etc. De fleste av guttene fikk være med på arrestasjoner av nasister og tyskertøser. Det var jobber som de likte, spesielt hvis det var en frontkjemper eller en særlig upopulær nasist som skulde tas. - Vi var med på utrykningen til Mineberget og Kongsten for å plukke ut Gestapister i tyskerleiren og senere rassian på Tøihuset, hvor det tyske lager var. Dette var også selvsagt noe som guttene likte. I defileringen for Kongen i Oslo den 9. juni deltok vi, og det blev et minne for livet for dem som fikk være med.

Efterat vi hadde vært en stund på Folkets hus flyttet vi til Grand hotel, senere til Tollbodplassen og tilslutt til Tømmerdireksjonen, hvor vi var til demobiliseringen 15. juli.

En ting som vi igrunnen var forbauset over var å se hvor rotete og skiddent det var overalt hvor tyskerne hadde bodd. De så jo renslige og pene ut på gaten de tyske soldatene, men når vi kom til deres forlatte forlegninger så det ut som rene

grisehus. - Det kan vel kanskje delvis forklares ved at de vel var lut lei hele krigen og var likeglad med alt. De hadde vel lenge skjönt hvilken vei det gikk.

Tilslutt vil jeg takke alle guttene i gruppen for det arbeide som er gjort. Noen har fått anledning til å gjøre meget og har gjort det utmerket. Noen har gjort mindre, men alle har gjort det de er blitt bedt om og de hadde gjerne gjort mere om de hadde fått anledning. Alle har gjort sitt beste og det har aldrig vært vanskelig å skaffe folk til det som skulde gjøres.

Denne beretning kan ikke slutes uten å rette en takk til de damer som straks vi kom til byen stillet sig til disposisjon for å hjelpe oss med matlavning og servering. Det blev lang arbeidstid for dem, men de var alltid like blide og alle guttene satte uhyre stor pris på dem.

Tor Rustad.

## Sprede trekk fra gruppe 6/2 og "Tomtegubbens"historie.

Hvorledesgruppen blev til er kort fortalt. Først blev det valgt en gruppechef, som tok ut sin nestkommanderende og sine troppschefer. Troppscheferne valgte sine nestkommanderende og sine lagchefer. Lagcheferne igjen valgte sig lo gode menn hver slik at gruppen ialt blev en styrke på ca. 100 mann fordelt på gruppestab og 2 tropper.

Arbeidet med å sette en slik styrke på benene var jo ikke så helt liketil, da hver mann måtte siktes godt fra begynnelsen. Da det endelig kunne meddeles at gruppen var et faktum begynte de første vanskeligheter å melde sig ved at en efter en av en eller annen grunn måtte melde forfall. I tillegg til dette så gikk det jo nokså lenge mellom hver gang vi kunne meddele guttene hvad som blev gjort for at vår organisasjon skulde bli så godt utbygget at den kunne bli en brikke i det store spill. Ventetiden blev lang mange ganger. Mange blev forflyttet på grunn av tvangsutskrivning til arbeidsinnsats andre steder i landet, men gruppen kunne allikevel holdes samlet temmelig fulltallig. I denne ventetiden var det endel som så nokså spektisk på tingene og mente at vi ikke hadde den rette kontakt og trakk sig tilbake av den grunn. Når den lange ventetiden var over og vi skulde få anledning til å samles hele gruppen for første gang efter å ha arbeidet i mørke så lenge, vilde det bli spennende å se hvad vi kunne stille på benene.

Da jeg ikke har ført noen dagbok kan jeg ikke angi når de forskjellige begivenheter fandt sted, men jeg skal forsøke å la dem komme i den rekkefølge som jeg tror er den riktige.

Den første føling jeg personlig fikk med hvad Mil. Org. egentlig var kan jeg vel si var da "Börre" og jeg var i Sarpsborg for å lære de nye våpen og diverse sabotasjemateriell å kjenne. Meningen var at vi skulde tilbringe noen dager på en hytte i stogen deroppe, men Sarpsborgguttene fant at det kunne være like bra i byen og dermed blev det. Vi var da på forskjellige steder, hvor vi fikk vår første instruksjon av instruktøren "Rolf" som var kommet fra England. Instruksjonen gikk over 2 dager. Det hadde nok vært påkrevet med lenger tid, for det var ikke så lite som skulde gjennomgås, men allerede på dette tidspunkt var det ikke godt å vite hvor meget kona vilde finne sig i og da det var en lørdag mente jeg det var best å komme sig hjem den kvellen. For "Börre"'s vedkommende vet jeg ikke hvorledes det var, men hvis jeg ikke husker feil så tror jeg han hadde bryllupsdagen sin den lørdagen og det blev til at vi drog hjemover med de første instruksjoner i sabotasje og våpenbruk som vi hadde skrevet ned.

Det var meningen at vi skulde få utlånt det materiell som "Rolf" hadde ca. 3-4 uker senere, men det uteblev og det gikk lang tid før vi fikk noe å arbeide med.

---

Efter den første fabrikasjon av håndgranatene var begynt blev det en del vanskeligheter mellem ingeniøren, som var vår mann og støperimesteren. Støperimesteren hadde tilfeldig fått se disse gjenstandene og spurte ingeniøren hvad det for noe. Ingeniøren la ikke skjul på noe og sa som det var. Det blev da straks gitt ordre til at de skulde i smelteovnen. Ingeniøren henvendte sig

til mig og spurte om det ikke kunne la sig gjøre at N.N. firma som tidligere hadde nokså meget i bestilling på støperiet, bestilte noen slike ruller (håndgranathylser). Vi forandret litt på konstruksjonen og sendte en skisse med bestilling på et antall. Men så blir ingeniøren en vakker dag flyttet til en annen by og ved en misforståelse blir støperiets bil sendt avsted med de bestilte ruller. Etter først å ha henvendt sig til chefen for N.N. firma blir chaufføren vist inn til mig og sier: "Dö, ja' er her no' non håndgranatar te' dä', ha-ha". Jeg blir med han ut og der ligger det strödd 150 stykker håndgranathylser utover hele plassen. Jeg får samlet dem i en masse og gjemt dem bort uten at for mange fikk se hvad de var. Disse kom ikke til anvendelse, men vilde sikkert gjort temmelig god virkning.

---

Så fikk vi meldingen at vi endelig hadde fått det vi ventet på gjennom luften. Noen fra vår gruppe var også med og tok imot da det kom. Nå var det kommet så langt, men det skulde jo videre. Det blev da fastsatt at vi skulde transportere alt det korte, det vil si ammunisjon og stenguns på sykkel. Til dette blev det tatt ut 10-12 karer fra hver gruppe. Under transporten som vår gruppe hadde, gikk alt bra inntil vi var kommet et stykke på hjemveien, da punkterer en av karene med sin sykkel og ikke lenge efter går kjeder istykker på cykkelen til en av de andre. Vi overlot de to uheldige til sig selv og fortsatte med vår last, som var mellem 30-40 kilo på hver. Alle kom vel frem til bestemmelsesstedet.

Efter dette blev det foreslått å bruke bil istedet for cykel, da cykkelmateriellet var dårlig. Forslaget blev godtatt og vår gruppe fikk oppgaver med assistanse av noen karer fra 6/5 og Råde samt bilen som blev skaffet til veie av stabschefen.

Det var temmelig bløtt i skogen på den tiden og det blev en hård påkjenning for guttene og bare disse tunge lassene gjennom snarte skogen om natten, men det gikk fint og efter ca. 4 timer var alt bragt frem til veien, hvor det blev lagt i kasser, som var spesielt laget for dette. Da dette var gjort blev kassene lastet på bilen, som stod litt inn på en sidevei på den andre siden av hovedveien. Da alt var plassert blev det dekket til med reisved, som vi tok i nærheten. Flesteparten av guttene drog så hjem igjen. Tilbake blev chauffören og 1 mann, som skulde være med bilen og firemann, som skulde cykle foran bilen med forskjellig avstand. Morgenen kom og transpirten satte sig i bevegelse. Det var tykk tåke og transporten forløp uten uheld. Dette var lørdag morgen. Mandag satte tyskerne igang sterk kontroll på alle veier. Transporten foregikk fra Trestikken over Enebek til Slevik.

En del våpen og ammunisjon hentet vi også hos "Anker" på Folkets Hus, men dette lot vi bli i Ruthsgt5. Derfra blev det sendt ut våpen med visergutter både til dene og den annen og noen blev sendt med rutebilen til Lisleby.

Instruksjonen gikk stille og pent for sig og guttene drev på medorienteringsøvelser og kondisjonstrening i skogen. Instruksjonen foregikk for det meste i privatboliger, hvor det var samlet 5-6 gutter av gangen. Til slutt skulde vi da ta en siste puss på instruksjonen og det blev kaldt sammen 25-30 gutter som skulde møte på Folkets Hus en formiddag.

Ved ankomsten dit fikk de beskjed om å vente litt da nasisten Leister var på sitt kontor enda. Guttene gikk ute i gaten en stund og det var mange par øine som fulgte Leister, da han gikk ut porten og forsvandt bort Bakgaten. Straks efter var salen i 2. etasje fylt med gutter som gikk løs på Brengun, Stengun, Lee Enfield og diverse sabotasjemateriell. Derefter gav "Bryna" dem en leksjon i angrep og frigjøring uten våpen.

-----

Så gikk vi og tale dagene for nå måtte vi vel snart få utrykningsordre. Det gikk heller ikke mange dagene før guttene fikk beskjed om å holde sig hjemme og avvente nærmere ordre. Hadde ventetoden vært lang før så blev den dobbelt lang nå, men så kom utløsningen og det blev trafikk på alle veier og stier mot samleplassen. På veien opover passerte vi gutter til fots og på sykkel med det nødvendige utstyr og -- ja, det er ikke godt å beskrive hvorledes de tok dette, men det var et lyst smil på alle ansiktene som fortalte at nå var endelig deres turkommet.

Vi stod på høide 96 og så en stadig strøm mot samleplassene for det var flere grupper som hadde sine samleplasser i nærheten av oss deroppe.

Våpen og ammunisjon var på forhånd kjørt op fra Slevik og sjent i skogen i nærheten. Det var også nedlagt en del ammunisjon, samt armbind, karter etc. og i alluminiumsbokser i en stenröis oppe på høiden.

Armbind blev delt ut og det övrige utstyr blev fordelt så godt det lot sig gjøre. Mens dette pågikk blev det oppret forbindelse med områdets kom andoplass og vi fikk ordre om å sende 1. tropp, "Tante-gubben" til Rolvsöybroene, hvor den skulde være underlagt en målchef, som var utdannet utenlands og

om hadde disse broer som spesialopgave. Dette var Lislebytroppen, hvis leder var kjent med forholdene deroppe fra før og som hadde rekognosert og tegnet skisser av broene og tyskernes anlegg der tidligere

Gruppestaben og 2. tropp fikk ordre om å ta inn på en av Veungårdene og opprette telefonforbindelse med områdekommandoplassen. Dette blev gjort og vinovernattet der. Den neste dag begynte vi med litt gymnastik og eksersis for å få sveiset sammen guttene til en avdeling. Ut på formiddagen fikk vi ordre om at vi skulde rykke inn Fredrikstad og ta inn på Folkets Hus. Biler var kjørt op og stod ferdig og alt gikk uten knirk.

Da vi kom til byen var det svart av folk i gatene, som jublet til guttene, men det var nok også noen som svært gjerne vilde ha en forklaring om dette også hørte med til bridge- eller sjakkturneringene som det hadde vært så mange av i det siste.

Den fölgende dag fikk 2. tropp ordre om å overta vaktholdet ved Haugatun interneringsleir for tysker



töser. Det var ikke akkurat slik guttene hadde tenkt sig sin virksomhet i Mil. Org, men det skal sies til guttenes ros at de gikk inn for oppgaven og gjorde et godt arbeide. Den første samling med töser var allerede kommet da 2. tropp kom til leiren. Det var ikke ordnet med rummene, så guttene måtte først sette dem istand. Til å begynne med var det nok så bra plass, men etterhvert måtte guttene sette istand alle de rum som var i bygningen og det blev gjort så hurtig og så godt som forholdene overhodet tillot det.

Efterhvert gikk imidlertid forlegningen mere over til å bli sykehus for töser istedetfor interneringsleir. I denne forbindelse kan jeg da ikke undgå å nevne legene Engeseth og Romberg-Andersen, søster Gyda og fröknene Dahl, som nedla et meget godt arbeide. Det var nok mange andre også, som gjorde en god innsats her, men det vil føre for langt å regne dem op allesammen.

---

Efter en tids virksomhet blev der fra arbeidsgiverne søkt om ikke det lot sig gjøre å dimittere deres arbeidere fra Mil. Org. tjeneste så det kunne komme i vanlig gjenge igjen i bedriftene. Andre var selverhvervende og kunne ikke klare sine forpliktelser hvis de blev stående stort lenger i våre rekker.

Det blev fra ledelsens side vist så stor inøstekommenhet som det overhodet var mulig og den samlede styrke gikk jevnt nedover. Selv her blev jeg innkaldt til å gjøre militærtjeneste i Gardn og fikk ikke anledning til å vare ved gruppen til den blev opløst. Det står derfor tilbake for mig å få takke allesammen som var med i vår gruppe og også de som ikke var med, men som sat tålmodige hjemme og ventet når vi var ute på en eller annen jobb

Påkjenningen var nok stor når det stod på, men dere viste hvad det gjaldt og derfor gjorde det lettere for oss alle. Mange takk allesammen.

---

Tilslutt noe som jeg vil be dere om selv om vår opgave i Mil. Org. er avsluttet. Vi kan ikke slå oss til ro med det som er forbi. Vi må se fremover og da kan jeg ikke finne bedre motto for oss enn disse ord:

Jeg vil verge mitt land,

jeg vil bygge mitt land.

At vi har villet verge vårt land har vi bevist, men det står allikevel tilbake å ville bygge det og jeg tror at jeg har hele gruppen med mig med enda mere pågangsmot og kraft når vi nå tar fatt på denne opgave.

Ove Olsen.

## Beretning fra gruppe 6/3 - Onsøy.

Det er ikke så enkelt å gi et historisk tilbakeblikk - selv om dette skal være kort - når en utelukkende er henvist til å bygge på hukommelsen. Alt skriftlig - og det var ikke litet - skulde jo iflg. ordre brennes så snart det var lest. Imidlertid skal en efter evne søke å gi en kortfattet fremstilling av vårt arbeide i Mil. Org. gruppe 6/3 i tiden fra 1942 og frem til frigjøringen av vårt land.

Selve organiseringen og opbygningen av en militærgruppe under okkupasjonen var jo i sig selv et nok så risikabelt foretagende, og et kapittel for sig, som det vil føre for langt å komme inn på her.

Når en nevner kartlegning og riss av fiendtlige områder, fordeling av ordres og oprop etc. fra staben til befall og jegere, spionasje og meldinger om tyske troppebevegelser innen vårt gruppeområde, våpentransporter, radiolytting på London, møter, instruksjonskurser og tilslutt litt sabotasje, så har en i grunnen nevnt de ting vi befattet oss med under okkupasjonen. Arbeidet med disse ting blev jo en ren vanesak, og det er ikke fritt for annet enn at en av og til kan gripe sig i å føle savnet av den spenningen som alltid var tilstede i denne tiden.

Vår gruppe deltok i flere våpentransporter fra droppeplassen og til områdets våpenlager ved Slevik. Likeledes foretok vi flere slike transporter fra Slevik om Solbrekke over Alefjell til gruppens våpenlager i nærheten av Trondalen. I disse transporter deltok de fleste av våre gutter etter tur, og det var ikke små kvanta vi på denne måten fraktet frem. En kvell vi drog avsted på en slik transport hadde tyskerne etablert

streng kontroll ved alle veikryss i nærheten av ruten vår. Da vi sendt på kvellen passerte Solbrakke stod 5-6 tyskere og kontrollerte alt som passerte, mens flere mann av oss med full oppakning av geværer og ammunisjon betraktet dette fra nærmeste skogholt ca. 200 mtr. unnav. Det var flere av karene som uttakte ønske om en aldrig så liten "fight" - godt vepnet som vi var, men vi måtte nøie oss med den tilfredsstillelsen det alltid var å lure på bandittene.

På en annen av disse transportene våre over Ålefjell fikk vi en liten overraskelse en natt ved 1/2 2 tiden, idet vi nærmet oss vannbassenget. En mann, som ved nærmere eftersyn viste sig å være en tysker, avtegnet sig skarpt mot den stjerneklare himmel. Vi slapp imidlertid å likvidere ham, da han straks gikk uten å ha oss. Da det var i den tid da tyskerne holdt til på Gresvik var det opdaget noe av et problem å få bragt våpnene, som skulde videre til Fredrikstad, til et midlertidig sikkert sted. Men vi kom da frem, og fikk gjemt den under noen forvaringskasser like ved gravkapellet. Våpentransportene hentet dagen derpå av karer fra området. Våpentransportene var i det hele tatt slitsemme jobber. Særlig var dette tilfelle under en transport fra dropplassen til Gresvik på holkeføre i mars 1945. 11 mann var med på denne turen og hver hadde ca. 50 kg. ammunisjon + maskinpistol på cykkelen. Vi startet kl. 19 og kom hjem ved 1/2 5 tiden om morgenen - dødstrøtte. En mann var så utkjørt, at han ikke engang merket at maskinpistolen hadde hengt over skulderen før han kom hjem. Forøvrig hadde vi ved denne anledning dratt på flere hundre defekte patroner.

Noe av det en minnes fra denne tid er aksjonen med slepebåtene, Kanskje mest fordi det var noe av en fysisk påkjenning. For vårt vedk. tørnet vi ut kl. 4 om morgenen den dagen aksjonen blev utført. To mann fikk kvellen forut beskjed om å ta slepebåten "Hedvik" ved Gresvik Bruk kl. 8 om morgenen. For å komme på plass usett måtte vi tørne ut i mørket kl. 4. Vi gjemte oss i en kullpram like ved bryggen hvor "Hedvik" måtte legge til før den skulde dra videre til Bamle. Ordren var å føre den direkte til Strömstad. Det var usedvanlig surt og kaldt den morgenen, men vi holdt det da gående med en 1/2 fl. "Jörgen" til henimot 1/2 7 tiden, da vi måtte ro en tripp over elven til Glombo, hvor vi løp frem og tilbake en times tid i en 1/2 meter sne til vi hadde fått varme i kroppen. Imidlertid måtte vi opgi det hele, båten kom ikke. Mens vi fra et sted i nærheten ringer for å underrette staben om den mislykkede aksjon, får vi til vår store sorg se at "Hedvik" damper ut elven. Vi får imidlertid ordre om å holde oss klare til å ta en annen båt ut over dagen. Denne ordre kom ved 13.30 tiden og dennegang skulde vi ta "Lyr" ved Glombo. Båten skulde angivelig legge til bryggen dernede ved 16-tiden. Efter sigende skulde skipperen på "Lyr" være en vrien kar, men det viste sig imidlertid at han var en kjernekar av de sjeldne. Da "Lyr" kom ned over elven for å legge op for dagen stod vi klare 3 mann. Vi tok den første og beste robåt som varvfor hånden, hvilket kunne blitt skjebnesvangert. Vi hadde nemlig på forhånd engasjert en av våre karer til å hente denne over på Glombe om kvellen, men på grunn av mørket fandt han ikke robåten. Eieren, som fikk snuset op at vi hadde tatt den, hentet selv båten morgenen efter. Han syntes

Noe av det en minnes fra denne tid er aksjonen  
med slepebåtene, Kanskje mest fordi det var noe av  
en fysisk påkjenning. For vårt vedk. tórnet vi  
ut kl. 4 om morgenen den dagen aksjonen blev utfórt.  
To mann fikk kvellen forut beskjed om å ta slepebåten  
"Hedvik" ved Gresvik Bruk kl. 8 om morgenen. For å komme  
på plass usett måtte vi tórne ut i mørket kl. 4. Vi  
gjente oss i en kullpram like ved bryggen hvor "Hedvik"  
måtte legges til før den skulde dra videre til Bamle.  
Ordren var å føre den direkte til Strömstad. Det var used-  
vanlig surt og koldt den morgenen, men vi holdt det da  
gående med en 1/2 fl. "Jörgen" til henimot 1/2 7 tiden,  
da vi måtte ro en tripp over elven til Glombo, hvor vi  
löp frem og tilbake en times tid i en 1/2 meter sne til  
vi hadde fått varme i kroppen. Imidlertid måtte vi opgi  
det hele, båten kom ikke. Mens vi fra et sted i nær-  
heten ringer for å underrette staben om den mislykkede  
aksjon, får vi til vår store sorg se at "Hedvik" damper  
ut elven. Vi får imidlertid ordre om å holde oss klare  
til å ta en annen båt ut over dagen. Denne ordre kom ved  
13.30 tiden og dennegang skulde vi ta "Lyr" ved Glombo.  
Båten skulde angivelig legges til bryggen dernede ved  
16-tiden. Efter sigende skulde skipperen på "Lyr" være  
en vrien kar, men det viste sig imidlertid at han var  
en kjernekar av de sjeldne. Da "Lyr" kom ned over elven  
for å legges op for dagen stod vi klare 3 mann. Vi tok  
den første og beste robåt som varvfor hånden, hvilket  
kunne blitt skjebnesvangert. Vi hadde nemlig på forhånd  
engasjert en av våre karer til å hente denne over på  
Glombo om kvellen, men på grunn av mørket fandt han  
ikke robåten. Eieren, som fikk snuset op at vi hadde  
tatt den, hentet selv båten morgenen efter. Han syntes

nokdetvar en dröi spök å stikke av med båten uten videre, men en rull skråtobakk samt en femmer og diverse forklaringer reddet situasjonen. En tid senere så det nesten ut til at vi allikevel måtte stikke av p.g. a. denne robåten, men vi tok risken og blev hjemme. Turen til Sverige forløp joover all forventning bra. Det som egentlig var om å gjöre, var å komme ut gjennom elven för det blev mörkt og det gikk glatt, da både reder og skipper var medgjörilige. Det tok knappe 10 min. å lese op ordren for forsvarets overkommando og å gjöre båten klar. Mannskapene hadde jo heller ikke noe valg, faale så vi ut med maskinpistoler og revolvere. Ankomsten til Strömstad står også som en av de ting en vil huske. Bl. a. var hele havneområdet strålende oplyst av lyskastere fra marinefartöier. Ellers var jo hjemturen ikke av de mest behagelige med temmelig grov sjö, som stadig skyllet over sköiten. Sjösyke og slitne var vi omtrent alle mann. Vi ankom til Slevik ved 6-tiden om morgenen og måtte omtrent gå rett på arbeidet for ikke å vekke den ringeste mistanke. Det var herlig å komme tilbakeis efter endt arbeide den dagen og særlig bevestheten om å ha lurt herrefolket ennu en gang.

Den andre aksjonen gruppen vår deltok i var jernbanesprengningen. Det var jo en forholdsvis enkel affære med det utmerkede sprengstoffet vi hadde til vår rådighet. Det var 6 mann fordelt på tre lag, som deltok i aksjonen. Lagene var plasert ved Onsöy st., like nordenfor denne og ved Örmen stoppested. Forarbeidet var nesten det verste. Bruddstedene skulde tegnes og hver eneste ladning tegnes inn der den skulde plaseres. Vi fikk det imidlertid ferdig i siste liten og godkjent av staben. Ved 2-tiden aksjonsnatten passerte vi pr. cykkel dentyske forlegning ved Skåra, som egentlig var det sted som betöd noen fare.

Idet vi passerte forlegningen ble vi innhentet av en bil med fulle lys på. Vi var jo straks klar over at det måtte være tyskere og det viste sig også å være sikkerhetspoliti og et øieblik trodde vi det hele var opdaget. Men bilen kjørte forbi oss med stor fart. Den snudde imidlertid i svingen ved Skåra og kom tilbake. Var vi i tvil om dens hensikter, så følte vi oss nu overbevist om at det var oss den var ute efter. Vi så ingen annen utvei enn å slukke lyktene og kjøre inn på en sidevei, som førte op til et hus ved siden av veien, for derfra å ta veien op i skogen. Men bilen kjørte atter forbi. Huseieren blev dessverre hentet av tyskerne dagen efter, idet den tyske vakten ved forlegningen hadde rapportert at to mann cyldt opder ved 2 tiden om natten. Vedkommende blev imidlertid straks løslatt og har forlengst tilgitt oss.

Noen dage før 8. mai måtte vi besørge en desertør fra forlegningen ved Skåra over til Sverige. Mannen hadde nemlig tatt ophold i nærheten av vårt våpenlager oppe i skogen og hadde bl. a. der besök av en "tös". En av våre folk besørget kontakten og i nattens mulm og mørke blev han avvepnet og ført sjöveien over til Sverige, hvilket han forresten ikke hadde noe imot. Han gav oss som takk endel verdifulle opplysninger om forlegningen på Skåra.

Tilslutt noen ord om den gangen vi satte skrekk i hovedkvarteret. For å forelegge staben et påtenkt kup ved forlegningen på Skåra noen dage før kapitulasjonen dro et par mann i en legebil op til Mollestad gård, hvor staben lå i dekning. Vi nærmet oss gården med lysene på, hvilket selvfølgelig var svært uforsiktig. Følgene uteblev heller ikke. Alle mann törnet ut i all hast, da de fikkse bilen nærme sig, grep de geværer og ryggsekker og tok



opstilling bak husvegger og trær. Karene kunne se hele optrinnet da de nærmet sig gården og de tenkte i sitt stille sinn at nu var slutten kommet. De fikk imidlertid ved rop gjort oppmerksom på hvem de var. En uvedkommende hadde nok ikke stort han skulde ha sagt her. Vi fikk våre instruksjoner med hensyn til aksjonen på Skåra, men det blev heldigvis får en vel si - ikke noe av, idet kapitulasjonen kom straks efter.

Erling Carlsen.

Med gruppe 6/4 fra skauen

til landssvikkarrestasjoner og vaktjeneste.

Jobben fikk klare sig selv den dagen. Nå var det enda en gang viktigere ting som forestod , og det som hørte den almindelige hverdag til, fikk ta sig ferie og vente til bedre dager kom. Ryggsekken hadde jeg for noen dager siden plassert på gården vi skulde benytte, når de ordrene kom som vi gikk og ventet på og forberedte oss på.

På alle gater og hushjørner stimet det av folk som viste noe, og folk som hadde jørt at noen hadde hørt. Men vi som var i Mil. Org. ventet. Vi viste ikke noe. De ferreste viste st staben for 8 dage siden hadde gått i dekning et sted i Østfold og nå ventet og forberedte sig på oppgavene som skulde komme. Vi viste at vi måtte holde oss hjemme og ikke være lenger unna enn at vi innen få minutter kunne finnes.

Og så kom ordren. En cyklende mann i sportsantrekk ( det var grippechefen) var intet særsyn i den gaten hverken den dag eller andre dage. At han stoppet og snakket med en mann ( det var nestgruppechefen) var heller ikke rart, men så bgynte det rare. Cyklisten drog sin veg, mannen han snakket med forsvandt inn i en gård og like efter hev en ung gutt (ordonans Arne Olsen) sig på cukkelen og på ryggen var en stor ryggsekk. Og så rullet sneballen. Det blev stadig flere folk med ryggsekker ut av byen, mens folk pyntet sig med norske flagg og hørte på radio, som var satt på full styrke i vinduer hist og her. Ute i en ur utsteds (Bjørneklo) stod gruppechefen og nestgruppechefen og ventet. De ventet ikke lenge. Så bröt det i kvister og kvas og frem kom lo mann med ryggsekker.

Og så kom lo mann til og lo mann til og slikt fortsatte det. Armbind deltes ut, våpen og ammunisjon blev hentet frem, og mens guttene satt og sydde på armbundene med nål og tråd, var de første vaktposter satt ut med skuddklare våpen. Det var første gangen stengum'en vår dukket frem i lovlig dagslys efter å ha vært prøvet og prøvet i det skjulte og skutt med i skog og vanskelig lende. Det var ikke alltid tyskere som skjöt om søndagene eller hverdagskvellene.

På mindre enn 3 timer var samtlige lag møtt frem, fulltallig og mens kirkelokkene tok til å kime freden inn, tok enheten rast i et skogholt. Guttene slo sig ned i grupper og så over våpnene. Vaktene var igjen på plass. Vi spiste av den medbragte niste og så rykket gruppen inn på Dal gård. Veiene blev sperret og ordonanser kom og gikk og telefonen kinte. Det blev et døgn uten like, et døgn i arbeide og uvisshet. Mellen oss og byen lå tyske forlegninger på Kongsten og Mineberget, med kampvante soldater rustet til temene. Hvad vilde de gjøre ? Blev det mudder av det ? Gikk det smertefritt over ? Timer i uvisshet, nervøs ventning.

Neste morgen kom ordren: Rykk til byen og ta kvarter på De-No-Fa. Lastebilene, som hadde møtt i løpet av kvellen og natten var startklare. Milorg. guttene jumpet inn. Automatvåpnene blev gjort klare. Ordrene om innkjørselsveiene som skulde nyttes blev gitt og så satte vi oss i bevegelse mot byen. Mot hvad ? Tyskerne tok det rolig. En löitnant var litt ophisset da Svend J. Svendsen kom med sin tropp. Tyskeren sparket vekk det som dekket et skuddklart tysk masjingevar, men det blev ikke benyttet.

Innkvartereringen på det nye stedet gikk fint. Forholdene var bedre der enn den foregående plassen vi var på. Det var ikke fritt for at vi vakte oppsikt da vi kom bilende og så å si dukket frem som troll av en eske. Folk stialet sammen utenfor forlegningen. De første frivillige meldte sig og måtte avvises. Det var trist, men det var intet å gjøre ved det. Arbeidet gikk atter sin gang, vakter skiftet på, patruljer sendtes ut, beslagleggelser blev foretatt. Der var et mas og kjas uten ende. Det gikk 4 netter med 5 timers søvn i alt. Men hvad gjorde det? Tyskerne var slått, nå var vi på vei til å bli herrer i eget hus igjen og skulde ikke en påkjønning som denne være litt av det offer vi måtte bringe? Efter at vi hadde arbeidet i 2 døgn fikk vi anledning til å spise i byen og da opdaget vi at det var søndag enda det var onsdag. Folk gikk helgedagskledd og var fri fra arbeidet så det ut for. Da fikk vi pludselig et videre syn på arbeidet vårt. I ly av vår innsats kunne folk hengi sig til gleden over våpenstilstanden, mens Mil.org. sørget for ro og orden og passet på liv og eiendom, kunne gode nordmenn glede sig over det som skjedd.

Efterhvert som det blev klart for alle hvorledes det hele vilde bli over gikk Mil.orgs arbeide over fra å være basert på irregulært arbeide til å bli garnisonsavdeling. Mens folket gikk i fest fra dag til dag gikk gutta i Mil.org på vakt fra dag til dag. V. kter annenhver dag, og på fridagene var det andre jobber. Nasistene skulde ut og luftes og gjøre nytte for sig. Gutta i Mil.org. måtte passe på. Noen hadde stjålet noe fra et eller annet tysk depot. Gutta i Mil.org. måtte finne frem. Alt var funnet av dem som "fant det". Bare så underlig

at ingen fant noe som var så verdiløst at det kunne leveres til politiet uten Mil.orgs. innblanding.

Dagens gikk, nettene gikk, oppgavene blev ferre, men vaktene blev flere. Vi hørte radio, leste aviser - usensurerte - fikk feire 17. mai, norske tropper fra Sverige kom, vi paraderte for Distriktschefen, noen av oss fikk reise til Oslo og oppleve Milorgs. parade for H.M.Kongen, en opplevelse vi som var med aldrig glemmer.

Allierte tropper kom til landet, men ingen til Fredrikstad. Vi greiet jobben selv og det bør folk være opmerksom på at for hver Mil.org. mann som har vært inne har en alliert soldat vært spart. Og det sies fra autoritativt hold at det er billigere å holde Milorg. kara inne enn allierte soldater. Det er greit at de allierte soldater kom, men så lenge vi kan klare oss selv er det det beste. Det står derfor nå til andre å melde sig frivillig til de oppgaver som må og skal løses. Det er mange av Milorg. kara som har flere års illegal tjeneste bak sig. De trenger avløsning.

Når kommer avløsningen? Et spørsmål vi ofte hørte og dessverre ikke kunne gi sikkert svar på før anmänsen fra Forsvarsdepartementet kom. Mandag, 16. juli var vi verdige. Det blir 70 dages tjeneste det. Det har vært slitsomt mange gange, men det gikk, for saken var så stor og oppgaven var av den art at det forhåpentlig bare blir gitt en eneste gang i livet å drive slik vi arbeidet. Og imorgener vi høist sivile igjen.

Det er mange underlige tanker og erindringer en sitter igjen med etter at den illegale og den åpne tiden er forbi. Hver enkelt Mil.org. mann har sitt som har preget sig i erindringen. Siden er faldt på min kappe å nedtegne disse linker, må jeg tilslutt få lov til å

bringe to små øiebliksbilleder fra en russia i en tysk forlegning. Tøsene var opstilt på 3 geledder til avmarsj til de ventende biler. En av chefene gjør kjent at de som har småbarn eller er svangre skal kjøre i buss. De andre i åpne lastebiler. ll melder sig. Tøsene lurer på om ikke hun og hun er svanger, da skjærer pludselig en kvinnestemme i : "Faen, at jeg ikke er på tjukken. Nå blir det lastebil ! " Almindelig humrende latter hos de resterende.

Bagasjen blev undersøkt. Tøsene blev fratatt røkestoff, kaffe, te og sjokolade, brennevin. Gutta undersøkte litt engstelig de første kufferter, men etterhvert gikk undersøkelsen rent rutinemessig forsig. Der var ikke blussel å se hos noen av gutta. En av kuffertene, som var særlig pent pakket, inneholdt blant annet en nydelig utgave av Bibelen med eierinne snavn i gullbokstaver på skinnbindet. Datum 1/1.1938. Jeg vet ikke i hvilken forbindelse Bibelen var gitt. Men den var den eneste lektyre som blev funnet i 60 tösers bagasje.

I tilslutning til det som er skrevet ovenfor av gruppens nestkommanderen og som med visse rent taktiske endringer var innrykket i "Fredrikstad Blad" Mil.org. nummer 17. juli 1945, kan det være på sin plass å se litt på gruppe 6/4s virksomhet før og efter kapitulasjonen.

Gruppe 6/4 omfattet Østsiden med Nabbetorp, Torp og Torsnes.

Gruppen bestod av 3 tropper med tilsammen 16 lag. Hertil kom Droppkommando, Sæmband og Sanitet. De samlede mannskaper bestod av 192 mann.

Da gruppen i tilfelle kamp måtte regne med å bli avskåret fra Området på grunn av Glomma og evtl. tvunget

bringe to små øieblikkbilleder fra en russia i en tysk forlegning. Tøsene var opstilt på 3 geledder til avmarsj til de ventende biler. En av chefene gjør kjent at de som har småbarn eller er svangre skal kjøre i buss. De andre i åpne lastebiler. 'll melder sig. Tøsene lurer på om ikke hun og hun er svanger, da skjærer pludselig en kvinnestemme i : "Faen, at jeg ikke er på tjukken. Nå blir det lastebil ! " Almindelig humrende latter hos de resterende.

Bagasjen blev undersøkt. Tøsene blev fratatt røkestoff, kaffe, te og sjokolade, brennevin. Gutta undersøkte litt engstelig de første kufferter, men etterhvert gikk undersøkelsen rent rutinemessig forsig. Der var ikke blussel å se hos noen av gutta. En av kuffertene, som var særlig pent pakket, inneholdt blant annet en nydelig utgave av Bibelen med eierinne snavn i gullbokstaver på skinnbindet. Datum 1/1.1938. Jeg vet ikke i hvilken forbindelse Bibelen var gitt. Men den var den eneste lektyre som blev funnet i 60 tösers bagasje.

I tilslutning til det som er skrevet ovenfor av gruppens nestkommanderen og som med visse rent taktiske endringer var innrykket i "Fredrikstad Blad" Mil.org. nummer 17. juli 1945, kan det være på sin plass å se litt på gruppe 6/4s virksomhet før og efter kapitulasjonen.

Gruppe 6/4 omfattet Østsiden med Nabbetorp, Torp og Torsnes.

Gruppen bestod av 3 tropper med tilsammen 16 lag. Hertil kom Droppkommando, Samband og Sanitet. De samlede mannskaper bestod av 192 mann.

Da gruppen i tilfelle kamp måtte regne med å bli avskåret fra Området på grunn av Glomma og evt. tvunget

til å optre selvstendig og søke kontakt direkte med avsnittet, var det lagt stor vekt på Samband, Forsyning og Sanitet.

Nu efter at det hele er over sitter man igjen med minnet om en periode hvor man kanskje levet litt "farlig", men det man husker best er ikke den anstrengende jobben, men alle de lyse sidene ved arbeidet: Guttenes vilje til å kjempe for landet, det gode kameratskap som blev vist og ikke minst alle de pussige situasjoner som opstod.

Efter at våpen og ammunisjon var fraktet fra Onsøy til et sted i Gamlebyskauene, satt 4 mann en solskinsdag og gikk over brøngun, stengun og rifler og pusset og stelte med våpnene slik at de blev riktig fine. En bil hörtes på veien ca. 40 meter unna og motorduren døde langsomt vekk. En av pussere - det var Helge Nilsen - som skulde en liten avstikker og se efter noe, da han på veien 30 meter borte fikk se en tyskerbil, som var kjørt inn fra veien og stod i dekning inne i skauen. Nilsen gjør helomvending og varsler sin kamerat som rydder raskt unna. I ilmarsj forlot guttene feltet og håpet at tyskerne ikke vilde finne hverken våpen eller cyklene. De sistnevnte var plasert på samme side av veien som den tyske bilen stod. Gutta søkte tilflukt i et sommerhus som vi uten at officeren viste det, disponerte til øvelser o.l. og varslet nestgruppechefen som senere kom tilstede. Det viste sig at tyskerbilen fortsatt stod på samme sted, og nestgruppechefen gikk videre til Jon Dahls gård. Her var det folksomt. Gruppens sanitet med lege og troppschef holdt sammen med en sanitetschaufför på å sette sanitetsbilen i dekning ( dette var i første halvdel



av april) og samtidig kom en annen chauffør med gruppens bil som også skulde i dekning hos Dahl. Mens vi holdt på med dette kom tyskerbilen kjørende - forbi. Og situasjonen var **avklart**

Mens vi snakker om våpen bør nevnes Havnekommandoen under Arvid Iversen. Etter høiere ordre skulde havnekommandoen få utlevert øvelsesvåpen av vår beholdning. De fikk nærmere ordre om tid og sted og beskjed om at bare 1 mann skulde være kontakt med våre 3. Våpnene ble utlevert og veien tilbake avtalt slik at møting skulde unngås. Glad og fornøiet forsvandt vi hver til vårt. Gruppechefen, nestgruppechefen og en av troppshefene skulde etter avleveringen se litt nærmere på gruppens samlingssted og gikk den veien var enige om. Stien vi fulgte var kronglete og gikk i mange buktninger, men pludselig åpnet det seg en liten slette i skauen og der kom Arvid Iversen med stor revolver i spissen for karavanen som bar store tunge pakker i grått papir en søndag formiddag. Som siste mann gikk Henrik Gerner med skuddklar stengun. Karavanen forsvandt nokså fort fra stien og vi fortsatte, mens Gerners røde halsskjert og vaktsonne sine fulgte oss fra et kratt ved stien. Vi så stengunløpet følge oss helt til vi var forbi. Gerner skulde den gangen bare vist at det var vi som hadde levert ut våpnene !!!

Interessen blandt gutta var stor og det var ikke den ting de ikke vilde være med på for å gjøre sin innsats. Laget på Nabbetorp ( Kristoffer Kristoffersen, lagfører) meldte sig høsten 1944, samlet til innsats på 9 lag og var mere enn villige. P.g. a. forhold jeg ikke kjenner til blev det bare et mindre an-

tall som skulde reise og de dro også til Q.leiren, men måtte senere dra over til Sverige.

Efter frigjöringen og efterat vaktene og de tilfeldige innsatsene var over blev gruppens viktigste arbeide vaktholdet over interneringsleiren i Gamlebyen, hvor det på et tidspunkt var samlet 1200 tyske kvinner og 200 tyske mannlige krigsfanger med oberst dr. Julius Rössler som leirkommandant, Majoren begikk selvmord 23.september.

Fra de grå mus kom til leiren midt i juni var det et ustanselig mas nærsagt til alle dögnets tider og særlig den første tiden da de internerte hadde et område på 3 x 1 km.å bevege sig fritt på inntil kl. 23. Senere blev området begrenset av gjerdene. Det var ikke tall på de utrykninger gruppen foretok for å holde jentene i sjakk. De meldinger som innløp til gruppen var sikkert sanne, men inne vi kunne rekke frem var de elskende forsvunnet.

Ved den daglige kontroll blev en höiere officer påtruffet på vei mellom de to leire efter kl. 23. Vår flyvende patrulje stoppet officeren, som var edru, og bragte ham til höiere myndigheter hvor han havnet i fyllesarresten til dagen derpå. Av hans pass og andre papirer fremgikk det at det i leiren nefandt sig en Gestapofyr somvar undg,tt sin skjebne ved de alliertes store rassa tidligere. Altså blev det en liten utrykning neste formiddag för officeren kom tilbake og Gestapofyren hentet og bragt videre.

En frisk replikk presterte lagfører  
Asbjörn Holleby i Oslo etter paraden for H.M.Kongen.  
En eldre dame stoppet Holleby som i sin kjeledress og  
grønne alpelue var på vei til en slektning. "Er  
Du fallskjermssoldat?" "Nei, jeg er bare flybåren",  
svarte Holleby, som riktignok har krysset mange hav, men  
som sikkert ikke har vært hverken fallskjermssoldat  
eller flybåren soldat.

J.Bech-Karlsen - ikke ukjent p. g. a.  
lengde og innsats e lers oplevet følgende: En liten  
bil med hvitt flagg blev under bilkontroll ved Ferge-  
stedet stoppet av Bech-Karlsen. Bech-Karlsen som på  
grunn av sin lengde ikke kunne se h ad bilen inneholdt,  
kommanderte : "Heraus" og ut kom en general, 2 oberster  
og 1 kaptein. Men Jobekar var ikke den som lot sig in-  
ponere. Bilkontrollen blev gjennomført forskriftsmessig!

Bech-Karlsen oplevet forövrig under en  
annen bilkontroll i Gamlebyen at tyskerne forsökte  
å smugle inn "damer " i leiren. Damene var anbragt i  
kasser på lastebilen. Men den gang ei --

S/S "Jantje Fritzen" er navn som vil  
huskes både av 6/4s folk og av Havnekommandoen. Båten  
kom til Denofa med 80 000 sekker cement, som skulde  
losses og det blitt av en jobb for alle sjauerne -  
og for Mil. org. En lördag eftermiddag var det særlig  
mye bråk. Kapteinen var ikke særlig edruelig og mann-  
skapet hadde fått sin rasjon og vel så det, og vilde på  
liv og död i land, hvilket på det strengeste var forbudt.  
Stemningen var meget krakilsk ombord og da vaktene  
meldte om skudd blev vaktene forsterket på bryggen både  
fra Havnekommandoen og 6/4.

En av fyrböterna var særlig kranglete. Han stod på nederste landgangstrinn og strakte det ene ben nesten til bryggkanten og så op igjen, så ned og så op. Og samtidig med hans bevegelser hevet stenguns hos vaktene sig op og ned i takt med fyrböterens ben. Da så fyrböteren jumpet iland hadde gutta beherskelse nok til ikke å skyte ( selv om lysten sikkert var der), men arresterte mannen. Han fikk 3 døgn i cella i Gamlebyens fengsel og kom senere temmelig slukøret tilbake og blev opsagt, pakket og skulde dra til en fellesleir i Oslo. Reisen skulde foregå uten følge, blev det opplyst ombord i båten. Passerseddøl kom ikke fra vår havnekommando og mannen blev ombord til båten gikk herfra til Drammen og sattes inn i transporten med kapitulerte tyskere.

Vakthavende befalingsmann blev vekket en natt ved 4-tiden, idet telefonen meldte at en mann var faldt ned i rummet på "Jantje Fritzen". Gruppens lege - Thorolv Söetorp - blev varslet og ankom straks. Ombord i båten hadde kalaset fortsatt og en av fyrböterne hadde sittet på rekkverket ( i dekkshöide) og svinget med flaskka, tippet så bakover og faldt i jerdörken efter at han underveis hadde vært borte i et eller annet.

Fra toppen så det hele rent dramatisk ut. Fyrböteren lå i en forvridd stilling på dörken. Blodet randt fra hodet og det ene öie, sleidehansken satt fremdeles på den ene handen, den andre handen var bar, men armen var helt hjelpelös. Legen konstatererte armbrudd, lärbensbrudd og litt til. Det blev et timelangt arbeide å få mannen heist op i den smale passasjen, men takket vare legens innsats - også når det gjaldt å slå halvstikk - reddet situasjonen. Mannen kjörtes til Byens sykehus, hvor han blev tatt godt vare på. Men mannen led av dilla og rev av sig alt som het bandasjer og gipsing. Först da fylla var gått av ham og han blev menneske igjen kunne det nödvendige foretas med ham. Mannen slap fra det med livet.

To dagene senere var det ny tur til Sykehuset, denne gang med en ung gutt fra "Jantje Fritzen", som hadde skadet fingrene sine alvorlig.

Litt av et høidepunkt i tjenesten utgjorde overtagelsen av Kongsten Fort den 23. mai. Fortet hadde en rikholdig samling av ammisjon og våpen av mange slags, og var dessuten fengsel for fanger som hadde forbrudt sig, særlig mot disiplinen. Fangene var sluppet ut da vi kom, men tyskerjes vakter var der. Iomenige og en undersofficer. To tyske kapteiner var tilstede, men forsvandt med tydelig preg av elastisk krigsföring da vi skulde overta. Flagget blev heist på utsiktstårnet og stengunnene fra "saluttkompaniet" på begge sider av porten smaldt sitt ra-tatata mens tyskerne var på vei ned trappen. Det var særlig for oss fra Östsiden en stor glede å få overta fortet og heise det norske flagg der. I Fredrikstadpressens referat heter det: "Tilstede ved overtagelsen var Stabschefen + noen representanter fra Hjemmestyrkene, også Kongstenkomiteen v. herrene Chr. Apenes og Norvald Heidel.

Den gamle flaggstang var fjernet, men det høie utkikstårn blev som overgang benyttet til flaggtårn, og under salver fra automatvåpnene gikk vlt flagg til tōps. Det var vindstille, men akkurat i det öieblick flagget blev heist, kom det et vinddrag som foldet ut våre kjäre norske farver i all sin friske prakt.

Fortet voktes nu av hjemmestyrkene".

Kringkastingsstasjonen hörte også til de ting som tyskerne hadde tatt i sin beskyttende hånd og tidspunktet kom da den skulde overtas igjen. Gruppe-

chefen med 4 utvalgte mann dro avgårde i bil og underveis blev mannskapene satt inn i sakene. Spesielt blev ansvarshavende tyske underoffiserers innstilling omtalt, idet den var kjent for å være fanatisk nazist. (Efter at bestyrer Helland var dradd på "ferie" hadde vi kontakt med tekn. Gunnar Hansen, som alltid bistod med råd og ypperlige tegninger). Gutta i bilen tilkastet herandre et raskt blikk og så fornøiet ut. Lagfører Oskar Kristoffersen med sine 3 jegere så ikke ut til å ha noe imot en liten dyst.

Overtagelsen gikk bra og den aggressive underoffiser ~~at~~ marsjerte til Kongstenleiren sammen med sine folk. At en av tyskerne senere begikk selvmord hører også ~~med~~ her.

Efter mye vakter, mye ensformighet o. l. kom dimitteringen den 16. juli og vi venter på diplom, merker og skriftlig bekreftelse på tjenesten.

Jeg vil gjerne nytte høvet til å takke alle jegere og befal i gruppe 6/4 for god innsats og godt kameratskap. Uten å redusere noen av guttas innsats vil jeg spesielt takke nestgruppeførerem Knut Larsen for god innsats. Du var alltid like villig til å ta alle jobber som blev pålagt dig.

Når du fikk et oppdrag ruslet du blid og fornøiet avhårde enten oppdraget var slik eller slik og neste dag kom du like blid og fornøiet tilbake og meddelte at nu var det i orden.

Jeg yrer at vi i 6/4 alltid vil tenke tilbake på vårt arbeide i Milorg. med glede.

Trygve Malsom.

## Beretning om gruppe 6/5.

Hvorledes begynte nå dette arbeide som litt efter litt gled over i faste former og blev en velordnet organisasjon? Vi brukte lang tid på det, og det var meget fæmling før den endelige form blev funnet, og gruppe 6/5 var en virkelighet.

Gruppen på Kråkerøy blev altså kaldt 6/5, den bestod av 4 tropper på hver 4 lag, tilsammen utgjorde gruppen en mannskapsstyrke på ca. 160 mann. Ved kapitulasjonen den 8. mai var styrken skrumpet inn til ca. 130 mann, hvorav ca. 30 mann var avsatt til Havnekommandoen.

Jegerne blev efterhvert opplært i bruk av kart og kompass, det blev foretatt orienteringsturer, og vi fikk instruksjon i geriljakrig.

Utover høsten i 1944 kom de første instruksjonsvåpen. Det var det alle hadde ventet på. Jeger og befal fikk nu en travel tid utover. Passende steder å foreta våpenopplæringen var vanskelig å finne. Til en begynnelse vlev det brukt kjellere eller kontorer, senere fikk vi fatt på noen hytter, hvor opplæringen foregikk. Vi måtte vise den største forsiktighet, og de mørke høstkveller og netter hjalp oss i så måte godt. Øvelsene blev drevet lagvis eller laget blev delt i to, forat det ikke skulde virke påfallende med for meget trafikk til og fra møtestedene. Slik gikk høsten 1944.

Vinteren 1945 blev det først ordentlig fart i gruppens arbeide. Da fikk vi våpen og ammunisjon. Det var litt av en oppgave å få fraktet det fra slipplassen, som var op mot Svindal, veien til byen, gjennom den, over

fergestedet og til et sikkert sted, hvor våpnene kunne ligge uten å ta skade.

Et slikt sted for våpenlager var det første vi måtte skaffe oss. Vi trålet over øya for å finne ethøvelig sted og mange fantastiske planer blev drøftet. Til sist fant vi en gammel husmannsplass, som tilhørte Enhuus Gård. Den lå ganske beleiligg til og vilde passe oss bra. En av guttene forsøkte å få leiet hytta som sommerhytte, men eieren mente den var ubrukelig tildet, da den var i en slik miserabel forfatning. Men etter endel parlamentarering fikk han lånt hytta mot å reparere endel på den - altså låne uten at det kostet oss en øre. Nå gikk det lettere. Vi hadde fått et sted å lagre våre våpen, og hvor vi kunne få pusset dem og holdt dem i orden. Det var et stort fremskritt - og så kunne våpentransporten fra Svindal begynne.

Vi var elleve mann som en fredagskvell drog på sykkel de par milene op til Svindal. Ti stykker av oss skulde transportere våpen og ammunisjon, den ellevte skulde være sikring. Vi skal ikke fortelle nærmere om hvorledes vi ålet i skauen i sne tilknes med disse tungbørene på 40-50 kg. og hvorledes vi ca. 1 mil av veien måtte skyve de tungt lastede sykler på veier som telefløsningen nesten hadde gjort ufremkommelige. Alle gruppene hadde den samme jobb og det er sikkert andre som forteller om det, den var lik for oss alle. Vi måtte imidlertid frakte disse våpnene og ammunisjonen gjennom byen og over elven, det gjorde saken vanskeligere. På forhånd hadde vi utsett os passende plasser i Gløkken, hvor endel av lasten skulde gjemmes for så i dagslys å fraktes over til Kråkerøy, mens 4 mann med sine bærer skulde dra over elven en



natten - ja, slik var planen - men bare to gjennomførte den. De to andre fikk betenkeligheter med å cykle gjennom byen, som det siste paret. Etter å ha veiet for og imot, fant de ut at ammunisjonen kunne gjemmes under et vedlager som stod i gårsplassen på Brønnerødalia sykehus. Ved 3-4 tiden om natten blev et av lagerne stablet om, og i bunden på det lå sekkene med våpen og ammunisjon gjemt. Dette blev hentet ved en senere anledning, da farvannet var noenlunde rent for tyskere, og det ingen fare var for visitasjoner.

Efter meget slit fikk vi våpnene og ammunisjonen ut på lagerplassen vår, hvor alle patroner blev optalt og våpnene pusset og ettersett.

I denne tiden fikk vi instruksjon i våpenbruk og sprengning av spesialutdannede folk, om de kom fra Sverige eller England har vi aldrig fått rede på. Det var karer som kunne sitt håndverk og forstod å bringe sin kundskap videre. Det var en hektisk tid, og nattetimene måtte tas tilhjelp, forat alle skulde få den nødvendige opplæring. Og da freden kom den 8. mai stod vi så godt rustet som det vel gikk an, under slike omstendigheter.

Mangen an gang var vi utsatt for kontroll av tyske vakter. Ved en anledning skulde vi ha et "stengun" fra byen og over på Øya. Det var en nokså dagligdags affære, men denne gang vilde uheldet at det var kontroll i fergestedet. Vi hadde selvsagt en mann ute som sikring, og han varslet vedkommende som transporterte våpenet. Men så gikk det ikke bedre enn at han blev stoppet av en annen tysk kontroll. Tyskeren vilde se passet, dette blev vist frem, og sam-

og samtidig vilde ha vite hvad pakken på bagasje-  
bæreren inneholdt. Han fikk beskjed om at det var fisk,  
og det slog han sig tiltåls med - heldigvis.

En gang fraktet vi ammunisjon i en kjærre,  
som kamuflasje hadde vi en divan og noen stoler på lasset.  
Mens hesten lunket avgårde opover Fuglevikbakken, og en  
av våre jegere sat oppe i kjærren og kjørte, og en annen  
fulgte med på sykkel, kom en tysk officer cyklende, tar  
fatt i kjærrekanten og spurte om han fikk lov å henge på  
op bakken. Det fikk han og da de kom op bakken, takket  
han for hjelpen og kjørte fra dem, uten å ane at kjærren  
gjemte en anseelig mengde ammunisjon.

Efter en arrestasjon fikk vi engang  
ordre om å gå i deknning for å sikre oss mot alle eventuali-  
teter. Vi hadde satt ut vakter i fergestedet, og vi som  
skulde være skjult var samlet i et hus i nærheten. Det  
var et strålende måneskin den natten og derfor vanskelig  
for vaktene å holde sig usett av fergemennene. Ut på natten  
blev en av fergemennene nysgjerrig, han gikk bort til  
vaktene og vilde ha rede på hvad de gjorde der hele  
natten. Det var ikke noe liketil spørsmål å besvare, og  
vaktene følte sig en smule brydd over den interesse  
mannen la for dagen. - Tilslutt måtte noe gjøres - en  
av vaktene drog en skrivemaskinhette over hodet - vi  
hadde ingen maske for hånden - det blev klippet to hull  
i den til å se gjennom - og slik maskert og med revolver  
i lommen, gikk han ned i vaktstuen, hvor fergemannen  
nu var. Der blev det kort og fyndig sagt at intet av  
det som foregikk om natten viste fergemannen noe om, og  
han forstod halvkvedet vise. Det våste sig senere at han  
holdt tett, og aksjonen måtte sies å ha vart vellykket.

Vi hadde flere våpentransporter og etterhvert blev det risikabelt å ta disse transporter over fergestedet. Den siste tiden tok vi dem derfor med motorbåt fra Onsölandet over til lageret vårt. En slik transport blev ganske spennende engang, idet motoren stoppet i nærheten av det tyske vaktskip som lå ute på Lera. Skaden blev snart fikset og transporten kom godt og vel frem til hytta. Lasten bestod denne gang av tre maskingeværer "Brøngun" og endel rifler. Ved denne anledning hadde vi en vadbåt på slep, og under vadet lå våpnene gjemt. På den måten så det hele naturlig ut, og dertil kom at lossingen måtte foregå om natten, og så blev prammen fortøiet i nærheten av hytta, godt bevoktet av jegere som lå skjult i land.

Vi hadde mange slike nervepirrende opplevelser, det gikk oss tilslutt i blodet og frykten for tyskerne var ikke så stor. Det var typisk hvad en Onsi sa, da han kom bærende med en stor bür med våpen: "Tyskerne er jeg ikke redd, men skulde de fordømte kvinnfolka få se oss, da var vi ferdige".-

For å illustrere hvor godt vi var underrettet om tyskernes disposisjoner, kan vi nevne et litet eksempel, Da tyskerne hadde kapitulert, skulde vi seks mann sterke overta vaktholdet på Kjököen. De tyskere som lå igjen der var også bare seks mann i tallet, og de var meget interessert i å høre hvad vi viste om deres mannskapsstyrker etc. En tysk officer spurte om vi hadde rede på hvor stor styrke det var på Kjököya en bestemt dato, mannskapenes antall vekslet nemlig stadig. Ved denne leilighet var en av etterretningens folk tilstede og han kunne - etter å ha tenkt sig om en stund - for

telle at antallet var 126 mann. "Fabelhaft", var tyskerens svar, " es stimmt ganz genau".

Dette er kort - meget kort - et tverrsnitt av gruppe 6/5's virksomhet. Det har selvsagt vært mange spennende hendinger og farefulle episoder, og det kunne gjøres meget ut av dem for en mann der kan kunsten å skrive - men det er nå engang ikke vår spesialitet.

Vi arbeidet alle - uansett klasse - uten tanke på førkrigens partiskiller - mot det store mål å få Norge fritt.

Måtte vi bare huske på det også i etterkrigstiden.

Bernt Berntzen.

## Gruppe 6/6 - Transportgruppen.

Ved opsetningen av områdsplanen skulde gruppe 6/6 gå inn som en transportgruppe. Da dens hovedoppgave vilde bli å besørge transporten ved mobiliseringen og de påfølgende aksjoner, blev det bestemt at det ikke skulde verves jegere til gruppen. Det nødvendige mannskap til chauffører skulde ved mobiliseringen trekkes ut fra de øvrige grupper.

Efterhvert som bilene mere og mere gikk over fra bensindrift til generatordrift med alle dens vanskeligheter og hvor det krevdes at chauffören hadde fullt kjennskap til vedkommende generators anlegg, drift og ste 1, blev denne løsning mer og mer uholdbar. Transportchefen foreslo der or at man ved rekvireringen av bilene, skulde velge biler hvor man også kunne benytte chauffören i tjenesten. Denne forandring blev godkjent av Områdechefen.

Gjennem Fredrikstad Automobil-Forretning blev det fra politiet innhentet opgave over samtlige biler i distriktet og hvorav det fremgikk hvilke biler som var i drift med henholdsvis generator og bensin og hvilke biler som var oplagret. Av disse biler blev så det nødvendige materiell som skulde benyttes ved mobiliseringen trukket ut. Det blev opsatt i 2 grupper, hvorav den ene gruppe skulde innkaldes ved mobilisering, og den annen beordres til operativ reserve.

För 1/5.1945 bestod gruppens arbeide i å foreta våpentransporter, kurertjeneste og leilighetsvis transport av flyktninger.

I januar 1145 foregikk den første store våpenstransport til Området. Ordren lød: Kjör til Rolvsöy

bru hvor to mann fra avsnittet møter som veivisere. Deltagerne møtte på F.H. hvor transportchefen forklarte transportplanen og hvordan sikringstjenesten skulde gjennomføres.

Da det som før nevnt, var den første store våpentransport, blev både stabschef og nestechef med for å kontrollere hvordan transporten vilde løpe av og om den opsatte plan vilde bli gjennomført.

Vi drog avsted med en personbil og en lastebil. Etter ordren stanset vi ved Rolvsøy bru. Straks etter kommer 2 mann bort til personbilen og den ene spør: "Kjører De med knott?" Dette skulde være stikkordet og 6/6 svarte: "Nei, vi kjører med stenkull". Kontakten var sluttet og de tomann gikk inn i bilen som veivisere. Turen gikk til Eidet. Her var våpnene gjemt på en låve, men da det hadde begynt å regne på den frosne vei, blev det speilblank is og vi kunne derfor ikke kjøre helt ned tillåven. Det blev av den grunn en slitsom jobb å få våpnene båret bort til bilen på holkeføret og det tok således 1 time lengere tid å få lastet bilen enn beregnet. Det begynte nu også å sne, og da lastebilen kom frem til hovedveien, hvor personbilen var parkert og vakt utsatt, blev det ved rådslagning mellom stabschefen og transportchefen besluttet å inndra sikringen mellom personbilen og lastebilen. Denne sikring, som bestod av tre cyklister, kunne ikke greie å holde den opsatte fart på det glatte føre.

Turen gikk nu til Slevik i Onsøy og ved forsiktig kjøring på det glatte føre fikk turen godt til vi kom til Kjerne. Her stoppet generatorbilen i en vrien kneik og mannskapet måtte ut og skyve. Ved guttenes felles anstrengelse lykkedes det å komme op på høiden,

og turen gikk da bra frem til bestemmelsesstedet.

På grunn av snefallet kunne ikke Slevik-troppen bære våpnene til det oprindelig bestemte lagringssted idet det var blitt et ypperlig sporingsføre. Det var nemlig tyske forlegninger i nærheten som lett kunne fatte mistanke til tråkket. Transporten blev derfor kjørt til en låve i nærheten. Her blev lasset losset med liv og lyst og i løpet av 15 min. var bilen klar til kjøring. Det var også på høi tid, idet klokken nu var blitt 21.40 og som bekjent var all bilkjørsel efter kl. 22 forbudt. På slaget 22 var vi tilbake ved garasjen i Fredrikstad.

Utover vinteren foregikk flere større transporter fra vår slipplass ved Tresikken uten uheld. Et av våre andre arbeider bestod i lagring av knott, bensin og olje rundt omkring området. Bensin skaffet vi oss fra et lager som Seutelvens mek. Verksted hadde gjemt bort og vi kunne av dette også avstå bensin til avsnittet. Da kapitulasjonen kom var tankanlegget ved vår forlegning fylt med bensin, olje og knott.

Da så ordren kom 1/5.1945 om å gjøre alt klart gjorde vi straks klar kjøreordre og instruksjons-skrivelser til samtlige chauffører angående utstyr og møteplasser. Disse blev først levert dagen før mobiliseringen så ingen lekasje skulde forekomme ang. møteplassens beliggenhet.

Likeledes blev det utsendt ordre til alle biler som ikke skulde brukes av H.S. til å gå i dekning på forskjellige plasser i Området med ordre om å fjerne forskjellige vitale deler så ikke vognene kunne bli benyttet av okkupasjonsmakten i tilfelle det skulde

blitt kamp.

Da mobiliseringsordren utgikk hadde gr. 6/6 last- og personbiler stasjonert på forskjellige steder i området: Onsøy, Torsnes, Østsiden, Gresvik og Fredrikstad. Tirsdag 8/5. om morgenen trådte H.S. delvis frem i lyset og gruppe 6/6 opprettet hovedkvarter i Fredrikstad Automobil-forretning. Hver gruppe disponerte da selv over lastevognene og man savner oppgave over transportene inntil 10/6. da gruppe 6/6 overtok og disponerte samtlige last- og personvogner.

Fra kapitulasjonen utviklet det sig en intens virksomhet ved vårt hovedkvarter, hvor det bl. a. også blev satt igang reparasjonsverksted og servicestasjon i forbindelse med utlevering av knott og bensin.

Da arrestasjonene av NS. folk begynte natten til 9/5. blev det satt i gån i transporten flere og flere vogner. Våre optegnelser viser at vi i de første hektiske dagene hadde følgende antall vogner i drift:

7-8. mai 1945	.....	42	vogner	- 2	dage	84	dagsverk
9-10." 1945	.....	77	"	- 2	"	144	"-
11-12." 1945	.....	61	"	- 2	"	122	"-
12-15." 1945	.....	49	"	- 2	"	147	"-

497 dagsverk

I tiden 8/5. til 7/6. var der tilstede på F.A.F. om dagen, 1 telefonvakt, 2 person og 4 lastevogner. Om natten var det stasjonert 1 telefonvakt, 1 person- og 1 lastevogn. Skulde dette ikke rekke til, hadde man chauffører og biler liggende piketvakt hjemme. I de første dager, spesielt under arrestasjonene og transporten av tyskerne til samlingsleiren i Tune, hadde man nokså mange vogner i drift, idet det var dage hvor op til



16 personvogner, 30 lastevogner og 2 rutebiler var i sving på en gang. Det var vanskelig å holde kontroll over så meget materiell, men allerede den 10/5. blev det oprettet egne Mil. og kjøre-bøker og kjøre-tillatelser. Den 10/5. fikk gruppen også overlatt alle lettvektsmotorcyklene som "DW" hadde beslaglagt. Motorcyklene blev gjort kjørbare og oversendt gruppene til ordonanscykler. Dessuten rekvirerte gruppen senere 6-8 personvogner fra festningen i Halden, man skiftet så ut alle leide personvogner og brukte "eget" materiell.

Man får et inntrykk av gruppens daglige arbeide frem- over når man gjennomgår dagsjournaler for f. eks. 10. juni.

Av denne fremgår således:

10/6.	4 personvogner	fast staben
"	1 personvogn	" Haugetun
"	1 lastevogn	" "
"	1 rutevogn	" "
"	1 personvogn	" Havnekommandoen
"	2 lastevogner	" "
"	4 lastevogner	ammunisjonskjøring Utne-Kongsten
"	4 "	transport av russefe fra og til kino
"	2 "	transport av fanger til og fra arbeidssteder
"	1 personvogn	2 dages tur til Gjesheim med russisk kommandant

Utenom dette hadde man 2 personvogner m/gen. for utsetning og inndragning av vakter etc. Dessuten blev altid disse vogner forsynt med knott og bensin, som måtte transporteres til gruppens stasjon.

Gruppe 6/6 bestod av transportchef, 1 og 2, 1 troppsfører, dessuten 4 altnuligmenn, 9 faste chauffører, kontorfolk etc. og ca. 70 rekv. chauffører for

kortere eller lengere tid. Vaktene blev ofte mange og lange. Gruppen hadde ingen alvorlige uheld med sitt materiell. Det rekvirerte materiell blev enten oversendt eieren eller levert vaktbataljonen i Moss.

Et tilfelle som viser hvor populær gruppen var: En natt kl. var omtrent 0100, ringer telefonen, og en eldre damestemme spør: " Kan jeg få en bil hit til x-gaten for å kjøre mig hjem til y-gaten"? "Dessverre", sier telefonvakten, " De er kommet feil". "Nei, er ikkedette 1262", sier damen. "Jo", telefonvakten bekrefter dette. "Ja, jeg rinte 2803, bilcentralen", sier damen" og herren der sa ring 1262 til H.S. det er stedet hvor De kan få bil natt som dag". Det er vel unødvendig å bemerke at damen blev kjørt hjem.

Asmund Klemsdal.

Ledelsen og opprettelsen av en sanitetsavdeling her i området blev vinteren 40/41 overdratt daværende overlege Dunker-Arntzen, som påbegynte innsamlingen av sanitetsmateriell og organiseringen av sanitetsmannskap idet han vesentlig bygget på folk i det civile luftvern's og Norske Folkehjelps sanitet med Utterdahl som mannskapschef. Da jeg i april 41 kom til byen blev jeg av Dunker-Arntzen anmodet om å hjelpe til med dette forberedende sanitetsarbeide. Grunnstammen til vårt sanitetsmateriell blev anskaffet fra instrumentfirmaer og apotek under påskudd av at det var materiell til sykehus. Nødvendige penger blev for størsteparten lagt ut av Dunker-Arntzen, men alt på dette tidspunkt mottok jeg kr. 500.- til materiell fra en illegal organisasjon i Oslo via Fredrikstadmannen Alf Sanengen. Søstrene ved Østfold Fylkessykehus laget et stort antall enkeltmannspakker og kompresser. Størsteparten av sanitetsmannskapene blev også i løpet av vinteren 41/42 blodgruppebestemt.

Noen få øvelser i praktisk sanitetsarbeide blev holdt i skauen mellom Gamle Gløkken kirke og Bårredalsvannet, men da mannskapene fikk både teoretisk og praktisk undervisning i sine civile organisasjoner, fandt man det best å innstille øvelsene som lett kunne vekke oppmerksomhet hos uvedkommende. Det innsamlede materiell blev lagret delvis på Østfold Fylkessykehus og delvis på loftet hos distriktslegen i Råde. Materialet var forøvrig beregnet supplert med nødvendig materiell fra det civile luftvern og Norske Folkehjelp.

I tiden efterat Dunker-Arntzen hadde sluttet å arbeide herude i desember 1942 hvilte arbeidet med sanitetsgruppen delvis p.g.a. manglende kontakt med områdestab og delvis på grunn av den alm. krigssituasjon ikke så ut til å gi noen snarlig bruk for oss. Efter tilskyndelse fra distriktet via avsnittschefen dr. Tveten blev arbeidet med reorganiseringen av sanitetsgruppen påbegynt

våren 1944. Det viste sig da at dr. Johnsen efter tilskyndelse av den nye områdestab allerede hadde påbegynt dette arbeide, som da nu naturlig fortsattes med dr. Johnsen som chef og undertegnede som nestchef. Materiellet blev ytterligere supplert og man fandt det naturlig å organisere sanitetsgruppen i mindre enheter som ved evtl. mobilisering skulde arbeide ved tilsvarende stridsgrupper. Dr. Finne rykket inn som chef for sanitetsgruppen i Onsøy, mens dr. Johnsen skulde lede sanitetsgruppen for V. Fredrikstad og Rolvsøy og undertegnede lede sanitetsgruppen for Østsiden. Arbeidet blev planlagt i forbindelse med avsnittschefen som stadig holdt forbindelse med gruppen.

I april 1945 måtte imidlertid dr. Johnsen gå i dekning og da samtidig sluttoppgjøret synes å være umiddelbart forestående og vi måtte være forberedt på alle eventualiteter måtte gruppeledelsen på nytt reorganiseres og arbeidet aktiveres som aldrig før. Dr. Bråstad blev nu nestchef og dr. Sæterp rykket inn som chef for gruppen på Østsiden og det blev likeledes planlagt en mindre sanitetsgruppe på Kråkerøy med dr. Haraldson som chef. Mannskapslistene blev nøie gjennomgått med mannskapschefene Vogsted, Andersen og Just-Pedersen, materiellet eftersett, ompakket, supplert og plassert i nærheten av de planlagte mobiliseringsplasser. En fullstendig mobiliseringsplan for sanitetsgruppen opsattes og retningslinjer for evtl. sanitetsarbeide utarbeides. Et fullt utstyrt mobilt feltsykehus blev overtatt av gruppen og stod i beredskap ved Veum sykehus.

Ved mobiliseringen 8/5. var alt klart og det var 100% fremtatte til de på forhånd utsette mobiliseringsplasser som lå i nærheten av de tilsvarende stridsgruppers møtesteder. Dr. Johnsen kunne nu rykke inn som chef for sanitetsgruppen ved gr. 6/1 og 6/2, mens dr. Bråstad stod klar ved feltlasarettet som evtl. skulde opprettes ved Veum Sykehus eller ved Rosenlund på Leie.

De t blev sendt frem mindre sanitetspatruljer ved besettelsen av målene, men det blev heldigvis ingen bruk for sanitet. Neste morgen skjedde så innrykningen til byen og sanitets-troppene rykket da inn i de av Røde Kors og det civile luftvern benyttede sanitetsstasjoner, hvorfra man snart kunne begynne dimit-teringen av en stor del av sanitetsmannskapene. De første uker blev det dog holdt konstant vakt med utrykningsberedskap fra stasjonene i Bryggeriveien og ved Denofa. Ved disse stasjoner var det også i denne tid stadig legevakt. Bortsett fra et par utrykninger var det imidlertid så litet å gjøre at man fandt kunne sløife den stadige legevakt og gå over til en daglig sykevisitasjonstid morgen og aften. Ved sammenflytning av gruppene blev det senere laget en sanitetsstasjon i Sjømannsskolen hvor det inntil 16/7. daglig var sykevisitasjon og vakt av sanitetsmannskaper.

Det vesentligste sanitetsarbeide blev deførste uker efter tyskernes kapitulasjon utført på Rauer, hvor man best mulig søkte å hjelpe de russiske fanger, da mange av disse var syke og fangeleiren forøvrig blev funnet i en elendig forfatning. En av de russiske officerer var så medtatt at han døde noen dage efter innleggelsen på sykehus, men forøvrig kom de øvrige syke derute sig raskt ved vitamintilførsel, tilstrekkelig kost og bedre hygieniske forhold. Det var stasjonert sanitetsmannskaper derute under ledelse av dr. Finne helt til de siste russere var borte. I anledning av 17. mai arrangerte sanitetet med velvillig bistand av byens damer en større "kakefest" for våre russiske venner. En helt båtlast med bløtkaker, kringler, boller etc. blev kjørt ut til Rauer, hvor russerne fikk et traktement som de nok sent vil glemme.

Sanitetsgruppen hadde forøvrig et lett arbeide. Bortsett fra utrykninger ved etar ulykker, blev det drevet vanlig militært sanitetsarbeide med tilsyn av forlegninger, mattilberedning etc

Forlegningene var ikke så tilfredsstillende da de som oftest var efterlatt av tyskerne i en elendig stand og man ikke hadde fått tid til noen ordentlig storrengjøring. Sanlibgsforlegningen i barakkene på Tollbodplassen måtte dessverre også fraflyttes etter få dage da det viste sig å være enkelte veggedyr der. Maten var upåklagelig og tilstrekkelig kalorisk sett.

Sygdomsprocenten var meget liten og skadene ved vådeskudd heldigvis også relativt få. Det blev igangsatt almindelig legeundersøkelse av alle mannskapener med tuberkuliundersøkelse og gjernanalyse av de positive. Det var desverre ikke 100% fremtøte. Blandt de fremtøtte opdaget man heldigvis ingen syke.

Sanitetsmannskapene blev litt efter litt dimittert så det den 16/7. var bare 4 mann igjen. Materiellet blev samlet og senere oversendt distriktet.

Område 1132 hadde kanskje tilsynelatende ved mobiliseringen et noe tallrikt sanitet, men de geografiske forhold, hvor man måtte gå til opdeling av gruppen i mindre sanitetstropper som skulde følge stridsgruppene, gjorde dette nødvendig. Materiellet var ganske rikelig og godt.

Hadde det kommet til trefningen så tror jeg å kunne si at stridsgruppene kunne vært forvissat om at de bak sig hadde et godt utbygget sanitet ferdig til å ta sig av de sårede.

Åke Gregertsen.

"ODD".

## Gruppe 6/8 "PAN".

### Efterretnings- og sambandsgruppen.

Den første begynnelse til det som etterhvert utviklet sig til det store omfattende etterretnings- og sambandsapparat innen O. 1132, var en beskjeden start høsten 1940. Vår daværende chef Sigurd Istre fant at han hadde bruk for trenede skaukarer blant orienterere og skiløpere og på hans anmodning blev vervingen startet innen de aktive idrettsmenns rekker. Personlige venner eller absolut sikre kjerninger blev hver anmodet om å stille 5-6 sikre "jegere", som vi dengang kaldte oss. Etterhvert utviklet kretsen sig, men de ferreste kjente hverandre, ingen måtte "snakke" utenfor sin egen lille krets og stort sett holdt dette sig lenge tilfredsstillende.

Oppgavene denne første tid var jo ikke særlig omfattende. Man skulde holde øie med alle tyskernes bevegelser, med hvadslags tropper som passerte distriktet og med alle tyske befestningsanlegg. Dessuten fikk man den oppgave å holde sig best mulig i form, og vente på instruksjon og våpen som skulde komme før eller siden. Vi forstod jo at krigen kom til å vare lenge, selv om det vel var de ferreste som ante at den vilde vare så lenge som det siden viste sig.

Efter de rapporter som kom inn om tyske tiltak, blev der gjennem alle krigens år utarbeidet karter over befestninger og støttepunkter. Ofte blev det jo det samme op igjen gang på gang, men det var vel rimelig at våre militære ønsket å se utviklingen etterhvert.

Gjennem alle krigens år blev stammen innen gruppen forsøkt holdt sammen, og det var idretten som blev midlet.

Om vintrene arrangertes lange fellesturer på ski, foruten almindelige skikonkurranser som langrenn og hopprenn. På denne måte slog man to fluer i en smekk, samtidig som man holdt

den illegale idrett ved like, så holdt man sig også i form for de store oppgaver som man ventet.

Vår og høst var det Orienteringen, som var det samlede middel og vi har vel alle i denne tid erfart at denne idrett er like god som ren militærøvelse.

Skauen blev vår øvelsesplass og her følte vi oss trygge. Tyskerne likte sig ikke i de norske skogene, her måtte man kunne operere enkeltvis og tyskerne følte sig utrygge når de ikke kunne opptre i flokk. Jegerne derimot regnet med å måtte føre gerilja og skauen blev for dem den "bunkers" som skulde berge dem. I skauen samledes våpenlagerne og matlagerne, her blev smutthullene planlagt og når Gestapo enkelte ganger kom på sporet av en frihetskjemper søkte han gjerne redningen i skauen.

Og var det da en øvet orienterer som tok skauen fatt, da følte han sig fullstendig trygg såsnart han hadde et par graner mellom sig og sine forfølgere.

Efterhvert fikk vi kontakter og observatører rundt omkring i hele vårt store område, og såsnart som tyskerne gjorde den minste forberedelse til nye anlegg, kom melding herom omgående. På de større befestningsanlegg hadde vi til enhver tid forbindelser med arbeiderne som var beskjeftiget på stedet og nye skisser blev utarbeidet og sendt videre med jevne mellomrom. Ialt blev det utarbeidet 72 kartor og skisser, de fleste blev utført i 3 eksemplarer.

Således oppstod tidlig de første konturer av et etterretningsvesen, som senere utviklet sig i den for Milorg. spesielle retning. Flere ganger under krigen kom vi jo også i kontakt med etterretningsgrupper som arbeidet i spesiell annen retning. Og under de lange "stille" år 1942 og 1943 arbeidet vi også for noen av disse grupper. Det var både i ren militær retning også endel industriell etterretning. Slike etterretningsgrupper viste sig ofte å være svært risikable og blev flere ganger "rullet" opp. Den siste tid måtte vi derfor sende ut ordre om at ingen Mil.orger måtte ha forbindelse med



# KJØKØY FORT

## Tegnforklaring:

- ~~~~~ Piggtrådsp.
- Løpegrov
- ⌒ Bunkers
- Kanon
- ⋯ Minefelt
- Lykaster
- Tunnel
- K.P. Komandoplass
- Ammunisjon
- △ Luftvernskyts



M. 1:10 000

På Sørbymøntet

One yard ca 60 m



Pygghålspejring

Føtindeslaggraver (i felt & jord)

Målingens vækstling

Græs eller forlængning led af  
af sten og lav

Græsvegetation (1966)

Kort over bykeranlegg ved Garsrødb. i Fr. skud (Sep. 1961)

1 cm = 10 m

Tannelig tidlig blev det bestemt at de trenede orienterere skulde danne stammen i Sambandstjenesten. Opprindelig var man jo forberedt på skult gerilja og sambandet mellom de enkelte lag eller tropper måtte baseres på skauløperne. Man måtte da ha folk som kunne ta sig frem hvorsomhelst, bare de fikk studert et kart i neven og angitt en prikk på sammeområdet var i den heldige stilling å ha et godt utvalg av dyktige orienterere. Der blev også drevet endel med instruksjon i kartbruk for endel av de øvrige mannskaper.

Som følge av Istre og Molviks flukt og den derav følgende usikkerhet, blev arbeidet lenge nedlagt offisielt. Det vil si at alle lagførere fikk ordre til å la gå ut parole om at arbeidet var nedlagt, for å stoppe den da overhåndtagende løssammethet. Kontakten med lag- og troppsførerne blev imidlertid oppretholdt hele tiden. Men arbeidet blev jo onlagt, det blev mere spionasje og etterretning gjennom de lange tunge årene, og mindre direkte trening for de øvrige oppgaver, det vare sig samband eller kampgrupper. Dessuten hadde vi jo høstet adskillig nyttig erfaring, vi var jo tannelig uvidende i underjordisk arbeide og ofte var vi hittil blitt satt i den største fare på grunn av uvettig snalk. Karene kunne vare absolut førsteklasser, men de manglet evnen til å holde kjøft. Herafter blev denne evnen satt som første betingelse for aktivt arbeide, og all virksomhet blev lagt mere "under jorden". Sikkerheten blev satt i første rekke, det gjaldt jo å ha organisasjonen intakt det øieblikk den skulde gjøre sin innsats. Herav oppstod etterhvert vår Etterretningstjenestes første oppgave: Sikringstjenesten.

Utpå sommeren 1943 blev arbeidet i området igjen aktivisert. Det var selvfølgelig den skiftende krigalykke på Europas og Afrikas store krigsteatre som var den direkte foranledning til at motet og trodsen blussat opp også heroppe. Ledelsen i området kom sammen og planer blev lagt, kontakten med avsnitt og distrikt kom i orden og samordningen med Centralledelsens planer blev bragt i overensstemmelse. Inndelingen av området i grupper blev istandbragt og Gruppe 6/8 eller

## Efterretning og samband så dagens lys.

Den blev satt op med de samme folk som tidligere hadde drevet Efterretning, samt orienteringskarene som stamme.

En plan for gruppens arbeidsområde og virke blev satt opp. og stort sett var disse første første planer for 1943 som dannet grunnlaget for gruppens organisering og virke helt frem til kapitulasjonsdagen. Planene og arbeidsområdet blev utvidet og omarbeidet et par ganger senere, men systemet fra disse første planer blev uforandret.

Innen de forskjellige grupper i Området blev der opprette egne lag for samband og etterretning. Sambandet skulde foregå med bud ad skjulte veier, etslags staffet med skuløpere og således organisert at etappene på kortest mulig tid kunne ferandres og betjenes pr. sykkel eller bil, evt. motorcykler. Etterretningen skulde besørjes av observatører plassert og bosatt mest mulig spredt over hele området, og rapportene skulde sendes videre via sambandslinjene. Anvendelse av telefon og radio var man selvfølgelig også opmerksom på ønskeligheten av, men løsningen av disse spørsmål kom først i den siste del av okupasjonen.

I perioden høsten 1943 til høsten 1944 blev derfor sambandets vedkommende forholdsvis rolig tid. Der blev sørget for at der på de forskjellige strategiske punkter i sambandets virkeområde var lag ferdig til å settes inn på kortest mulig frist. Disse sambands- og etterretningslag hørte hjemme på Østiden, Salbak, Lidsby, Fredrikstad, Rolvsby, Kråkerøy og Onsøy. Lagførerne var ansvarlig for at de til enhver tid kunne stille nok mannskap til å formidle tjenesten. Vi fikk også i denne periode et eget telefonlag med spesialopdrag å ta sig av alle spørsmål vedr. telefon. Etterretningen arbeidet i samme tid med å samle opplysninger om alt tysk uvesen, slik det drev hele okupasjonstiden.

På eftersommeren 1944 gikk vi så inn i det hektiske arbeidsjag som varte krigen ut. Innen alle grupper blev der nå igangsatt

øvelser som aldrig før. Kampgruppene fikk våpeninstruksjon og sambandet begynte innøvelsen av sine ruter. Korrespondansen med høiere enhet "Avsnittet" blev livligere og blev for det meste formidlet av jernbanefolk. Dette blev gjort så forsiktig at det kun var et par mann som kjente kanalene.

Efterretningen blev mere og mere opptatt med arbeide  
å  
for sikre organisasjonen. Våre kontakter hos politiet blev utvidet og når der forelå arrestasjoner måtte årsakene hurtigst bringes på det rene, likeledes om der forelå noen "smittesfare" for våre folk. I denne tid var det at vi fikk direkte kontakt med Gestapo-kontoret. William Knudsen, som da hadde et sambandslag på Rolvsøyhalvøya, kom i kontakt med Herman Hæbler og av visse uttalelser fikk han inntrykk av at her var muligheter. Etter at vi hadde diskutert saken og avtalt fremgangsmåten blev forsøket gjort og resultatet var øieblikkelig kontakt. Etterpå fulgte noen måneder hvor vi mottok rapporter om Gestapos arbeide flere ganger ukentlig. SD. kontoret i Fredrikstad var jo hovedkontor for Østfold og enhver kan da lett forestille sig hvilken betydning denne kontakt med Gestapo hadde for hele Distrikt II. Det blev snart klart at Gestapo hadde svært litet rede på Mil.org. anliggender, hvilket selvfølgelig gav oss ro og selvtillit. Egentlig var det ikke så mange saker vi fikk melding om fra SD, som hadde direkte betydning for vår organisasjon. Det var f. eks. en melding om arrestordre på 3 Mil.org. karer fra indre Østfold og det var en rapport om et møtested i nærheten av Moss, som viste at Gestapo der hadde et spor som kunne føre frem til Mil.org. Men forbindelsen hadde allikevel sin store betydning for oss, for bare det å vite at Gestapo arbeidet i blindgater hadde jo sin betryggende virkning.

Vi fikk også utlevert en liste over SD's angivere i Østfold, de såkaldte V. mann. Eller rettere sagt endel av disse, mange av Sipos egne folk arbeidet med egne og hemmelig hjelpere som ingen andre fikk kjennskap til og således heller ikke kom i SD.kartotekene.

Denne listen hadde jo den store fordel at man blev klar over hvilke personer som man måtte være på vakt ovenfor. Listen inneholdt navn på 15 personer hjemmehørende særlig i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad. Disses navn blev selvfølgelig omgående sendt til advarsel ad vanlige tjenesteveier. Det vanderfor ganske artig innen lang tid å bli advart mot de samme fyrer av folk innen ganske andre grener av hjemmefronten.

Snart blev forresten vår tillit til listens pålitelighet noe svekket, og vi fikk oss også en alvorlig forsikringskalkule. Det viste sig nemlig at der var medtatt navnet på en mann som i lang tid hadde gjort et aldeles udmerket arbeide for Mil.org. direkte for D.II. Omgående blev nøiaktige undersøkelser satt igang og det kom da klart frem at vedkommendes navn var kommet med på listen helt uberettiget.

Senere er det kommet frem at der også må være minst en feil til på angiverlisten. Dette viste at vi ikke kunne sette altfor stor tiltro til denne liste, og det var da også en meget medvirkende årsak til at vi ikke gikk til likvidering av noen av de oppgitte angivere. Det til tross for at vi fikk opplysninger om at særlig etpar angivere skulde være meget aktive og aggressive.

Forbindelsen med SD. kontoret varte til et stykke ut i desember 1944, da kom der op en historie som førte til at begge brødrene Hæbker måtte flykte. Gestapo hadde fått fatt i en mann fra Moss, som oppgav lederen for B. org. i Østfold. Denne blev arrestert og efter langvarig kjent "behandling" måtte denne oppgi sine forbindelser. Som følge herav skulde en lang reidke arbeidere arresteres. Der blev utferdiget arrestordre på 14 mann fra Fredrikstad og Sarpsborg. Dette var bare de som skulde tas i første omgang. Listen blev snappet opp og overlatt oss en sen nattetime. Hvis vi gav advarsler måtte våre kontaktmenn flykte, og det var meget stor beklagelse vi fandt å måtte gi slipp på

kontakten. Same natt blev arbeiderne varslet og samtlige flyktet til Sverige. Mil. org. tok sig av 8 mann fra Fredrikstad, som blev fraktet over et par dage senere.

Historien gav oss en annen leksjon, at man alltid måtte være særlig forsiktig når man opptok nye kontakter. Mil. org. hadde fått ordre til å oppta samarbeide med B.org. (bedriftsorganisasjonen) og dagen før B. org. lederens arrestasjon var kontakt oppnådd. Men heldigvis hadde vi med flid benyttet en mellommann som vi var sikker på at B.org. mannen ikke kjente. Området var således etter arrestasjonen sikret bare ved at denne mellommann blev beordret i deknning en kort tid.

Så lenge kontakten med SD. kontoret varte, hadde vi til enhver tid en sikker føling av hvor meget man viste på Gestapo. Det var ikke særlig meget, men vi forstod jo at helt uvitende om vår eksistens var de ikke. De hadde således en mann særlig plassert for Mil.org. etterforskning og det var den beryktede gestapist Dargel, som også var den eneste av SD. personalet i Fredrikstad som var tilstrækkelig intelligent til å bety en virkelig fare for hjemmefronten. Han og hans drabant, den norske Kjell Johansen, samt sekretæren Ebba Erichsen, blev fra nu av beset med etterretningens særlige oppmerksomhet. Alle tre var de hardkokte og hensynsløse, og de to mannlige gjorde sig også skyldig i stygge tortureringer av gode nordmenn.

Et par gange innen kapitulasjonen greiet de å lure oss, eller rettere sagt de greiet å undgå vår kontroll. Første gang var da vi av telefonabityningen, som vil bli omtalt senere, forstod at en russia var forestående. Der blev da sendt varsel til Sarpsborg og Moss. Begge steder, samt her i Fredrikstad, hele ledelsen i deknning, men da russion kom, viste det sig å være Rakkestad som var målet.

Årsmøtet var da ingeniør Halvorsen blev såret. Den affæren kom helt overraskende på oss. Da vi senere under forhør av Dargel, spurte hvordan han hadde fått rede på Halvorsen, kom det frem at hele historien berodde på en aneldelse fra en tysk soldat som tilfeldigvis hadde lagt merke til noen mistenkelige kasser inne i gården hos Østfold Radio. Dargel og Kjell Johansen la sig da i bakhold hos vaktmesteren i gården, hvorfra de holdt sig med kassene. Da så Halvorsen skulde anbringe kassene i kjelleren, kom begge styrtende til. Etter endel diskusjon fikk Halvorsen en chance og satte på sprang, men som bekjent blev han innhentet av Kjell Johansens kule. Dette var jo årsmøtet at samme herre hadde skutt på Hjemmefrontens folk, første gang var under røssian efter Mileff. da Erik Hamnestad blev såret. Denne tilhørte jo en oss helt uavhengig organisasjon, men også her skyldtes røssian rene tilfeldigheter. I det hele tatt kan man si at Gestapo kan kunne takke angiveri og rene tilfeldigheter, for de tilfeller da de hadde "success" i sin eftersøking av aktive hjemmefrontfolk.

Efter historien med Halvorsen blev det besluttet at Kjell Johansen skulde likvideres, og det skyldes alene at krigen sluttet så snart at han undgikk sin skjebne. Det er en tilfredsstillende for en kanskje nok så robust samvittighet å konstatere at påtalemyndighetene, nu efterpå, sannsynligvis vil forlange dødsstraff over samme.

Vi er kommet litt forut for begivenhetenes rekkefølge. Efterat vår kontakt ved SD. har flyktet, blev da planlagt mange nye utveier for å komme i ny forbindelse med kontoret. Det lyktes også å få en liten fob innenfor døren senere, men dette kunne ikke gi svært meget utbytte. Ved denne tid omkring årsskiftet 1944/45 var det var telefonvakt telefonkontakt kom og foreslo at vi skulde etablere telefonavlytting av Gestapos telefoner. Ideen blev grepet med begjærighet og vi gikk straks igang med å forsøke å skaffe



lokale og kvalifiserte folk til lyttingen. Dette viste sig å være en meget vanskelig jobb. Ja, det som skaffet oss det største bryderi i det hele tatt under okkupasjons-tiden. På grunn av den i høi grad delikate og farlige karakter ved dette arbeide, måtte henvendelsene foretas med stor forsiktighet, og svært lenge var det umulig å få kvalifiserte folk, og da vi endelig hadde disse klare, blev det like vanskelig å skaffe lokale.

Efter månedlangt arbeide lykkes det endelig "Jan" å bringe saken i orden, og nu fulgte en uhyre spennende tid med rapporter fra lytterpersonalet hver dag. Rapportene blev skrevet å 3 eksemplarer, hvorav et blev beholdt ved Området, et blev sendt til Distriktet og et blev sendt til England.

Vi hadde igjen kontakt med SD. og våre "lange Ører" gav oss igjen en følelse av å være situasjonens herrer. Adskillig nytte og hjelp var resultatet av dette arbeide. Den siste tid før kapitulasjonen blev også "Ortskommendantur"'s telefon avlyttet.

7 Ved siden av vårt arbeide for å skaffe "kontakter" innen selve SD . i Fergestedsveien 1 hadde vi hele tiden forbindelse med politiet, altså det norske politiet. Her innen område 1132 var vi i den heldige stilling at der helt til krigens slutt, var ansatt endel utmerkede jøssinger innen politiet. Disse fikk vi kontakt med, og de blev organisert i etterretningsgruppen og holdt oss underrettet om alt de fikk rede på. Selvfølgelig var deres innstilling også kjent innen NS. ledelsen innen politiet, og de blev forsøkt holdt utenfor i mange saker. Men allikevel var det uunngåelig at disse politimenn hadde rede på det meste som foregikk i byen. Ofte sendtes arrestanter til og fra fengslet i Gamlebyen til Gestapokontoret. Hver gang måtte en politimann følge arrestanten og ofte var det netop en av våre som var uttatt til jobben. Det var da lett å få gitt vedkommende

arrestant et vink som gjorde at han forstod at EV. stod bak og han fortalte da hvilke spørsmål han var forelagt og hvad han hadde måttet svare. Beskjeder blev så gitt til de som trengte det og instruksjer gitt til arrestanten. Også fengselsbetjeningen og da særlig herr Rustad ydet oss en overordentlig verdifull hjelp. Så snart en arrestant som vi hadde interesse av var anbragt hos Rustad, var forbindelsen i orden og rapporter om forløp av forhør og arrestgrunnlag, blev omgående rapportert til arrestantens tidligere chefer. Og beskjeder sendt tilbake til arrestanten om viktige ting som han burde vite for den videre gang i saken. Var for eks. en mann, i nærheten av den arrestertes hjem, i mellomtiden stukket av til Sverige, blev denne skamløst pådyttet alt ansvar så snart meddelelsen nådde fram til den arresterte.

Sambandet stod lenge nok så uvirksomt som rimelig måtte bli. Ved årsskiftet 1944/45 blev nye detaljerte planer utarbeidet. Det omfattet planer for stafetsamband ved skauløpere, samband ved sykler, motorcykler og biler, telefonsamband ved direkte linjer utenom centralene, og tilsnitt radiosamband. Et foreløbig utdrag av planene blev sendt "Avsnittet" til godkjenning. Dette drog lenge ut da våre planer selvfølgelig måtte være i overensstemmelse med høiere enheters planer. Etterhvert blev også våre plikter i så henseende utvidet, slik at vi blev tilpliktet å ordne vårt samband helt frem til Distrikt 11.s. samlingsstasjon ved Svindal kirke. Vårt kontaktpunkt med Avsnitt 113 var ved Tjernetjern for Vestre side av Glommen og ved Tvetevand øst for Isesjø for østsiden av elven. Et blikk på kartet vil vise hvilke lange etapper sambandet på dette vis fikk. For å få forbindelsen mest mulig pålitelig måtte vi opprette et sambandalag på Råde utenfor vårt eget område, dette blev organisert av Peder Fjeldbo. Det viste sig senere å bli et meget nyttig mellomledd som også var til stor nytte ved ordningen og sikringen av våpendropp til Garadet. Vår droppeplass hadde vi utsett svært tidlig, allerede i 1941 var vi ute og så på plassen.

Av hensyn til de utallige tyske stillinger rundt Fredrikstad og dessuten på grunn av de små skomarealer vi har hernede, blev droppeplassen lagt til den store myren vest for Trestikberget NØ Isbaktjern. Med andre ord vi fikk over 2 mils vei til droppeplassen og mannskapet måtte dra til og fra gjennom et område spekket med tyske poster. Forholdene var mer enn almindelig vanskelige og dette er selvfølgelig også grunnen til at vi kunne motta så litet våpen hernede.

Sambandskarene benyttet videre tiden til å innøve og gjøre sig kjent med rutene sine. Prøver blev arrangert hvor meldinger blev sendt de forskjellige ruter, flere ganger i ufyselig veir og det tjener karene til ære at de under disse vanskelige forhold aldrig sviktet.

I slutten av februar 1945 fikk vi sambandsplanene tilbake med de bemerkninger som var påført og nu blev der utarbeidet endelige og detaljerte planer for hele området samband- og varslingstjeneste. Hvert lag fikk sine nøiaktige instruksjoner og det blev nu et stort arbeide å sette hele sambandet i aksjons-yktig stand. Fra nu av overtok fenrik Blyesen sambandet med Ragnar Hansen som nestchef. Det blev arbeidet på spreng for at planene skulde kunne følges og resultatet var et samband som fungerte knirkefritt på mobiliseringsdagen. Sambandet blev jo delvis mobilisert den 1. mai, vesentlig basert på sykler og biler. Under de hektiske dagene frem til den 8. mai løp våre sambandslinjer i alle retninger, gjennom og forbi tyske poster, og det var en fornøielse å sitte i hovedkvarteret å merke hvordan det hele fungerte knirkefritt.

Ordrer og rapporter kom og gikk til alle områdetts grupper. Kontakt med Avsnitt og Distrikt gikk pr. jernbanebud og sykkelbud til alle døgnets tider. Og enhver kan vel forestille sig med hvilken spenning vi de 3-4 siste dage før kapitulasjonen i områdetts hovedkvarter på Hollestad gård, mottok sambandets ordo-

nanser. Spennende måtte det jo være for alle som fulgte med i radioen men det siste døgn for oss på Mollestad var spenningen nærmest untholdelig. Skulde det bli kamp eller kapitulasjon? Skulde vi bli nødt til å gi våre karer ordre til angrep?

Den stakdars uskyldige tyskeren som kom for å forsøke å få hamstra noe spiselig netop i denne hektiske tiden, får vel aldrig vite hvor litet verd han liv var disse minuttene. Like innenfor vindu og dør var minst 6 maskinpistoler klar til å ordne ham, i tilfelle han skulde opdage hvilket viktig sted han var dukket opp i.

Efterretningen hadde også sin mest hektiske tid disse siste ukene før kapitulasjonen. Ved alle større eller mindre aksjoner måtte Efterretningen være særlig aktpågivende både før og etter aksjonen. Det minste tegn på at tyske je viste om noe måtte komme rette vedkommende i hende. Når gutta i løpet av en uke 3 - tre netter, i ufyselig snøslaps, måtte på "Myra" for å ta imot dropp, måtte Efterretningen ha sine "lange ører" ute for å snappe opp om noen skulde ha snakket om den eiendommelige interesse for skisport, som pludselig blev så intent at 20-30 mann tok skia på nakken og drog tilskogs i slikt sørpeføre. - om kvelden. Selvfølgelig blev tildragelsene lagt merke til og vi måtte et par ganger ut etterpå for å advare de som hadde sett noe mot å snakke for meget. At det gikk så bra som det gjorde, skyldes nok at vi hadde hele folket bak oss. De forsted og holdt kjeft.

Slik arbeidet Efterretningen før og etter alle aksjoner. Før den berømte taubåtakasjonen blev det dagen før, innrykket en annonse i avisen om "Fellesøkte" av alle taubåtskipperne om kvellen. Dette skaffet oss en hektisk dag. Skulde aksjonsplanen være kjent? Efter våre undersøkelser måtte der tas bestemmelse om planen skulde ulykes. Tilslutt blev årsalen klarlagt og bestemmelsen om aksjon efter planen tatt. Den nervøse skipper som innrykket annonsen skulde bare vite hvilke vanskeligheter han brakte oss.

Fullt så heldig var vi ikke ved en senere anledning da vår sarmelding om dropp "Tann for tunge" kom får siste gang. Denne dag var der skudd et par mann utenfor Oslo og der var stor alarm blandt tyskerne. Rundt Fre rikstad stod der tyske patrulje på hvert hjørne og videre for hver ca 300 meter langs veiene ut fra byen. Under disse omstendigheter måtte Efterretningen advare mot at droppegjengen drog ut. Resultatet var at vi ikke kom frem til Myra og droppen gikk feil. Dette var eneste gang at området's oppgaver ikke blev 100% utført og hadd vi fått samme situasjon igjen senere, skulde vi hatt imot selv om det vilde ha betydd et par døgn uten mat og klesbyte for hele gjengen. Vi fikk nemlig adskillig stikkpiller fra andre Områder i sakens anledning. Her må vi gjøre oppmerksom på at der er noen forskjell på Områder hvor man bare hadd 10-15 min. vei inn til droppeplassen og vi som hadde vel 2 mils vei gjennom et område spekket med tyskere.

Ved en annen anledning tok vi til gjengjeld aksjon, tross alarm blandt tyskerne. Ved jernbanesprengningene hadde vi ordre om å brenne løs kl. 3 natt. Men på den annen side av fjorden og i Oslo tjuvstartet man og resultatet var at det herhos oss var full alarm og dobbelte tyske vakter langs baneløpet. Tross dette sprang ladningene til fastsatt tid så å si mellom benene på de tyske vakter.

Ved alle slike aksjoner hadde Efterretningen meget god assistanse fra sambandsgruppen, som ofte stillet mange mann til hjelp, det være sig til aksjonstroppene eller etterretning. Ved tau- båtaksjonen var det således like mange folk i arbeide i sikringsarbeidet som det var i selve aksjonen.

Imen Områdestaben var det forresten gæmtlig smækjelt mellom Børre (Slepebåtførre) og undertegnede. Børre vilde endelig ha fått i sambandets dyktige skaukareer til sine sprengkommandoer og undertegnede blånektet med den begrunnelse at det er lettere å lære

opp en revolverbanditt enn det er å få en fullt rutinert orienterer. Striden blev i almindelighet bilagt med at "Börre" fikk utlånt de karene han ønsket til spesielle aksjoner.

Arbeidet kunne by på enkelte morsomme episoder. Særlig når man kunne nyde skadefryden ved å erte tyskerne. Noen dage før kapitulasjonen fikk vi innvilget et møte med Gestapos eneste gjenværende Mil.org.ekspert Dargels sekretær, samt SD. kontorets tyske telegrafistinne. Disse hadde tenkt sig en liten utflukt i all uskyldighet. Da de så istedet efter å være grundig pumpet, blev kjørt ombord i en snøkke og kjørt til Sverige, da var det en sann fryd å høre rapportene om raseriutbrudd uten like hos de gjenværende gestapister. Efter senere forhør blev SD. personalet så forbitret at da disse viktige personer forsvandt, at de måtte gå igang med å knuse inventar for å komme til hektene igjen.

Endelig kom en ordonans med Mobiliseringsordren kl. 11.30 den 8. mai. Kapitulasjonen var et faktum og vårt arbeide blev å sørge for ro og orden. Sambandet fikk en travel dag, ordre om mobilisering av området gikk ut, og utover ettermiddagen og kvelden innløp meldingene om fremtøtet. Telefonsambandet arbeidet kvelden og natten og holdt alle linjer åpne hele døgnet rundt, og la nye linjer i en fart. Meldingene kom og gikk i ustanselig strøm, rapporter fra Efterretningens observatører innløp med jevne mellomrum. Systemet fungerte til fullkommenhet. Efterretning og samband løste sin oppgave til alles tilfredshet.

Noen uker etterpå blev det fredelig vaktjeneste for sambandet og efterretningen fikk endel arbeide i forbindelse med kapitulasjonen. Men dette er jo allment kjent så hermed slutter historien om "Efterretning og samband i Mil. org. O. 1132."

Ingvald Tendal

"Claus"

## GRUPPE 6/9 HVALER.

### Hvaler i søkelyset.

Hvalerøyene var i okkupasjonstidens første fase temmelig uberørt av de tyske disposisjoner. Etterhånden blev imidlertid søkelyset i stadig sterkere grad rettet mot området. I Grawningsund, S. Sandøy og på Vikar, Asmaløy, blev der for eks. opprettet faste stasjoner for avdelinger av det tyske sjøpolitiet. Dette hadde bl. a. til følge at farvannet omkring øyene til stadighet blev avpatroljert av tyske vaktbåter, hvorav flere også hadde Fredrikstad som basis.

I det siste året før kapitulasjonen var det mange tegn som tydet på en ytterligere utvidelse av kontrollen. Tyske patruljer var gang på gang ute i rekognoseringsoppdrag. Et av resultatene etter disse besøk, var bygningen av et temmelig generende vakttårn på Vikartangen. Samtidig blev der reist nye barakker for underbringelse av vaktmannskapet som blev knyttet til denne tjenesten.

Vaktholdet til sjøs blev også sterkt skjerpet, ikke minst som følge av den vellykkede slepebåtaffæren. Denne aksjonen, som med ett satte hele området i alarmeredskap, utløste en febrilsk aktivitet. Til tider kunne op til seks patruljebåter operere samtidig innenfor et temmelig begrenset felt. Passkontroll og visitering av fiskefartøier hørte til dagens orden.

Når tyskerne fant grunn til å beskjeftige sig såvidt meget med Hvaler, hang det sikkert for en stor del sammen med øyenes beliggenhet. Et blikk på kartet viser en straks hvilke muligheter en her hadde for kontakt med Sverige. Uten tvil hadde den sterke kontrollen vesentlig til hensikt å gjøre disse muligheter til skamme. En kan imidlertid, med stor tilfredshet, slå

fast at de i så måte hadde litet held med sig.

### GRUPPE 6/9 blir til.

Ut fra det som her er nevnt, vil man forstå at en organisert H-S. avdeling på Hvaler ikke vilde stå uten oppgaver. Det varte likevel lenge før oppsetningen av gruppen tok til. Dette vil imidlertid ikke si at den illegale virksomhet hadde ligget i dødvann i tiden forut. Så godt som under hele krigen var mindre grupper og enkeltpersoner knyttet til forskjellige grupper av arbeidet. Og jeg vil gjerne understreke at det var denne virksomhet som dannet grunnlaget for den avdelingen av hjemmestyrkene som senere blev satt opp

Gruppe 6/9 blev organisert høsten 1944. På forhånd hadde en del interesserte skuttet sig sammen i et mindre arbeidslag, hvor de forskjellige spørsmål blev tatt opp til drøftning. Kontakt med området var stillet oss i utsikt. Da den endelig kom istand, var en vesentlig del av grunnarbeidet utført.

Den som kjenner Hvalers topografiske forhold, vil være klar over at en her ute var avskåret fra å drive militær trening i det fri. Instruksjonene og oppøvingen blev derfor i stor utstrekning av teoretisk art. En samlet de enkelte lag for sig, gjennomgikk de alternative planer som var satt opp for området, og drøftet de forskjellige oppdrag lagene kunne få sig pålagt. Dessuten hadde man selvfølgelig de obligatoriske våpeninstruksjoner.

Av spesielle oppgaver som efter de oppsatte planer kunne bli aktuelle for oss, skal bare nevnes: sikring av alle fyrlys og destruksjon av sjømerker i de omkringliggende farvann.

Kon i Kosterbåt, ni i natten føljas vi åt..

Under oldpasjonstiden blev der ikke pålagt Hvalergruppen særoppdrag fra område 1132, Mange av gruppens medlemmer



var imidlertid engasjert i annet illegalt arbeid. Her skal vi bare ta med det som hadde direkte tilknytning til Mil.org.

Undertegnede hadde sommeren 1944 fått kontakt med Milorgs. centralledelse i Oslo og derfra fått som oppgave å organisere et ruteapparat for flyktninger til Sverige. Dette "apparatet" fungerte like til kapitulasjonen. I den siste tiden konsentrerte en sig vesentlig om import.

Selve oppsettningen av rutene gikk greit. Trøste fiskere, som alle brandt av iver etter å få gjøre en innsats, stillet sig straks til disposisjon. I land fikk vi også lett de nødvendige hjelpere, bl. a. flere kvinner, som uten tanke på den personlige fare, beredvillig stillet sig til tjeneste.

Å få en flyktningsrute over lengere avstand til å fungere knirkefritt, var mye av et organisasjonsproblem. Det var alltid nok av usikkerhetsmomenter, og disse blev særlig markerte når en måtte operere uten fast reisefører for en del av ruten. En måtte i slike tilfelle alltid regne med provokasjonsmuligheter og derfor ha spesielle sikringsforanstaltninger for å hindre vidtgående følger av en evtl. "sprekk". Alle detaljer måtte gripe inn i hverandre som hjulene i en maskin, og transportene skulde lykkes.

Det beste organisasjonsapparat vilde imidlertid ha stått maktesløst hvis vi ikke hadde hatt modige og snartenkte "fraktefolk". Og jeg vil gjerne ved denne anledning få gi min fulle hør til de gutta som natt etter natt, uten personlige hensyn, tok på sig denne vanskelige oppgaven.

Hvaler var, som kjent, sperresone. Mulighetene for å komme ut ut på legal vis var minimale. En måtte stadig regne med kontroll, og uten perfekte papirer løp man en temelig stor risiko. Alle flyktingene var da også utstyrt med "det beste som kunne skaffes" i denne retning. Passmannen hadde en vidunderlig evne til å etterligne selv den mest umulige

håndskrift. Til tross for stadig kontroll, både norsk og tysk, bar det alltid gjennom.

Engang holdt det forresten på å gå galt. "Hafenpolizei" fattet mistanke til en av våre "gjester" og begynte å eksaminere ham, feter først å ha sikret sig hans papirer. Heldigvis husket han både sitt dødnavn, "yrke" og "bestemmelsessted". Det var ikke alle som gjorde det. Men hadde spørsmålene fått en mer intrikat form, vilde han nok ha sittet ent i heisen, og sikkert ha dratt andre med sig i fallet.

De flyktingene som kom over denne ruten, blev sendt av S-L's eksportgruppe. Fra Oslo reiste de uten kjentmann, for så i Fredrikstad å bli tatt hånd om av våre kontakter der ( to av Mil.org. gutta i byen). En av byens kjente damer var også til stor hjelp. Transportene ut til Hvaler måtte stadig varieres. Både Kråkerøy og Torsnes blev brukt til "startbasis", men ofte blev flyktingene tatt ombord i snekkene midt o "tjuiske " byen, til dals rett for nesten på tyskerne. På utoverturen hendte det også flere ganger at en måtte passere de tyske vaktbåtene på kloss hold.

I de siste månedene gikk vi i stor utstrekning over til å bruke rutebåtene. Vi hadde nok våre betenkeligheter ved å anvende disse, så skjerpot som kontrollen etterhvert blev. Men faren ved stadig å ha snekkene gående i rute nordover, tvang oss til en omlegging. Dette viste sig også å være heldig.

Kontakten her ute på Hvaler var mange ganger litt av et problem. Det var greit så lenge våre egne folk var i aktivitet. Vanskeligere blev det når vi benyttet rutebåtene. Det var jo om å gjøre at flyktingene ikke blev sett sammen med folk fra stedet. Men ved hjelp av kartskisser, disse måtte studeres før avreisen, og ikke tas med, lyssignaler og stikkord gikk det som regel bra. Det hendte nok at flyktingene kom på avveier, men før eller senere blev de sporet opp og bragt i sikkerhet.

Videretransporten til Sverige fortjener et kapital for sig. Heller ikke med hensyn til den kunne man følge helt bestemte planer. Forholdene kunne veksle fra dag til dag og våre disposisjoner måtte tas derefter. I mange tilfelle blev det å holde "gjestene" i dekk en kortere tid, som oftest bare natten over, andre ganger kunne en allerede samme kvelden tiltre siste etappe.

Denne delen av ruten var på mange vis den vanskeligste og også den mest risikable. Selken, farvannet mellom de østre øyer og svenskakysten, var det siste året totalsperrret, og ruten måtte derfor legges sørover, forbi Tisler og Koster. Situasjonen så nok mange ganger temmelig floket ut og gang på gang "hang det hale i en tynn tråd". Men tråden holdt - og det var det viktigste. Adskillige episoder kunne nevnes, men plasshensyn tvinger en til begrensning.

Våren 1945 var vi oppe i en lei affære som lett kunne ha fått de alvorligste følger. To av guttene hadde påtatt sig å hente et par kufferter som var satt igjen i Havstensund. Innholdet var av en slik art at det ikke vilde være heldig å få uvedersvende smasherer borti.

Dernegangen skulde det gå galt. Fra den tyske vaktbåten hadde man observert snedka idet den passerte grenselinjen på vei hjem. Guttene var straks klar over situasjonen og satte kursen inn mot en liten holme i nærheten. Og før tyskerne nådde den igjen, hadde de fått lagt til og kastet den farligste kufferten i land. Ved en usedvanlig smart manøvre fikk de forhindret at tyskerne undersøkte holmen. De vilde i så fall uten tvil ha funnet kufferten og alle muligheter for å vri sig una vilde dermed ha vært sperret. Nå blev de, efter et foreløbig forhør, straks sendt videre, først til sjøpolitiet i Gravningsund og derfra til Gestapo i Fredrikstad. Her klarte de, til tross for at de

blev avhørt hver for sig og stadig spilt ut mot hverandre, å lure tyskerne så grundig at de allerede etter få dager blev sluppet fri igjen.

Ved sin koldblodige og snarrådige opptreden reddet disse guttene ikke bare sig selv. Uheldige omstendigheter bevirket nemlig at vi ikke fikk meldingen om det inntrufne før to døgn etter arrestasjonen. Hadde det gått slik som en etter alle solemerker skulde tro det måtte gå, vilde vel noen og hver kommet ille ut den gangen.

Episoden er betegnende for rutefolkens støyning. Hvaler kan med rette være stolt av sine trauste fiskere.

I tiden like før kapitulasjonen måtte vi av flere grunner innstille flyktningstrafikken. Vi konsentrerte oss da i stor utstrekning om import og det var anselige kvanta som på denne måten blev tatt hjem. I dette arbeide hadde bl. a. Civilorgs. tillitsmann stor del.

Det kan også nevnes at gruppens ruter førte post og meldinger av forskjellig slag til og fra Sverige.

Efter kapitulasjonen.

Dager og måneder gikk. Ingen behovet lenger være i tvil: det bar mot slutten for herrefolket. Og en dag var kapitulasjonen et faktum.

Illegaliteten blev med et et historisk begrep. Alle kamouflasjemidler kunne legges tilside. Aksjonsordren blev gitt- klart og utvetydig - pr. telefon.

Antallet av nazister på Hvaler var ikke stort. Snus halve procenten hadde latt sig infisere av giftbasillene. Med tyskertøse omfattet arrestasjonene ca. 30 personer.

Blant arrestantene var også den berømte stor-  
spion Kurt Gross fra Moss. Det var Sandby-laget som sikret  
denne celebre herre for de norske rettsinstanser. Gross kom  
fra Danmark med S/S "Mailand", som en kveld ankret op utenfor  
Herfjell. Ombord hadde han forsøkt å gi inntrykk av at han var  
norsk patriot til fingerspissene. Mens båten lå i Göteborg  
hadde han til og med hatt den enestående freidhet å la sig  
intervjue av en større avis., som i følgende ordelag skildret  
de lidelser han hadde måttet utstå på grunn av sin angivelige  
innsats for hjemmefronten. Nå var der også endel norske nasister  
med "Mailand". Disse stod under oppskilt av danske patrioter  
og skulde overleveres politiet her i landet. Om den het det i  
samme avis at de neppe hadde stor grunn til å glede sig over  
hjemreisen. Nå - gløden skulde heller ikke bli av så  
lang varighet for spionen. Såvidt jeg vet, sitter han nu på  
Akershus.

Til vår store fornøielse faldt det også i vår lodd å  
ta hånd om enkeltrepresentanter for herrefolket. Ved skjebnens  
ironiske spill skulde rollene fra oldtidens jomstiden byttes full-  
stendig om. Denne gang var det tyskerne som var på flukt. I mindre  
båter forsøkte de å komme over til Sverige og Danmark. Straks melding  
om dette løp inn, blev våre egne sneldrer benannet og sendt ut på  
leting. Da etterforskningen ofte måtte foregå om natten, var  
oppgaven temmelig vanskelig. Enkelte slapp nok unna, mens  
andre måtte gå i fangenskap.

Et par unge gutter hadde vi forresten adskillig bry  
med. De var knust inn til Papper på Vesterøy med en liten  
racer. Våre folk der trådte straks i aksjon, men guttene hadde  
ikke tenkt å gi sig så lett. De hadde våpen ombord,  
og det kom til skuddveksling, før de overgav sig.

Når entittet disse karene manere etter i sminne,  
var det ikke meget igjen av tidligere dagers herremenn.

fønelig forpjuakete og forskremte var de fleste av dem. Dagbøter som de bar på sig, var fullskrevne av sentimentale og salvmø- lidende betraktninger. Ellers bestod døtes eiendele for det meste av mer eller mindre suspekke kvinnefotografier. I det hele tatt gjorde de et ynkværdig inntrykk.

---

Opprensningen tok omsider slutt. Jeg tror de fleste var fornøiet ved å bli dimittert. Ganske naturlig ønsket en igjen å ta fatt på fredstidens normale sysler. De oppgaver som nå venter på sin løsning, krever full innsats av hver enkelt. Måtte den kameratskapets og samholdets ånd som så klart manifesterte sig i krigens tid, også bære arbeidet for land og folk i årene som kommer.

Martin Berg Kristoffersen.

GRUPPE P. B. 6/E. ( "Polar Bear" ).

var vårt rette navn, men vi blev (u) populært kaldt "Havnekommando".  
Hvad overskriftens merkelige bokstavsammensetning skal bety er vel  
uådvendig å forklare med annet enn "havneforsvar Østfold" og vi dannet  
altså Fredrikstad-avdelingen.

Mannen som organiserte denne gruppen var fenrik Inge  
Steensland fra Stavanger, som kom hit direkte fra England. Hans  
klingende navn dengang var Torstein Hille ( må ikke forveksles med  
domprosten som har samme etternavn). Forøvrig het han Askeladden,  
Lauritz Dalen, etc.etc. I det hele tatt, navnet skjønner ingen.  
Vi vil allerede nå røpe hans kompleks, nemlig at han kun var 21 år.  
Han måtte utgi sig for å være 26 for at ingen skulle miste respek-  
ten på grunn av hans unge år. Men at han var "mann for sin hatt"  
vet vel de fleste her i byen. For å sette evt.l.glemsomme på sporet  
vil vi bare minne om at det var Torstein som organiserte slepebåt-  
aksjonen sammen med Børre.

Nå vel, tilbake til Havnekommandoen. Den blev organisert  
den 28. mars 1945 og oppgaven var å forberede forsvar av havnean-  
leggene for det tilfelle at tyskerne vilde ødelegge disse under en  
evt.l. røming fra landet. Havneavdelene i Fredrikstad var av våre  
militære myndigheter ansett så viktig at gruppen blev førsteprioritet  
under uttagning av mannskap og utrustning.

De første gutter som blev uttatt og som sammen med  
Torstein skulde organisere forsvaret var:

"Gunnar"	- Ragnar Kjølberg,	havnechef
"Ernst"	- Erik Torgersen,	nestkom.
"Anton"	- Arvid Iversen,	aksjonsgruppe samt málchef Fr.stad 5.
"Frank"	- Frithjof Aalberg,	"killers and snipers",
		samt málchef Kråkerøy.
"Tor"	- Truls Ambjørnsen,	etterrettingsgruppe
"Per"	- Bjørn Berger	anti- og sprengningsgruppe
"Kristoffer"	- Knut Brynhildsen,	antibombegruppe
"Alf"	- Anker Pedersen	bordingsgruppe
"Lars"	- Leif Wilh. Tuxen.	"booby-trapping" & sambandegruppe.

Endel av gruppernavnene virker vel nærmest "utenlandske" for de fleste, og vi skal i korte trekk etter beste evne oversette:

Aksjonsgruppa

hadde en direkte militær oppsetning. Den skulde med hele sin "slagkraft" tre i aksjon hvor de andre gruppers "klisjt" ikke strakt til eller tyskerne blev for jævlige.

Killers & snipers

betyr noe så fryktinngydende som "dreperer og snikskyttere". Videre kommentarer overflødig.

Efterretningsgruppa

er grei. Her bør bare tilføies at Tor gikk så opp i arbeidet med spionasje at han aldrig var å se i forretningen sin. Folk trodde etter hvad vi har hørt at han vist var engasjert i "sorte børs".

Anti- og sprengningsgruppa

skulde sabotere evt.l. tyske sprengladninger eller foreta sprengninger som hindret tyskernes, f.eks. senke båter, som tyskerne vilde bruke som sperringer, på grunn varn hvor vi se-nere kunne få den opp igjen.

Artisambandsgruppa

var rettet mot tyskernes sambandslinjer. Det med å bryte motstandernesforbindelseslinjer skulde forresten være Kristoffers spesialitet.

Bordingsgruppa

skulde borde båter og ta den over til Sverige, eller føre den til et for de allierte hensiktsmessig sted, hvor de ikke vilde sperre innløpet, og senke den der. (Activ og Denofa 3 blev ført til Sverige av bordingsgjengen).

Booby-trapping & sambandsgruppa

var en lur gruppe. Den skulde lage feller for tyskerne i hamneområdene ved hjelp av håndgranater, alle mulige slags utlösere etc. Forøvrig sorterte vår egen ordonans-tjenestestander denne gruppa. Vi håper at ikke Tusan blir vred når vi avslører at han blev kaldt Booby-Lars.

Efter at denne staben var inndelt og vi hadde fått den nødvendige instruksjon av Torstein og løytnant Henrik Hansen fra Tønsberg, eller Gustav, som han het ( i England het han ikke annet enn K. riger-Hansen) begynte så oppsetningen av mannskaper. Av sikkerhetshensyn fikk hver gruppechef kun forbindelse med sine lagførere, og disse igjen hadde sine jegere. Etter samme linje foregikk også instruksjonen og gruppechefer og lagførere drev intenst med dette



praktisk tatt hver eneste dag. Det var i det hele tatt nye mystisk som skjedde på de forunderligste steder i byen på den tiden. Blandt de stedene hvor vi hadde instruksjon var: Seierstens Misjonshus, Byens Sykehus, Folkets Hus, Glommen Skofabrikk, Truls Ambjørnsens forretning, samt hjemme hos mange av gutta. Og den interesse og "fighting spirit" som ble vist av samtlige var gledelig. Det var ikke tale om betenkeligheter eller uvillighet på noen måte. Alle gikk like ivrig inn for oppgavene.

Instruksjonen er i grunnen et kapittel for sig. Instruktørene var prima og Torstein m. undskyldte at vi gir en stor blomst til Gustav som hadde mesteparten av dette arbeide. Du verden som han kunne sine ting og greiet å få banket selv de minste detaljer inn i våre mer eller mindre trege hjemmer. Og bevisstheten om at Gustav ikke bare var U&K.spesialist og kunne teorien, men også i aksjoner over hele landet hadde praktisert sin viten uten en eneste gang å bluffe med det overfor oss, gjorde at vi gikk dobbelt energisk inn for jobben. Han var et mannfolk i ordets egentlige betydning.

Det var å grunnen nok av artige episoder under instruksjonen. Det å farte byen rundt med våpen og sprengstoff som skulde brukes blev tilslutt helt dagligdags og det å ha stivt ben på grunn av en karabin som var stukket på innsiden av buksen gikk ogs, vel å merke hvis en ikke måtte paradere hele Nygårdsгатен. Særlig var det "morro" med "silent killing". Tor var stadig utsatt for Kristoffers robuste og koderiske overfall, og Pers hushjelp bærer vel den dag i dag blå merker etterat Per og Kristoffer brukte henne som "treningsobjekt". Hvis noen hadde sett oss 7-8 suaver karer samtidig ligge og tulle rundt hverandre i spisestuen til Per under forenk på å få våre respektive motstandere under kontroll, måtte de tro vi drev en filian av Veum.

En gang holdt vi på å gå "fen på" i Folkets Hus. Vi drev instruksjon på et kontor i 4. etg. som tilhørte formannen i Østfold fagl. Samorganisasjon, NS. Leister. Tilfeldigvis var Anker Pedersen ute på gangen, mens instruksjonen var på sitt høydepunkt og treffer der ingen ringere enn - Leister, som skal inn på sitt kontor. Anker reagerte lynsnart og ganske rolig forteller han til Leister at på grunn av Handelsskolens vanskelige stilling med hensyn til lokale hadde han måttet leie Leisters kontor ut til skolen. Og Leister venter spent utenfor mens Anker går inn og ber "klassen" pakke sammen og det varer ikke lenge før gutta med veske under armen passerer nasisten. "Undervisningen er over".

Eller tenk om Folkets Hus hadde glassvegger? De siste dagene før 8. mai drev 50 mann hverdag fra 10 til 17 med brenn- og stengun, rifle, karabin, pistol og alle mulige og umulige knep. At de holdt ut, fru Pedersen, å være midt i dette hvepsebolet har for undret oss mange ganger. Det har vært skrevet så mye om "hele Norges Siri", men De har sandlig vært "hele Fredrikstads Lise" og imponert oss flere enn en gang.

Tenk om den tyske bilkontrollen hadde undersøkt bedre den lastebilen med skrapjern som Fredrik Fredriksen fra Selbak kjørte? Han ble stoppet et sted på Rolvsøyveien, men tyskerne gad vist ikke mistenke skrapjernet. Og heldig for oss. For bilen kjørte inn i bakgården i Glommen Skofabrik og under skrapjernet lå en hel del containere med Havnekommandøens spesialutstyr, som derefter blev kontrollert og lagret på loftet.

Eller tenk om det skuddet fra en brenn-gun som ikke opførte sig dønn under instruksjonen hadde truffet en tysker der projektillet for nellen barakken på tollbodplassen. Det kunne forsviddt gjerne ha truffet en av grisene tyskerne holdt på plassen, saken hadde vært like ilde for det.

Minner, minner. Det kunne vist fylt mange sider.

Men, det er vel ikke hensikten å ta for nye plass med det i denne boka. Vi skal vel ha litt å grave frem fra hukommelsen når vi om mange år sitter gamle og minnende med et barnebarn på hvert kne og forteller om den gang bestefar var sabotør.

Innvertfall drev vi hardt med organiseringen etterat staben var satt op. Hjemme hos Gunnar eller på kontoret hos Ernst var stadig noen av gangsterne samlet. Nasister i naboskapet har etterpå fremholdt at de selvfølgelig viste hvad vi drev med, men de må vist ha regnet sig for å være kampefaller siden de ikke har angitt oss. ( Det med kampefaller: kfr. Reidar Lunds organisasjon mot tyskerne ).

Det var adskillig av en tilfredsstillelse da vi hadde "presset" tilstrekkelig mannskap fra Björn og vi kunne si at det vesentlige av instruksjonen var umagjort. Den samlede havnekommando på vestsiden, østiden og Kråkerøy utgjorde da vel 200 mann.

Og så etter den siste tidens konsentrerte innspurt kom den ordren vi i vår utrolig store optimisme hadde ventet på og lengtet efter i 5 lange år : "mobilisering". Hvad denne ene ord innebar av spenning, forventning, håp og krav til hver enkelt av oss om betingelsesløs innsats er det umulig å beskrive. Vi glemmer aldrig natten til 8. mai etterat vi hadde besatt havneområdene og opprettet hovedkvarteret i Tors leilighet i Dronningensgate. Telefonen kinte, meldingen blev gitt og mottatt, ordonanser kom og gikk - aktivitet og uvissheit. Ingen sov. Alle ventet - hele natten gikk mens vi ventet på ordre om videre aksjon. Det var et stort øieblik da vi tidlig om morgenen stod ute på takverandaen. Alt var stille, slik som bare en vårmorgen kan være det. Og pludselig ruller flere biler opp foran politistasjonen rett under oss. Alvorlige, kraftige karer fra 6/3 besetter bygningen. Alt går stille og rolig, karene snakker nesten ikke, de gjør bare det de er beordret til.

46

Det var ikke fritt for at vi blev blanke i sinene der vi stod og en vennelig følelse i halsen gjorde sig gjeldende på noen hver. For et stort øieblikk å være med på å overta alt det som hadde blitt tatt fra oss.

Men vi fikk ikke være lenge i ro. Snart begynte arbeidet også for oss. I løpet av den første uken var det et intenst arbeide som på sett og vis gav oss utløsning for 5 års tvang. Det kan også være mange detaljer å berette om fra den tiden. Men det får være. Vi vil innskrenke beretningen med i korthet å nevne noen av de mål som blev besatt av Havnekommandoens styrker:

Porselensfabrikken med kai, Fredrikstad mek. Verksted, Glømsens mek. Verksted, Gamlebyferja, Ekstraksjonsverket, Denofa og Lilleborg med kajanlegg, Tremelfabrikken på Nabbetorp hvor tyskerne hadde stort lager og så befestningene i Öienkilen, Kjököya og delvis Bauer.

Guttene gikk inn for oppgavene med en presisjon som var gamle soldater verdig og alle uten undtagelse var det en fornøielse å arbeide sammen med.

Noe må vi allikevel ta med fra den tiden efter 8. mai. Det var da Torstein gikk til angrep på den tyske Hafenskapitän. Den gode Torstein syntes det gikk altfor sent med å få den tyske marinen til å rømme sine vaktobjekter og stillinger forøvrig, og gikk til Hafenskapitän under foregivende av å være en engelsk officer fra The Allied Commission i Oslo. Selvfølgelig kunne han ikke annet enn engelsk og måtte alltid ha med en som talte. Det var en fornøielse å høre på hvordan tyskeren av respekt for "Commissionen" i almindelighet og Torstein i særdeleshet påddet sammen det ene efter det andre og klimaks var nådd da Hafenskapitän blev oppfordret til å rømme leiligheten sin i Dron-

ningensgate og gjorde det uten innvendinger. "Sic transit gloria mundi".

Likeledes var det med Ortskommandanten. Han fikk også besøk av Torstein supplert av løytnant "Gustav" for å ha med en fra "anssen". Offisielt kunne Torstein bare engelsk, Gustav norsk og Ortskommandanten bra tysk, selvfølgelig. Det var ikke lett å være tolk i det tilfelle, for så mye innestengt latter har det vel aldrig vært prestert ved et forhandlingsbord. Resultatet var imidlertid at Ortskommandanten flyttet til Kongsten og overlot Handelsstanden til Havnekommandoen. Kommandanten måtte til og med sende tilbake sin egen radio da Gustav forlangte to apparater.

Våre forskjellige forlegninger var: Truls Ambjørnsens leilighet, senere også frøken Stabells i samme gård + Hafenkapitåns Kjøpang, Porselensfabrikken, Bjørn Bergers hjem, Sjømannsskolen, Denofa, F.M.V., Glommens m. V., senere Handelsstanden og tilslutt Gjestgiveriet i Gamlebyen.

Det er vel på sin plass her å si alle de private som tok imot oss vår hjertelige takk for all inntaksmønstret og hjelpsomhet. Det kunne ikke være bare en fornøielse å ha oss tråkende ut og inn på parkettgulv og tepper, for vi var ikke alltid så hensynsfulle.

Havnekommandoen deltok også i de defileringer som var. Først for distriktschefen, så for H.M. Kongen i Oslo, og tilslutt Avsnittschefen. Det blev oss fortalt at PB.-gutta alle steder blev fulgt med stor interesse på grunn av sin flotte marsj.

Til sist vil vi gjerne takke til alle kanter for interesse, samarbeide og fremforalt kameratskap. Dette siste å merkelshet gjør at vi oppbevarer tiden før og etter 8. mai 1945 som et av våre lyseste minner.

Erik Torgersen

## FORSYNINGSGRUPPEN.

En del av oss innen Mil. org. var store optimister, som allerede på et tidlig tidspunkt ventet invasjon i Norge. Ivervning av rekrutter var det som naturlig optok vår tid i de første årene og merkelig nok tenkte vi ikke så stort på selve forsyningen og forsyningstjenesten under en evtl. kamp. Mat var detforholdsvis også noenlunde bra med den første tiden, så hver enkelt jeger hadde fått ordre om at ryggsekken skulle stå klar med det nødvendige til de første tre dagene. Men etterhvert som det blev mer og mer vanskelig med mat, måtte vi også tenke alvorligere på de problemer som kunne dukke op ved en evtl. invasjon eller geriljakrig.

Vår første områdechef Istre begynte etterhvert å tenke litt på selve forsyningstjenesten, og henvendte sig som naturlig var til sin venn Rolf Aronsen, som drev grossistforretning og hadde lager av forskjellige slags matvarer, som hermetik etc. og han fikk da ordre om å kjøre alt som spiselig var på "skauen", hvis noe skulde hende. Så langt kom det jo ikke i Istres tid, da jo den "berømte senderen" på Engelsviken satte en stopp for hans energi og virkelyst for dette arbeide her i landet. Dettemed senderen var Istres siste jobb her, og merkelig nok var mannen som betjente senderen den første som blev underholdt av Mil. Org. 1132's forsyningstjeneste.

Efter en stille periode som kom efter at Istre forsvandt, gjorde efterhvert varemangalen sig gjeldende og da atter arbeidet innen Mil.org. tok til måtte naturligvis også forsyningstjenesten organiseres på nytt.

Valget faldt da på mig og jeg måtte forsøke også å skjømte denne stilling ved siden av mitt arbeide som stabeschef sammen med kollega "Björn".

Den første opgave som forelå for forsyningschefen var å utruste et såkaldt Q-lag, et lag på ca. 8/10 mann som skulde ligge på skauen og opføres i våpenbruk og ellers til prima jegere og instruktører. Disse måtte leve godt og det må jeg så de gjorde. Den opsatte rasjon var for de viktigste varer slik pro persona: Kjøtt 250 gr., 1 brød plus litt hårdbrød, 50 gr. smør, 50 gr. forin pr. dag, hertil kom litt mel (også hvitt) samt endel kjøtthermetik fra distriktskommandoen, så det slapp jeg foreløbig å skaffe tilveie. De andre ting gikk også forholdsvis lett, da det var mange som var svært hjelpsome. Men naturligvis måtte man gå forsiktig til verks. Margarin fikk jeg ordnet ved stor og god hjelp av disp. Stangebye ved Borgar Margarinfabrikk, som leverte storparten av det lager vi også hadde den 9. mai ved inmarsjen i byen.

Det gikk slag i slag fremover med stadig nye oppgaver, flere og flere som skulde ha forsyninger, instruktører som kom her til byen og ellers andre som måtte trenge det, som f. eks. karer som lå i dekning. Der krevedes ikke så litet varer til bare disse utdelinger, men der måtte også tenkes på de ca. 1000 jegere, hvis noe skulde hende. Alt som kunne skaffes på rasjoneringskort, blev litt efter litt kjøpt inn, og lagret på forskjellige steder, forretninger o. l. Her må det være mig tillatt å fremheve to forretninger som har gjort sitt ypperste for å skaffe tilveie varer til våre formål, nemlig Brødr. Simsensens Eftf., herr Asbj. Grimsøen, Bakgaten, Fredrikstad og herr kjøpm. Ole Johansen, Grevik. Det var ikke små mengder varer disse to har levert i årenes løp. Til og med danskeflesk blev kjøpt inn på rasjoneringskortene, som blev fremtryllet i ikke så få eksemplarer. Ja, dette danskeflesket hadde jeg i grunnen meget arbeide med, for det var jo ikke bra å opbevare det saltet. Løsningen måtte være å legge ned endel hermetik. Jeg måtte derfor henvende mig til en hermetikfabrikk, og herr Joh.

Arents-Johansen, på East Norway Canning Co., stod til disposisjon og skaffet bildbokser og etterpå falset disse. Til dette arbeide kunne vi bare bruke lørdagene, da arbeiderne da sluttet tidlig. Etterat boksene var falset blev de kokt 2 ganger med 1 dags mellomrum. Disse kokninger blev gjort i bryggepannen, når mit vertsfolk var ute. - Alt melet som var innkjöp, var også et problem. Bröd blev det vanskelig å få bakt i faten så det beste var å få engjort det i fast form. Jeg fikk derfor noen bakere til å lave skårødd, og det blev ikke så få papirsekker fulle.

Opsamlingen av varer var nå så stor, så vi kunne begynne å fordele på de enkelte grupper. Det blev nå først og fremst å inspisere de forskjellige grupperes opbevaringsteder, som måtte være tørre og lett tilkømmelig ad skogsvei. For hver gruppe blev der utpekt en forsyningschef, som hadde ansvar for lagringen.

Mitt arbeide tiltok etterhvert og jeg hadde mere enn nok å gjøre som forsyningschef og min kollega "Bjørn" måtte overta mitt arbeide som stabschef.

I 1944 ansattes av distriktskommandoen en mann her i byen, ing. S. Halvorsen, "Jan" for å ordne transport av forsyninger fra Sverige. Slike transporter hadde da foregått i lengere tid, men nå måtte det foregå i hurtigere tempo. Alle disse forsyninger gikk først veien om Moss, for derfra å fordeles på de forskjellige områder. Det blev nu flere Sverige-turer, som jeg i grunnen betraktet nesten som fornøielsessturer i forhold til meget av det arbeide på "Landjorden", hvor farene lurte overalt.

Tiden gikk fort fremover, og nå var det ikke nok å gi ordre skriftlig med "Bernt" eller "Fim" som underskrift, nei, jeg måtte vise mitt ansikt frem for stadig flere og flere. Gruppeforsynings tjenesten måtte organiseres godt, altvilde jo avhenge av at alle jegere fikk mat, intet måtte klukke der. Hver gruppes forsynings-tjeneste bestod av forsyningschef med 4



hjelpere og lastebil, som stod klar på kort varsel. Her nå det bemerkes at det foreløbig bare var 5 slike grupper. De øvrige grupper var så spredt å forskjellige arbeidsområder så deler av disse måtte søke kontakt med nærmeste gruppeforlegning. Alt blev organisert med henblik på krig. Først på vårparten 1945 begynte det så smått å komme litt av de utenlandske forsyninger også til vårt område. Vi var imidlertid godt rustet fra før. Hovedlageret hadde vi opprettet hos Rolf Aronsen eller "Finsen" og der arbeidet vi stridt med å få alt til å klaffe. Kjøtthermetik (middagsmat) til de ca. 1000 jegere, måtte vi beslaglegge på et par lager som hørte staten til, men så var også alt i orden for en "fin-fordeling". Jeg hadde satt mig som mål å skulde skaffe mat for minst 7 kampdage for 1000 mann. Det var jo ikke noe lite kvantum mat, men efter at dette var utdelt, kunde hovedlageret ennå tåle minst 7 kampdage til. Vi så derfor dagene lyst inöte.

Det var noen spennende dage fremover vårparten, og vi ventet hvad som helst. Endelig 1. mai kom mobiliseringsordre for staben og denne gikk i delring på det uttatte hovedkvarter. Hovedlageret måtte nå også flyttes til det tidligere utpekte sted hvor forsyningstjenestens hovedkvarter skulde opprettes. Dette var hos bonde Arne Valle i Önsöy. Ved første besök hos ham tidligere på våren, stillet han sig straks velvillig til å avse lagerplass og opholdsrum. Alt arbeide gikk fra begynnelsen knirkofritt, hver mann utförte sin ordre uten sømmel. Arbeidet måtte fremdeles föregå i det skjulte eller kamouflert og transporten föregikk med betryggende sykkelpatruljer foran bilene. En dag var de på "hengende hår" at tyskerne skulde stoppe oss på Skära. En syklist som var kommet mellom vår siste patrulje og bilen blev stanset og det så ut som flere tyskere vilde sperre veien. "Finsen" som kjörte, var et eneste spørsmålsteget. Små kunne vi ikke, dertil

var vi for nær. Vi hadde våre revolvere, men vi var straks klar over at vi var dødsdømt hvis vi måtte opta kampen mot de 10-12 tyskere som stod foran oss. Det eneste var å sette full speed på og stole på lykken. Det stod oss også bi. En av tyskerne stillet sig midt i gaten og det så ut som han vilde stanse oss, men trakk sig tilbake, og vi for forbi og suknet lettet. En patrulje som vi netop hadde passert og en som var et stykke foran hadde stanset i den tro det vilde gå galt med oss. Det var en dyrebar last vi hadde, og var vi blitt stanset, hadde nok vår saga vært ute - Tiden frem til 9. mai hadde vi kun staben å underholde og utdeling av diverse utstyr.

Men så kom marsjordre natt til onsdag den 9. mai. De forskjellige grupper hadde sine oppgaver og besettelsen av byen skulde foregå. Det blev noen spennende timer om natten og utover dagen. Menalt gikk efter programmet og nå måtte ikke mattilførselen svikte. Det blev gitt ordre til forskjellige spisesteder om å motta oss og gjøre istand middag. Hele forsyningsavdelingen arbeidet på høitrykk og endelig på eftermiddagen var alt klart til flytning til byen. Avdelingen bestod av ni biler fullt lastet. Efter å ha kjørt gjennom en begeistret by opprettet vi hovedkvarter i Fergestedsveien 1.

De forskjellige grupper hadde mat nok en tid fremover og ordnet selv frokost og aften, samt all forsendelse til vaktgrupper. Men det var klare jegere enn berignet ca. 1350 til å begynne med, inkl. sanitetsavdelingen.

Det blev en hektisk tid på forsyningsavdelingens kontorer, det blev å arbeide til langt på natt for alle funksjonærer, men det gikk med liv og lyst for det var jo denne tid vi alle hadde sett frem til, om det blev på en mere "tam måte" enn man hadde tenkt sig.

Efterhvert kom det nå fra Sverige gjennom Fredrikstad forsyninger og utstyr til hele Distrikt 11 ( D 11) og når jegeren sluttet, kunne de som hadde mistet noe, fått ødelagt eller de som var dårlig utrustet, få svenskeutstyret med sig hjem. Dårlig utrustet var jo de fleste, for støvler og kler har ikke vært godt å få tak på i denne tid.

Stort sett tror jeg guttene har vært svært fornøiet med alle forsyninger, selv tobakk i denne vanskeligetid. Derimot var det enkelte av byens befolkning som noen ganger kunne beklage sig. Det var jo svært vanskelig å skaffe mat for publikum i denne tid, sånfolk kunne jo tro, vi tok det som var, men det var gjort til en gyllen regel at intet skulde tas fra publikum, og det blev det heller ikke gjort. I den siste tiden blev vi tildelt kjøtt gjennom fylkesforsyningsnemnda., 125 gr. per person i uken. Men det tok vi ikke ut i sin helhet, og da vi sluttet, var det hele 750 kg. kjøtt som vi hadde spart og som da kom andre til gode.

I vårt arbeide var der aldrig noen egeninteresse bak. I 5 lange år hadde vi alle arbeidet med livet som innsats for å gjøre det beste for landet og det var derfor en stor glede når vi nu kunne vise befolkningen at vi hadde arbeidet for alle og til felles beste for fremtidens NORGE.

John Olaveson.

"Finn".

## SJÖTRANSPORTGRUPPEN.

### Flyktnings- og sjötransport.-

Sjötransportgruppen har gjennom krigsårene gjort mange hundre turer på Sverige med flyktninger. Først som privat foretagende, men fra sommeren 1944 blev den optatt som fast gruppe med 6 båter. Disse båter var små sneldker fra 20 til 30 fot, som gikk regelmessig med flyktninger nedover og varer, våpen osv. hjem igjen. Våre båter lå også klare ved de forskjellige aksjoner, som blev foretatt i land, bl. a. ved slepebåtaksjonen og ved jernbanesprengningen.

Leder for denne gruppe var undertegnede, som organiserte den fra først av og forestod dette arbeide til krigens slutt. De karer som gikk den første tid var Bjarne Solvang og Arne Henriksen. Bjarne Solvang blev 1944 overført som fast sjötransportmann for D. 11 og bodde i Sverige det siste halve år. Arne Henriksen gikk i begynnelsen bare med flyktninger, men kom etterhvert bort i våpentransport og gikk med begge deler. Så har vi Norwald Johansen, Erling Moen, Per Henriksen, Eiler Leira, Kjell Solvang, Arne Lorentsen, Ragwald Bårstad, Ernst Edvardsen og Anker Olavesen. Alle våre båter gikk i all slags vær, vinter som sommer, og karene sa aldri nei når de blev bedt om å gå det beste ved det hele var at alt gikk kuirkefritt gjennom hele krigen uten at noen av våre folk kom i tyskernes klør, skjönt det så mange ganger stygt ut. Selvfølgelig tok vi alle forholdsregler, etter vår forstand da og det viste sig å holde. Bl. a. utfordiget vi et brev som alle båtfolka fikk, og som skulde vises frem hvis uheldet var der. Brevet lød:

Oslo den .....

Herr N.N.

Da vi er opmærksom på at De har en god og brukbar båt som vil egne sig godt for en tur til Sverige forlanger vi av Dem, i tilfalle det skulde bli nødvendig, at De går en tur for oss.

Tid og møtested vil De få nærmere beskjed om. Nekter De å gå, må De selv ta følgene.

#### Hjemnefronten.

Heldigvis slapp vi å bruke denne, men det var jo en god sikkerhetsventil for båtsolkne, som selvfølgelig på et sådant løp ikke turde noe annet enn å gå.

Vi hadde våre faste lagerplasser på hytter både på Torsölandet, Hvaler, Kråkerøy og Onsøylandet. Særlig på Hvaler hadde vi et bra sted som blev benyttet til nær sagt alt mulig. Riktignok fikk eieren av hytten beskjed fra stedets nasist om at der foregikk meget rart på hytta, men heldigvis kjente eieren til vårt forhold, så han sa at han hadde leiet bort hytten og det gav nasisten sig med.

Vi hadde også våre faste plasser i Sverige å gå til. Bl. a. Koster og Hafstensund, og det er adskillig tusener tusener flyktninger som i taknemlighet tenker på den gode mottagelse og forpleining de fikk av tolskerne dernede. Til disse plasser gikk vi som regel bare med flyktninger som ikke tilhørte noen spesiell organisasjon. Med våre folk, både flyktninger, kurierer og sabotører hadde vi vår egen plass å gå til. Det var til en øy ute i den svenske skjærgård som het Lindöy, den ligger ut for Hafstensund. Denne øye var okkupert (holdt jeppå å si) av Mil.org. og det er ikke få som har nytt godt av vår norske forlegning der, det er heller ikke få sabotører som kom over Lindöy og hjem under krigen. Chefen for denne forlegning var vår felles venn Einar

Sørensen fra Sandefjord. Denne mann tror jeg jeg tør si har utført et av de største arbeider for Mil. org og vårt land dernede. Den omsorg og hjelpsomhet han viste oss var enestående. Dessverre faldt han på sin plass ved en eksplosjon dernede på Øya noen dager etter freden. Han blev så forbrent at han døde av sine sår på sykehuset i Strömstad. Vi vil minnes denne hedersmann. For at sjötransporten skulde gå bra, måtte vi også ha et godt organisert mannskap herhjemme. Disse landmannskaper var fra forskjellige grupper, vesentlig fra 6/5. De forestod alle forberedelser først ved å møte flyktingene på bestemte steder, hjelpe dem med dekkplasser og følge dem ut til utskibningsstedene, forði alle tyske vaktpostet og dette arbeide var ikke av de ufarligste.

Skal her nevnes noen av de episoder landmannskapene hadde. Som det vil fremgå senere hendte det flere ganger at vi hadde mellom 20 og 30 flyktinger om gangen. Vi måtte selvfølgelig sørge for at det ikke blev den rene karavane utover, og en annen ting: Flyktingene hadde som oftest alt for stor pakning, som vi som regel måtte redusere for ikke å vekke alt for stor oppmerksomhet.

Engang blandt de mange var det en doktorfamilie. Doktoren selv hadde bruddet begge armer og var gipsset. Fruen hadde en tung oppalning og dertil en liten 2 1/2 års gammel pike. Piken blev påsatt på en cykel oppe på endel pergas, men hun gråt fortvilet hele veien utover, så det var ikke til å undgå at det vakte oppsikt. Merkelig nok gikk det bra.

Da Helge S. Halvorsen blev skutt og bragt til hospital og kom sig derfra om natten og videre i dekning i byen blev det vår oppgave å få han til Sv. Ildstilbedt som han var med en stor bandasje om hodet, blev han hentet i bil og kjørt til Slevik hvorfra sjötransporten skulde gå.

På veien ut fra byen hadde vi ti cyklister godt bevopnet som sikringspatrulje. I et skogholt forlot vi bilen og gikk i ca. 10 min. til en hytte hvor Halvorsen skulle hvile litt. Imidlertid lå båten klar. Halvorsen måtte igjen på benene og kom sig ombord. Tross alt hadde han humøret i orden hele veien. Det var tåke og dårlig veir, men turen til Sv. gikk uten uheld. Noen dager før freden hadde vi en delikat oppgave da vi fulgte to damer, en norsk og en tysk, som begge var ansatt på Gestapokontoret ut til en hytte på Kråkerøy. Vi hadde også da en godt bevopnet sikringsstyrke med. Disse damene gjennomgikk gud vet hvor mange graders forhør av 2 fra staben. Forhøret varte i 4 1/2 time og det fikk nok vi føle som stod ute og frøs. Endelig var forhøret endt, båten lå klar og så bar det til Sv. Før jeg nevner noe om de forskjellige episoder våre faste sjøtransportfolk hadde, vil jeg fortelle en hendelse vi hadde på Hvalerbåtene, for det var klart at vi brukte alle mulige måter for å få flyktingene over. Korteste vei hadde vi i sin tid fra Torshlandet og med robåt over. Det var en ung dame fra Bergen vi skulle inn med til Hvaler. Vi blev enige om at vedkommende som skulle følge henne utover, skulle gå på båten på vestsiden for å kontrollere om alt var klart. Undertegnede skulle følge damen til Østsiden, alt så lovende ut. Kiribø var første båt som la til på Østsiden og der var merkelig nok ingen kontroll. Så kom Hvaler og legger inn til og landgangen var klar. Der står følgesmannen og gir mig tegn på at alt er i orden, jeg ber damen gå ombord. Da vedkommende kommer midt på landgangen dukker det pludselig op en tysk officer og roper stopp samtidig som han henvender sig til kapteinen og spør om det ikke er noen kontroll. Tror nok kapteinen forestod vår situasjon, for der utspant sig en ganske livlig diskusjon. Flyktingen på landgangen svarer sig halvt mot mig som står ved siden av tyskeren, jeg gir

herne tegn om at hun skal fortsette og innen diskusjonen mellom kapteinen og tyskeren var ferdig, var flyktningen ombord. Tyskeren begynner da selv å kontrollere pass osv., men vår dame fikk han ikke klos i for hun var velberget ombord og kom frem og videre til SV.

Våre sjøtransportfolk hadde nok mange spennende og interessante hendelser og skal jeg nevne noen få av dem. Det var forresten Norwals Johansen og Erling Moen som gikk med Halvorsen. Det var også engang Norwald på en tur nedover med flyktninger kom ut i tett tåke, å måtte bære av sjøen uten å vite hvor det bar hen. Resultatet blev at han havnet inne i Harfjøl ved siden av en tysk vaktbåt. Heldigvis tenkte nok ikke tyskerne på å undersøke båten, så det gikk bra. Her vil jeg bemerke de dårlige og mangelfulle utstyr våre båter fikk i forhold til det utstyr båter fra andre distrikter hadde. Det eneste vi fikk utlevert var 3 stk. Silva terrengkompass. Vi arbeidet meget for å skaffe båtens nødvendig utstyr, men det uteblev. Av de mange episoder båtens har vært utsatt for kan også nevnes at to av båtens som begge hadde last inne blev bordet av tyske vaktposter, som heldigvis nåiet sig med å kontrollere papirene.

Bjarne fikk en gang ordre om å gå med en kar som området ikke vilde ha herhjemme og som måtte narres iveri under påskudd avat han skulde være med ut og hente våpen. Turen gikk fint ned til fyrskibet i Langrenna hvor også et svensk tollopsysskib lå. Bjarne bordet tollopsysskibet og gikk ombord og nedunder dekk og fremholdt forholdet for chefen. Denne sa at de ikke kunne ta ham og at vi måtte ta ham med hjem igjen. Bjarne hadde ordre herfra at mannen ikke på noen



måtte måtte hjem igjen og sa til chefen at de måtte ta ham.

Efter ennu et benektende svar sa Bjarne: Vel, vil ikke dere ta ham nå vi gå på sjöen og skyten. Tollchefen spurte da: Skyter ni folk i Nörje, hvortil Bjarne svarte, jajamen, dette synes nok tollchefen var for mye og overtok mannen. Det var nok ikke alltid så bra folk vi hadd over. Dette fikk vi nok Ragnvald Bärstad erfare, da han hadde en tur med tre mann. Han ringte mig op da han kom tilbake og sa at det var därlig firak. Disse karer var vist bare lusete og skabbete.

Vi fikk ordre om å ta med to franskmenn, og det var jo i orden, men da båten kommer tilbake, meldte båtmannskapet at det var tre franskmenn, hvilket vi selvfølgelig protesterte på, men måtte gi. Undersökte da hos vedkommende som hadde de to. Han protesterte også. Saken var at da de to blev fulgt ut til skibningsstedet, traff de en tredje franskmann som også hadde römt fra tyske ne og han blev med samtidig.

En annen morsom historie, var fra en tur nedover. Blandt de mange flyktninger som var med, var det også en dame som nok hadde tatt sig noen nervestyrkere, som fölte hun skulde gjøre sitt fornödne, men hvor: Hun kunne jo ikke sette sig på reidken i den svære sjö. I båten var der en liten tredunk til dette bruk, som da vedkommende skulde benytte, men ak.o.v., den veltet. Resultatet blev da at to av mannfolka ombord måtte holde herne frem og har man litt fantasi kan man nok se skuespillet.

En annen tur vi hadde hvor to båter gikk ifölge fra Enhuskilen, var det litt av hvert på veien. Vi skulde gå fra Enhuskilen kl. 9 om kvelden, men på grunn av därlig vær kom vi ikke avsted för kl. 2 om natten. Tvers over Lera hadde begge båter motorstopp, tilsammen 8 ganger. Det var heller ikke bra, da det lå en vaktbåt ut på der. Omsider kom vi da ived, og kaldt var det, så smådrummene hjalp bra. På den turen

Det var mørkt og vanskelig å holde følge, men da lyset seg på, var vi kommet ned til Ursholmen på Sv. Den bakerste båt kom da op til oss som var i den første. Vi fikk da se et festlig syn, for en av båtmennene i bakerste snekka som nok hadde fuktet sine leber litt, sat med rorkulten i den ene hånd og i den andre holdt han en hollenderfrk. Vi kom da inn til Lindøy omsider. Der fikk vi et meget trist budskap om at av to båter som hadde startet for Norge om natten, gikk den ene ned i en brottesjø og blev vekkt.

Må også fortelle om en tur vi hadde nedover som bl. a. stabschefen var med på. Vi startet fra Trolldalen også med to snekker og 24 flyktninger. Kaldt og dårlig vær var det og vanlig motorstopp hadde vi ned gjennom Skjelsbosundet. Vi skulde da for å undgå noe av det dårlige været, forkorte turen en del ved å gå innen for Akerøya. Vi kom også bort til festningen derute, men i skumringen fikk vi se omrisset av et tysk krigsskib, som lå ved innseilingen til løperen. Vi måtte da snu og gå utenfor Akerøya og kom godt frem til Koster, selvfølgelig forfrosne og våte. Båtene gikk da hjem igjen, men utover natta kom Norwald igjen med nyblast. Han gjorde to turer den natta. Om morgenen blev flyktningene transportert av tolderne inn til Strømsstad. Det var også på mere nippet at både stabschef og undertegnede var blitt intervert. Imidlertid blev det ordnet og vi drog ned til Hafstensund og flyttet inn på pensjonatet der. Her traff vi flere av Mil. Orgs gutter som arbeidet dernede og vi hadde det bra. Nå, ja, vi hadde jo våre oppgaver som selvfølgelig blev utført. Men så skulde vi hjem igjen da og det viste sig å være umulig da det var fuld storm ute. Der sat vi i 6 dage. Vi kunne heller ikke vise oss ute da det varket mange nordmenn dernede og vi måtte ikke bli gjenkjent. Men heldigvis fikk vi lånt en kortstokk og da det for Kitt Norwald og mig å "vri" hale døgnst,  
blev

Endelig en dag blev det meldt brutbart var og vi begav oss hjemover en lørdag aftenmiddag. I konferanse med våre folk dernede, blev vi orientert om hvor vanskelig og farlig det var for tyske vaktposter på grensen. Skjønt vi var nok bedre kjent med forholdene. Disse opnådde allikevel å få oss til en viss grad nervøse. I mørket ut for Tisler slår det pludselig op et kraftig lys ved siden av oss, og det var ikke fritt for annet enn vi følte oss nokså små, for vi var jo sikre på at noen andre enn tyskerne kunde det ikke være. Men heldigvis begynte lyset og blinke og så var det Harder fyr som blev tentt. Dette fyr lå vel siddert et par mil fra oss, men i mørket så det ut som det var ved siden av oss.

Ved siden av transporten på Sv. hadde vi endel våpentransport herhjemme i Skjærgården. Engang Ernst og Anker skulde frakte våpen fra Onsbylandet og snekka med en stor vadde på slep som var godt lastet, drev nedover mot en tysk torpedobåt som lå der, men heldigvis fikk de motoren igang da de lå ved siden av tyskeren.

Ja, dette var noen trekk fra sjötransporten, ndet er jo så mange flere hendelser man kunne fortelle om, men som tidligere nevnt har alle våre oppgaver og aksjoner gått bra. Nå kan man jo regne en god del med held, men det var ikke bare held. Vi var godt orientert med de tyske vaktbåters bevegelse. Hertil kan nevnes at det på slutten kom en ny hurtiggående vaktbåt. Dagen etter den blev satt i rute, kjente vi til ikke bare ruten den gikk, men også båtens størrelse, hvor mange mil den gjorde og hvor stort mannskap den hadde. Blev rutens forandret fikk vi omgående melding om det.

Sluttelig vil jeg få takke alle de jeg kom i kontakt med i sjötransporten for den gode hjelp de ydet oss.

Borger Sörensen

"Birger"

ZITA - tjenesten.

v/ D. 11 / nr. 580 (Jan).

Min første kontakt med det senere O. 1132 var på høsten 1940, da min bror fikk i oppdrag fra Moss (Nielsen, Schreiner, Samnølsen, Ludvigsen) om å danne et lag. Jeg blev da anmodet om å ta opp spørsmålet om bygning av radiosendere for det indre samband. Det blev dengang arbeidet en del med dette, men jeg var da optatt med etterretningsarbeide (Johannessen, Iversen). Senere blev arbeider med radiospørsmålet fortsatt med Sarpsborg avsnitt (Rund, Dammo) og noe samarbeide med Fredrikstad Område var da nødvendig. Etter at distriktsledelsen for Østfold var henlagt til Moss blev jeg tilknyttet denne.

Som eneste medarbeider D 11 hadde her i byen kom mitt arbeide til å vedrøre endel andre felter enn det radiotekniske, som D. 11's transporter til og fra Sverige, forsynings- og kurerrutene (Stella) og Mil.orgs. etterretningstjeneste.

Sommeren 1944 blev det bestemt at jeg skulde oppta kontakt med Område 1132, noe som nedførte visse fordeler. Det var således av betydning for etterretnings- og sikringstjenesten at alle rapporter som angikk Gestapo og SD, som hadde sitt hovedkvarter for Østfold her i byen, kom hurtigst mulig til Distriktsledelsen. Det gode etterretningsarbeide som "Claus" utførte, blev hermed mere effektivt.

Ved flere tilfeller var fjorden sperret for våre båtruter på grunn av skarpskytning og rutene måtte da legges via Fredrikstad og omegn. Området ordnet da på kort varsel med utlossing og transport. Ved et tilfelle blev en av Centralledelsens kurerer sendt direkte til Oslo med sykebil.

Etter hvert blev det sendt rapport til Oslo.

folk over Fredrikstad til Sverige og det tok meget av min tid å ordne med dette. Jeg amodet derfor om at O. 1132 kunne overta dette og som transportleder blev innsett "Birger", som skilte sig meget bra fra dette arbeide.

Jeg fikk også assistanse ved radiosendinger og prøver av "Börre".

Ved opprullingen i Avsnitt 113 blev en stund forbindelse mellom staben i D. 11 og Sarpsborg oppretholdt gjennom O. 1132. I denne forbindelse må nevnes den jernbanemann ved Fredrikstad stasjon (Stenersrud) som gjennom et lengere tidsrum formidlet forsendelser mellom D. 11 og mig, med aldrig sviktende pålitelighet. Denne forbindelse var også til hjelp da "Torstein" kom fra England i begynnelsen av 45, og blev stasjonert i Fredrikstad

Det hadde ved flere leiligheter vært på tale i 1132 å avlytte Gestapos telefoner, og det var også blitt gjort endel forespørsler, men saken blev utsatt på grunn av forskjellige vanskeligheter. Imidlertid fikk D. 11 fra SL. ordre om å sette en slik avlytting i verk og "Axel" amodet mig om å organisere denne, såvidt mulig uavhengig av 1132. Dette av sikkerhetshensyn, da det var en fordel om avlyttingen kunne fungere selv under skjeddende en opprulling i Området. "Claus" blev imidlertid holdt underrettet om utviklingen da han som etterretningsmann kunne gjøre god nytte av telefonrapportene.

Stedet for avlyttingen var det største problem, da det måtte tilfredsstille de tekniske krav og ligge slik til at lyttevaktene kunne passere inn og ut så ubemerket som mulig. Et egnet sted var Bjørnegården, og Oddvar Karlsen, som hadde et ledig rum i sin leilighet, viste sig straks villig til å ha lyttetjenesten ("Zita") hos sig.

Fra tidligere hadde jeg forbindelse med Oliver Andersen, som skaffet alle opplysninger vedr. de tyske telefonlinjer, og som utførte et utmerket arbeide. Han opptok kontakt med Birger Andreassen og disse to stod alltid klar til å bryte forbindelsen på de kritiske punkter, hvis Gestapo skulde fatte mistanke. Avlyttingen var selvsagt arrangert slik at det ikke opstod mistenkelige lyder i Gestapos telefoner, heller ikke kunne det med noe som helst apparatutstyr fra Gestapos side konstateres at det blev lyttet på deres linjer.

Som lyttevakter blev ansett Eva Collett, Ansten Klev og Georg Brørand. SL hadde anbefalt bruken av stenografer, men det var ikke mulig å finne tyske stenografer som oppfylte alle krav. Det var heller ikke praktisk med stenografering, da en ikke kunne skrive ned alt det sprøtt som blev snakket, prat med tøser m.v. Jeg la istedet vekt på å finne folk som en kunne påregne gav et objektivt referat av samtalene, og samtidig få med alt som kunne være av betydning. Vaktene måtte kunne arbeide til alle tider på døgnet, og det blev ordnet med pro forma ansettelse for å kamouflere deres arbeide med lyttingen.

Efterat "Zita" var kommet i sving blev de daglige rapporter omgående sendt til D. II og SL. Dessuten gjennemgikk "Glaus" rapportene, for å kunne gjøre sine iakttagelser.

Ved våre egne aksjoner var det særlig ineterressant å følge Gestapos reaksjon, som for eksempel etter jernbanesabotasjen mars 1945. Likeledes var det spennende når samtalene røbet at Gestapo forberedte en aksjon. Det blev da sendt ut advarsler, som gjort ved Gestapos base i Rakkestad. For advarselmeldinger hadde vi en spesiell telefonkode, som kunne telefoneres fra en lege i Fredrikstad til Moss (Fylkeslegen), hvis meldingen måtte frem om natten. Rodemeldingen blev så sendt D. II, som sendte advarsler gjennan

sine kanaler til vedkommende avsnitt.

Hvis en arrestant skulde føres fra fengslet på Østsiden til eller fra forhør hos Gestapo, rekvirerte disse gjennom telefonen en politimann til å følge ham eller de gav beskjed til fengslet. Det var da mulig å komme møte op ved fergen i god tid for å fastslå hvem arrestanten var eller for å prøve å oppnå kontakt med ham. Dette var særlig av betydning, etter at tyskerne overtok fengslet.

Som extra lyttested hadde vi kjelleren under Postkontoret (Vegards) i tilfelle noe skulde klinkke. Det blev også prøvet med optak av samtalene på diktafon, men dette viste sig mindre praktisk.

Jeg vil nevne at medarbeiderne i "Zita" hele tiden arbeidet med den største interesse og uten personlige hensyn. En rekke erindringer knytter sig til "Zita" - arbeider, men det vil føre for langt å fortelle om dette.

Efter at jeg måtte forsvinne til Sverige, blev lyttetjenesten fortsatt på samme sted inntil kapitulasjonen. Forbindelsen med D. II. blev holdt gjennom "Odd", som overtok kontrollen av "Zita".

Tilslutt noen enkeltheter vedr. min arrestasjon og flykten som Området hjalp til med.

På grunn av vanskeligheter i Oslofjorden med "Stella"-ruten (mars-april 1945) måtte et større parti forsyninger, kurerbagen og våpen samles ol Hvaler og Kråkerøy for videre transport til Moss og Oslo. En stor del blev båret til Fredrikstad og foreløpig lagret hos East Norway Canning, hvor jeg hadde kontakt med Wilken Riisnes. En dag blev noen kasser ved en misforståelse sendt til Østfold Radio istedetfor til det nevnte firma, og tilfeldigvis hadde en forbigående tysk soldat fattet mistanke til et av disse kolli, og rapporterte saken til

underlagt Gestapo, som blev underrettet ved et besök av Müller. Vi fikk således ingen advarsel gjennom "Zita". Følgen var at Dargel og Kjell Johannessen pludselig dukket opp i et rum. De gav sig til å undersøke en kasse med kurerbagasje, som også inneholdt noen våpen, og jeg hadde ikke arnet å gjøre enn å forsøke en flukt. - min egen pistol lå på den motsatte side av rummet. Ved å smedde døren igjen fikk jeg et lite foreprang, men blev sinket av en cyklist i en gatesperring, og Johannessen traff mig med et skudd som slo mig i gata. De bevirket mig en stund i nærmeste portrum, hvorefter jeg blev tatt opp på det tyske lasarett på Trara, hvor jeg blev forhørt en times tid.

Den tyske militærlege forbandt mig omsider og forklarte Dargel at jeg straks måtte opereres. Da tyskeren ikke var kirurg blev dr. Otnes tilkaldt og overbeviste Dargel om at jeg måtte innlegges på St. Josephs Hospital, efter at Dargel hadde ymtet om transport til Oslo. Den tyske lege, som var østerriker, og en tysk soldat blev sendt med mig til sykehuset, men ved fremkomsten sendte legen vekten vekk. Efterat jeg var blitt operert gikk han sin vei, i full forståelse med situasjonen. Gjennom legene fikk jeg forbindelse med "Odd", som arrangerte med tid for flukt og skaffet delningssted. Kl. 3 om natten blev jeg vekk avdr. Lerud, som fulgte mig ned bakveien og bort til sin egen leilighet, hvor "Odd", Viggo Ullmann og Oddvar Karlsen møtte, og fulgte mig til Arthur Mathiesens hus i Skolegaten. Mandag eftermiddag vlev jeg hentet med bil av "Björn" og 6/6. og kjørt til Slevik, hvorfra turen gikk til vår Mil.org.basis på svenskegsten. Jeg fikk tillatelse fra SL, til å reise tilbake til D. 11 for å arbeide i delring, efter å være legebehandlet i Sverige, men dette blev unndyvendig på grunn av kapitulasjonen.

"Jan"  
Sigurd Halvorsen.



Mil. orgd. industriverngruppe

i Område 1132.

Det var henimot slutten av 1943 at direktør Erik Anker fikk anmodning om å gå igang med organiseringen av et "illegalt" vern ved områdets industrielle bedrifter for å beskytte disse mot sabotasjehandlinger fra tyskernes side og dessuten med henblikk på beredskap til fordel for en alliert invasjon.

Direktør Ankers stedfortreder var kontorchef Thv. Bjørnstad og ordonans ingeniør Chr. Fr. Weider. I september 1944 måtte direktør Anker dra til Sverige og Bjørnstad overtok da arbeidet, etter anmodning av områdechafen og med Weider som medarbeider.

Fredrikstad-distriktet harvjo en rekke industriforetagender og å organisere et vern ved såvidt mange bedrifter innebær selvsagt en betydelig risiko for å bli oppdaget av Gestapo. Et uforsiktig ord fra de mange som måtte kryttes til vernet kunne være nok til at det hele kunne rakne. Det gjaldt derfor først og fremst å finne et system som gjorde denne fare så liten som mulig. Man gikk derfor frem på den måte at kontaktpunkter blev kryttet med en mann fra hver bedrift - helst i ledende stilling og som man efter undersøkelse var viss på var god jøssing. Vedkommende fikk da i oppdrag efter beste skjønn å organisere et så effektivt vern som mulig på sin bedrift avpasset efter de lokale forhold. Et stedfortreder blev opnevnt på hvert sted, men som regel fikk ikke denne oppgitt hvilke mann i Mil. org. som stod bak organiseringen. Han fikk bare oppgitt at hvis det kom beskjed fra 368, så viste han at ordren kom fra rettå hald. Overfor de enkelte medlemmer av bedriftens industrivern lot man det som oftest skidre gjernen at de tiltak som blev truffet var utgått på personlig initiativ fra vedkommende kontaktpunkt, slik at det ikke frengidde at det stod en organisasjon bak.

Av sikkerhetshensyn blev organisasjonsarbeidet konsentrert om de viktigste bedrifter, med utelatelse av de mindre, like ens som enkelte bedrifter, hvor ledelsens innstilling til den nasjonale front kunne dras i tvil, ikke blev besøkt.

Ialt blev industrivernet organisert ved 26 bedrifter i Fredrikstad og nærmeste omegn. Overalt blev man møtt med velvilje og forståelse og de nødvendige forholdsregler blev truffet ved hver enkelt bedrift. Disse forholdsregler var i første rekke av sivil art:

Viktige arkivsaker - tegninger etc. skulde anbringes på beskyttede steder - helst utenfor bedriften.

Lagre skulde spres mest mulig utover fabrikkområdet for å minske faren for totalødeleggelse.

Like ens bedriftenes verktøi, redskaper, flyttbare maskiner og reservedeler.

Bedrifter fikk beskjed om å holde sine biler utenfor bedriftens - hjemme hos chaufføren eller på andre gjemsteder, hvis tyskerne gikk til aksjon. Videre fikk de beskjed om å holde sig i reserve så meget generatorknott og flytende drivstoff som mulig, til hjelp ved en evt. invasjon.

Liste over bedriftene, med navnene på tillitsmann og stedfortrædere med adresser og telefonnummer, samt register over bilmaterieil, drivstoffbeholdninger og spesielle viktige, forhåndenvarende tekniske hjelpemidler blev utarbeidet og omhyggelig opbevart til bruk ved en aksjon. Det blev også sørget for flere fergeforbindelser over elven i tilfelle de vanlige overfartssteder skulde bli sperret.

Brukene fikk beskjed om å kutte fortøiningene i prammer og båter som lå ved bryggene i tilfelle av truende brann.

Disse oppgaver var som sagt nærmest av sivil art og skulde egentlig ha vært overtatt av B. org. Denne organisasjon hadde tidligere arbeidet endel i distriktet, men kom ikke effektivt igang, da de folk som stod i spissen for organisasjonen her etter hvert blev arrestert eller måtte flykte til Sverige. Umiddelbart før tyskernes kapitulasjon gjorde B. orgs. ledelse i Oslo en henvendelse til en mann tilknyttet MIA. org. her for å få ham til å ta opp organisasjonsarbeidet. Gjennom foriddling av områdechefen, kom industrichefen i kontakt med

vedkommende og da han hørte om det organisasjonsarbeide som allerede var gjort blev B. orgs. videre arbeide her instillet. På den annen side blev tidligere grupper av B. orgs. folk ved enkelte bedrifter samarbeidet med Mil. orgs. industrivern gjennom de stedlige tillitsmenn. Mot slutten av den tyske okkupasjon blev de enkelte bedrifter besatt med tysk militær. Folkestreik blev også varslet som et mulig våpen i kamp for frigjørelsen. Dette medførte fornyede konferanser med tillitsmennene. Det måtte skaffes rede på de tyske vaktstyrkers størrelse, hvor man lettest kunne komme inn på bedriftene utenfra og hvor tjenestestyrerne i tilfelle kunne holde sig skjult på bedriftene. Ved folkestreik måtte lederne ved bedriftene dessuten gå i dekning, for ikke å bli tatt som gisler, mens vaktholdet måtte opprettholdes selv ved en streik, for ikke å blottstille bedriftene.

Dette organisasjonsarbeide hører jo ikke til det mest farlige i Mil. org. og noen særlig spennende episoder kan ikke sies å ha forekommet. Imidlertid måtte det gås frem med forsiktighet og Bjørnstad og Heider, som delte arbeidet ved bedriftene mellom sig, var begge ansatt ved Titan Co. A/S og de gjentatte besøk hos bedriftenes tillitsmenn var formålet offisielt alltid forskjellige malingsproblemer. Man hadde derfor alltid en plausibel grunn å fremlegge i tilfelle Gestapo skulle få hør på en.

I den siste tid før kapitulasjonen blev arbeidet endel aktivisert, idet vi kom i forbindelse med Mil.orgs. havnekommando her i byen. Det gjaldt å skaffe folk som kunne få utdanning i anti-sprengningsarbeider og tildels også i våpenbruk, for å kunne forsvare mere effektivt enkelte bedrifter som var beliggende ved elven. Det lyktes å skaffe endel folk og utdanne dem for dette sioned, men utdannelsen av anti-sprengningsgrupper fikk dog ikke det omfang som var planlagt, da instruktørene

Da mobiliseringsorden kom, blev samtlige bedrifters tillitsmenn, eller deres stedfortrædere, varslet enten av Bjørnstad eller Weider. Dette kunne gjøres på kort tid, da telefonforbindelsen var i orden. Vakt hold og beredscapsstyrker blev omgående satt ut ved bedriftene og telefonforbindelsen blev holdt med disse.

Det rykteses snart at det ved enkelte bedrifter var beveggede folk og det varte ikke lenge før det fra flere hold kom anmodning om å få utlevert våpen. Vaktmannskapene la en iver for dagen med hensyn til sin oppgave som var helt enestående. Imidlertid måtte vi fremholde at beredscapstjenesten var av sivil art og at man gikk gjøre sin tjeneste så godt som mulig uten våpen.

Alt forløp imidlertid rolig og knirkfritt og etter 3 dages mobilisering kunne bedriftenes vakt hold igjen reduseres til vanlig styrke. Oppgaven var løst. Store og livsviktige verdier for distriktet var forblitt intakte og frishvælsen var fullbyrdet. Vi takker alle som var med i industrivernet, først og fremst fordi de "holdt tett", så det hele ikke raknet, og dernest for samhold og disiplin da innsatsen blev gjort.

Leve Norge !    Leve Fredrikstad !

Thv. Bjørnstad,  
Industrichef

Chr. Fredrik Weider  
Nestindustrichef

"Hans".